

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Bibliotheca Mvndi Vincentii Bvrgvndi, Ex Ordine Prædicatorvm Venerabilis Episcopi Bellovacensis, Specvlvm Qvadrplex, Natvræ, Doctrinale, Morale, Historiale

In quo totius naturæ Historia, omnium scientiarum Encyclopædia, moralis
Philosophiæ Thesavrvs ...

Tomvs Qvartvs, Qvi Specvlvm Historiale Inscritbitvr

Vinzenz <von Beauvais>

1624

Liber Tertivs

SPECVLI MAIORIS

VINCENTII PRÆSVLIS

BELVACENSIS,

LIBER TERTIVS.

De initio regni Cyri apud Persas.

C A P. I.

E V S E R I V S. Anno captiuitatis 30. Cyrus Medorum imperium destruxit, subuersoque Rege eorum Astyage regnū ad Persas transtulit. Cæpit igitur anno ætatis quintę 31. mundi vero 3394. Et regnavit an. 30.

Comestor super Daniele cap. 17. Ipse fuit nepos Darij ex sorore: nepos autem Astyagis ex filia. Nam Astyages unicam habuit filiam, & vidit somnium: quod de genitalibus filię oriebatur vitis, quæ totam occupabat Asiā, & accepit à coniectoris se habiturum Nepotem ex filia, qui dominus esset Asiæ, & ipsum deiceret de regno. Quod timens dedit filiam suam uxorem militi plebeio, ne filius ex ea nasceretur nobilis, & potens, præterea filiam prægnantem ascivit, & natum ex eo filium* cuidam participi Arcanorum regis tradidit occidendū, qui credens regnum transiturum ad filiam, filium ipsius veritus est occidere, & vni de pastoribus Regis tradidit paruulum exponendum in nemore, qui cum exposuisset eum, & id indicasset uxori, quæ in diebus illis pepererat supplicauit ei mulier, vt ei paruulum deferret alendum, & proprium pro eo exponeret, cumque pastor redisset ad puerum, inuenit canem ei præbentem vbera & à feris eum & auibus defendentem. Cunque tulisset eum ad uxorem allussit ei tanquam diu notæ vocauitque puerum Spartacum id est catulum, Spartos enim Persicę canem sonat, qui cum esset grandiusculus, à pueris ludentibus factus est Rex eorum & contumaces & inobedientes sibi grauitè affligebat. Quod graniter ferentes patres eorum, verbum detulerunt ad Regem de filio pastoris. Quem cum aduocasset rex, & argueret eum, quod pueros plagasset, ille intrepidus se vt regem fecisse respondit, & admiratus rex, & quadam signa generis sui in eo deprehendens, ascito pastore, secretius veritatem rei agnouit, veruntamen timor eius de nepote mitigatus est, æstimans quod verbum coniectorum de regno impletum esset in regno puerorum, & eidem, cui prius commiserat occidendū, commisit alendū, nō indicans tamen esse, nisi filium pastoris. Filium quidem illius Secretarij sui clāculo dedit patri ad comedendū, quia non obedierat ori eius, & post ipsum indicauit ei. Factum est autem vt Astyages traderet exercitum illi secretario ad hostes expugnandos. Ipse vero residebat in prouincia Media. Porro ille non immemor maleficij Regis, per-

suasit exercitui vt Spartacum regem Persidis sibi eligerent. Et cognominauit eum Cyrum quod interpretatur hæres, quasi diceret licet reluctetur Astyages, hic est hæres, quo facto, timens Astyages Darium consobrinum adoptauit sibi in filium, & collecto exercitu, congressus est aduersus Cyrum, & fugerunt Persæ, uxores autem eorum & matres egressæ sunt ad eos & detectis sui partibus anterioribus, aiebant vultis ne introire in vteros matrum & renasci; hoc pudore excitati Persæ acriter redierunt in hostes & victus est Astyages. Cyrus autem magis exhibuit se illi nepotem quam, victorem nam regnum Hyrcanorum concessit ei, Dario vero tanquam fratri matris suæ tradidit regnum Medorum, tamen sub certa spe reuertendi ad ipsum.

De Æsopo & fabulis eius, moraliter fictis contra calumniosos, & insidiosos, cupidos, & inuitos.

C A P. II.

E V S E B I U S & A u t h o r. Anno regni Cyri primo Æsopus à Delphis interimitur. Extant Æsopi fabulæ elegantes & famosæ, quas Romulus quidam de Græco in Latinum transtulit; & ad filium suum Tyberinum dirigit ita scribens. De ciuitate Attica. Æsopus quidam homo Græcus, & ingeniosus; famulos suos docet quid obseruare debeant homines. Et vt vitam hominum ostendat & mores, inducit Aues & Bestias, & Arbores loquentes probanda cuiuslibet fabula, id ego Romulus transtuli de Græco sermone in Latinum. Si autem legas Tyberine fili, & pleno animo aduertas, inuenies apposita ioca, quæ tibi misceant risum, & acuant satis ingenium, verbigratia.

Contra calumniosos fingit, quod Agnus & Lupus si-
tientes ad riuium è diuerso venerunt, sursum bibebat
Lupus longeque inferior Agnus. Lupus vt Agnum vi-
dit, sic ait turbasti mihi aquam bibenti, Agnus patiens
dixit, quomodo aquam turbasti tibi; à te, ad me decurrit,
cui Lupus maledicis mihi inquit; ait ille non maledixi,
Lupus vero: pater inquit, tuus multa mala mihi osten-
dit, in fine autem altercationis Lupus improba voce di-
xit, & adhuc mihi loqueris latro, statimque se in eum
direxit, & innocenti vitam eripuit.

Contra illos quoque qui alienæ salutis insidias parant,
fingit quod mus vt flumen transiret, auxilium à Rana
petijt, illa crassum filum petens, Murem ad pedem sibi
ligauit, & natare cæpit, in medio vero flumine Rana se
immerfit. At ille validius dum teneret vires, Miluus
econtra volans Murem cum vnguibus rapuit simul &
ranam pendentem sustulit.

Persarum
mulierum
fortitudo.

Calumniosus
quærens in-
nocenti vi-
tam eripere.

Qui alteri
insidias
struat inter-
dum capisut
suo proprio
laqueo.

* Cyrus na-
tū traditur
Harpago oc-
cidendū.

Astyagi se-
cū nesci-
tū.

Qui aliena
querit qua
sunt ipsius
interdum
perdit.

Præterea contra cupidos fingit, quod Canis flumen transiens partem carnis ore tenebat, cuius umbram eum vidisset in aqua, patefecit os suum ut illam caperet; statim eam, quæ prius tenebat, fluuius tulit, & illam, quam esse sub aqua putabat obtinere non potuit. Sic quisquis alienum querit, dum plus vult, suum perdit.

Item contra illos, qui incautè sociantur potentibus, fingit quod Vacca & Capella id est parua Capra & Ovis fuerunt simul sociæ cum Leone. Qui cum in saltibus venarentur, & Ceruum caperent, factis partibus Leo sic ait, ego primus tollo, quia Leo. Secunda pars mea est, eo quod fortior vobis sum. Tertiã vero mihi defendo, quia plus vobis cucurri. Quartam autem qui tetigerit, inimicum me habebit, sicque totam prædam illam, sola improbitas abstulit.

Fabula de
Lupo &
Græ.

Item contra illos qui malos incautè iuuant, fabulam componit, dicens. Ossa dum Lupus deuoraret vnum ex illis transuersum grauitè in faucibus hæsit, Lupus illum magno precio, qui hoc malum extraheret, inuitauit. Rogabat Grus longo collo ut medicinam præstaret Lupo; id egit, ut caput mitteret, & malum de faucibus extraheret. Sanato Lupo grus sibi reddi promissa præmia petijt, & Lupus ait. O iniuria! meis virtutibus ingrata est illa Grus, quæ caput incolumis extulit, non vexatum dēte nostro, & adhuc mercedem sibi postulat.

De eisdem contra vane gloriosos, superbos, præsumptuosos, Contemptores.

C A P. III.

De coruo &
vulpe.

Item contra illos qui laudanti, verbis subdolis gaudent, & postea penitent, hanc fabulam fingit. Cum de fenestra Coruus, occasione caseum raperet, altam arborem supersedit. Vulpes & hunc vidit; decontra sic ait. O Corue, quis similis tibi, & pennarum tuarum quæ magnus est nitor, qualis decor esset, si vocem claram habuisses; nulla prior auis fuisset. At ille dum placere voluit, & vocem suam validius ostendere, sursum clamauit, & ore patefacto; caseum, oblitus, deiecit. Quem celeriter dolosa Vulpes audius rapuit. Tunc stupens coruus ingemuit, ac deceptum poenituit.

De leone.

Fingit etiam idem fabulam; homines in dignitate mansuetos esse, commonentem hoc modo. Annis defectus & viribus Leo cum grauius iaceret, spiritum extremum trahens; Aper ad eum venit, iratus, spumans fulmineis dentibus, & ictum veterem vendicauit. Taurus etiam cornibus hostile corpus Leonis confodit. Asinus quoque feram ut sic vidit, calcibus illi frontem aperuit, & ille cum gemitu suspirans sic dixisse fertur. Cum esset virtus mea, fuit honor, fuit timor, ut omnes visione mea fugerent, & opinio ipsa terretet plures. Quos autem beneuolus non læsi, quibus & auxiliator fui, ipsi malignantur mihi, & quia sum sine viribus, nullus est honor pristinus.

De Asino &
Catello.

Item contra illos, qui indecenter ad officia meliora reddenda indigni se ingerunt, hanc quoque fingit. Asinus quotidie videbat Catello blandiri dominum, & de mensa eius saturari, & familiam illi largiri plura. Sicque dixisse Asinus fertur. Si animal immundissimum sic diligit dominus meus ita & familia, quantum me, si obsequium illi fecero, plus enim melior sum cane, qui in pluribus rebus sum utilis, aquis è fontibus alor, cibis mundus mihi datur, melior sum Catello, meliori vita frui possum, & maximum honorem habere. Cum hoc Asinus secum cogitasset, vidit dominum introire, occurrit velocius, clamans profiliuit, & superstitit, leuans pedes priores, imposuit ambos humeris domini sui, lingua eum lingens, linijt, & maculans vestes fatigat dominum pondere suo. Clamore autem domini concitatur omnis familia, fustes & lapides accipiunt, Asinum faciunt debilem, membris, costisque fractis, sic abijciunt ad præsepia, lassum, atque semiuuium.

De Leone &
Mure.

Item ad exhortandum, ne quis minimos lædat, fingit quod dormiente Leone in silua, Mures agrarij luxuria-

bantur, & vnus ex illis super Leonem casu transiuit. Expergefactus Leo celeri manu miserum Murem comprehendit, qui veniam sibi dari rogabat, quia non sponte fecerat. Leo vero de Mure cogitat, vindictæ quid esset in tali, si eum occideret, crimenque illi non gloria laudis esset. Ignouit igitur & dimisit, post paucos dies ipse in laqueos cecidit, qui ut se captum agnouit, magno dolore rugire cepit; Mus autem ut agnouit, ad eum cucurrit, & re cognita, non est inquit iam quod tu timeas, parem gratiam reddam tibi non inmemor beneficij. Tunc omnes artis illius ligaturas lustrare cepit, & loca rodenda cognoscens neruos secare dentibus & artis illius ingenia laxare cepit, sicque Leonem captum liberum restituit.

Item de eodem contra Gulosos, timidos, pusillanimes, arrogantes.

C A P. IIII.

Contra gulosos qui ad vnum prandium rem suam perdunt, hoc quoque componit. Nocturnus quidam fur cum panem Cani immitteret, Canis ait, panis tuus non pro gratia datur, tu ideo das, ut me lædas, si modo panem mihi porrigas, nunquid postea daturus es mihi cum fame victus fuero, non præsentem tantum vitam volo, sed futuram prouideo. Nolo igitur fauces meas pane claudas sed nisi recesseris, ipse contra te latabo, dominum ac familiam suscitabo, furemque illis nunciabo.

De cane &
fure.

Item contra illos, qui vanis rumoribus nimis terrentur, sic fingit. Quidam mons parturiebat, & gemitus magnos dabat, omnis natio ut audiuit timuit, cunctisque perturbatis nullus sui memor erat, mons ille tandem peperit Murem, huius fama volat, & quod malum putabant in nihilum omnibus venit, quos timor inuaserat.

De monte
parturiēte.
Parturient
montes nas-
citur ridicu-
lus mus.

Item contra illos qui nimis pusillanimes statum suum ferre non possunt, sic componit. Cum strepitus magnus ad Lepores veniret, subito consilium inierunt, ut se præcipitarent propter assiduos metus. At ubi ad oram fluminis venerunt, Ranæ multæ, quæ ibi erant, expauerunt & in fluuiū se iactauerunt, cum hoc viderunt lepores, vnus illorum inquit. Sunt enim & alij timentes, sequamur vitam, ut ceteri, feramus si quid accederit, neque erit toto tempore malum. Quisquis ergo malum tolerare non potest aliorum mala inspicit.

De similibus
leporibus.

Item ne quis de alienis bonis magnum se iactet exhortatur, fingens quod Graculus pennas pauonū quæ ceciderant sustulit, & inde se ornavit suosque contemnere cepit, & gregi se Pauonum miscuit. At illi ignoto & impudenti pennas iniuriōse eripiunt, calcibus eum ac mortibus fatigant. Miserque semiuuius ab eis relictus, ad proprium genus redire timuit, ubi cum esset ornatus multos iniuriōse terruit, tunc vnus ex eis ait illi, si vestes tuas, quas natura dedit amasses, hæc tibi sufficerent, nec ab illis iniuriam passus, nec à nobis pulsus fuisses.

De Graculo
nimis glo-
riante.

Item contra eos qui laudant sibi inutilia, & vituperant utilia. Ceruus de fonte bibens sua Cornua magna ut vidit, nimium laudare cepit, crura tenuia vituperauit. Quod cum faceret venatorum voces, ac repente latrare Canes audiens fuga per campum euasit. At ubi eum silua suscepit, magnitudo illa cornuum venantibus eum retinuit. Tunc mortem suam videns ait. Quæ mihi utilia erant vituperavi, & deceptuosa laudavi.

De ceruo.

Item contra eos qui se contentiosè laudant. Formica & Musca contendebant acriter quæ melior earum esset, musca ait. Nunquid te nostris potes comparare laudibus? ubi immolantur exta, prima gusto. In capite Regis sedeo, & omnibus Matronis oscula dulcia figo, de quibus rebus tu nihil facis. Formica ait, contra te hoc tu dixeris, improba pestis, laudas importunitatem tuam. Nunquid optata venis? reges & Matronas quos nominas tu importuna adis, & tua omnia esse dicis, cum ubi accedis fugaris & vndique quasi iniuriōsa abigeris: Æstate vales, bruma non appares. Ego vero delitiosa Hyeme

De Formica
& Musca.

me sum secuta, meque sequentur gaudia. Tu vero ven-
tosa flabello pelleris fordida.

*De eodem contra superbos pauperes vel diuites; etiam
contra infidos vel instabiles.*

C A P. V.

De Rana.

Item contra pauperem superbum: in prato quodam
Rana vidit pascentem Bouem, putabat se posse fieri
talem si rugosam impleteret pellem, & inflans se, uatos
suos interrogauit, sumne ipsa quanta Bos? dixerunt
non: iterum inflans se fortius, & dixit suis: quid modo?
responderunt, nihil simile. Tertio cum se inflaret rupta
pelle mortua est, ideo vulgo dicitur, noli te inflare ne
crepes.

De Equo or-
nato auro
frano.

Item ut qui felices se æstimant nulli iniuriam fa-
ciant, dubiamque meminerint esse fortunæ rotam, E-
quus quidem ornatus fræno ex argento & auro, sella-
que decora occurrit Asino in angusto de longe venienti &
onusto, & quia illi transenti tardius dederat viam, eo
quod itinere lassus erat, dixit Equus. Nisi me satis con-
tinerem, te calcibus rumperem, qui obuianti mihi non
cessisti, aut stetit ut transirem. Terrore igitur & su-
perbia illius tacuit, & ingemuit miser Asellus: nec mul-
to post, equus currendo ruptus, ac macer effectus, iussu
domini sui ad villam ductus est, ut agris portaret ster-
cus; acceptisque rusticis ornamentis per semitam ibat
onustus, quem tam infelicem; in prato pascentem, ille co-
gnouit Asellus; talique sono increpauit, quid tibi pro-
fuerunt illa preciosa ornamenta, ut talem haberes au-
daciæ? nunc & tu nostris vtire nobiscum rusticis of-
ficijs.

De Vesperti-
lione.

Item contra illos qui à suis infideliter transeunt ad
alienos. Quadrupes cum auibus bellum gerebant,
nullaque pars alij cedebat, sed fortiter ac diu pugna-
bant, ac Vespertilio dubius, & graues euentus timens,
quia superior erat, & magna acies quadrupedum, con-
tulit se ad eosdem, quasi cum vincentibus. Subito ve-
niens Aquila volucris se miscuit, & cedentibus qua-
drupedibus, victoria Auium stetit, reuertisque sunt ad
pristinam pacem Aues, & quadrupes. Vespertilio
igitur Auium sententia damnatus eo quod suos reli-
quisset, plumis suis expoliatus est ut lucem fugiens no-
ctibus nudus volaret, sic qui se duabus partibus obno-
xium commisit, hic & illic ingratus viuunt, & sibi potius
reus erit.

*Item contra infidiosos & imprudentes & libertatis suæ
venditores.*

C A P. VI.

De Accipitre
& Lucina.

Item contra infidiosos. In nido Lucinæ cum acci-
piter sederet, ut specularetur auras, paruus illic pul-
los inuenit, Lucina cito superuenit, & rogabat parcere
pullis suis, faciam inquit quod vis, si bene mihi canta-
ueris, at illa quamuis animus exciderit, tanto metu co-
acta pauens & dolore plena cantauit. Accipiter qui præ-
dam inuenerat, non bene cantasti inquit, prendiditque
vnum de pullis suis & deuorare cepit, è diuerso autem.
Auceps quidam venit & calamo lento leuans accipi-
trem visco contractum in terram strauit, sic qui alij in-
fidiatur timere debet ne capiatur.

De securi.

Item ne quis hosti arma præstet: Securis cum facta
esset, homo postulabat ab arboribus ut illi manubrium
darent de ligno, quod firmum esset. Quo facto, homo
manubrium sumpsit, & aptata securi, ramos ac robora
magna & omnia quæ voluit incidit. Tunc Fraxino
Quercus ait, digne & bene patimur, qui roganti hosti
nostro, ut cæci manubria dedimus; ideo quis ante co-
gitet ne hosti aliquid præstet.

De Canis &
Lupo.

Item ad commendationem libertatis fingit, quod
Canis, & Lupus in silua dum conuenerent, ait Lupus
Canis, vnde frater sic nitidus & pinguis es? Qui respon-
dit, quia domi castos sum contra latrones. Affertur mi-
hi panis, dat dominus ossa, amat me tota familia, quif-

que mihi cibum porrigit, aqua non deest, sub tectis cu-
bo, & sic ociosus vitam gero. Cui Lupus, bene inquit
frater, vellem mihi ista contingerent ut ociosus satura-
rer cibo, & melior viterem sub tecto, Canis ait Lupo:
Si vis esse tibi bene, veni mecum, noli timere. Cumque
simul ambularent, vidit lupus canis collum catena tri-
tum, & ait, quid hoc est frater, quod ingum attriuit col-
lum tuum? & Canis, quia sum inquit acrior, interdum
ligor, nocte soludr, inter domos vagor, & ubi volo illic
dormio. Cui Lupus. Non est ait opus mihi istis frui,
quæ laudasti, viuere volo liber, quodcumque venerit
mihi rapio; liber ubi volo peragro. In eo quod placet
nulla catena me tenet, nulla me impedit causa; via mi-
hi patet in campo, de grege prius gusto, canes ingenio
deludo, viue ut consueuisti, ego ut consueui ita viuo.

*Item contra inuidos, pigros, & auaros, ignaros, iactan-
tes, & adulatorum fautores.*

C A P. VII.

Item contra pigros, qui laborare nolunt fingit, in-
dignatas manus & pedes ventri cibum dare noluisse,
eo quod sine villo labore repleatur, illoque sedente
ocioso contra eum indignantes laborare noluerunt, &
ei seruitium negauerunt. Venter esuriens, clamabat. At
illi, per paucos dies nihil dare voluerunt. Ieiuno autem
ventre, membra omnia lassauerunt, postea vero cibum
dare volentes, recusat venter, quia iam clauserat vias
sicque membra & venter simul lassæ interierunt.

Item contra inuidiam & auaritiam fingit, quod Simia
Vulpem rogauit, ut de magnitudine caudæ sibi daret,
vnde nates suas turpissimas tegeret. Quid enim inquit
vile, ut sit pondus sine causa tantæ longitudinis caudæ
quam per terram trahis. Cui vulpes ait, longior fiat &
maior ut per terram illam traham, siue per petras &
spinas & lutum, ne tu meo tegmine pulchrior videaris,
locuples, inquit, & auare, te nunc fabula increpat, quod
non das quod tibi superat.

Item contra illos qui tædio victi, & labore, mortem
desiderant. Quidam negociator fuit in via qui onustum
Asellum flagello & fuste cædebat, ut veniret citius ad
nundinas, lucris causa. Asellus autem mortem optabat,
putans se post esse securum; lassatus & quassatus, de il-
lius pelle sunt tympana, & cribra quæ semper baculan-
tur, & qui putabat se fore securum, post mortem cædi-
tur.

Item contra illos qui quod facere non possunt, verbis
tamen se posse & velle ostendunt, fame coacta vulpes
vnam sursum aspexit pendentem & alto gradu se excu-
tiens, quotiens hoc voluit attingere sursum, non potuit.
Tandem irata nolo te acerbam & immaturam inquit,
& quasi eam tangere nolens, abiit.

Item contra Adulatores & eorum fautores. Duo ho-
mines, vnus fallax, & alter verax, cum ambularent, ve-
nerunt in prouinciam Symiorum, quos ut vidit vnus
eorum qui se priorem alijs constituerat, iussit homines
illos teneri, & quid de ipso dixissent interrogari. Iussit
quoque omnes Symios sibi similes ante se, & dextra,
laetaque altare, sibi; sedem contra parari, sicut viderat
imperatorem aliquando facere. Iubentur ergo homi-
nes illi in medium adduci. Dixitque maior ille Sy-
mius. Quid sum ego? fallax ait, tu es Imperator. Et ite-
rum ille. Et qui isti quos ante me vides stare. Qui re-
spondit, hi sunt comites tui primicerij milites, & cæteri
officiales. Ille ergo in mendacio laudatus est, & mune-
rari iussus, quia adulatus est, & omnes illos fefellit. Ille
autem verax homo hoc apud se aiebat. Si iste qui men-
dax est sic est acceptus & muneratus, ego quid si verum
dixero? Interrogatus ergo ab illo Simio, dic tu quid
sum ego, & hi quos ante me vides? ille qui veritatem
amabat, respondit, Tu Simius es & omnes hi Simij sūt
similes tibi. Continuo iubetur lacerari dentibus & vn-
guibus, quia quod verum est, dixit; hoc modo fieri so-
let à malis hominibus ut fallacia & malitia ametur, &
honestas & veritas laceretur.

De Ventre
& ignavis
manibus.De Simia
& vulpe.De Asello &
negociatore.

De vulpe.

Vulpes non
cupit vnas.De homine
vero & sala-
laci.

Item contra arrogantes & pigros, & qualiter huius-
modi fabulis utendum sit.

C A P. VIII.

De Asino &
Leone.

Item contra illos qui virtute nihil facere valent, & verbis inanibus alios terrent. Asinus è diuerso Leo-
ni occurrit, & sic ait, ascendamus in cacumen montis &
ostendam tibi, quia & multi me timent. Leo ridens ait.
Eamus. Cumque venirent ad locum, stans Asellus in
edito loco voce dimissa, clamare cepit, quem audien-
tes Vulpes & Lepores currere cæperunt, cui Leo ait, po-
terat & me terrere vox tua, si non te scirem quis esses.

De Leone.

Item contra illos qui domos potentum facile intrant.
Leo iam deficiens, languorem fingeat, & per hanc fal-
laciā, cum ceteræ bestię ad visitandum eum introi-
rent, mox eas comedebat. Vulpes autem ante spelun-
cam veniens stetit, & salutauit eum, interrogata autem
à Leone. Quare non intrasti? Respondit quoniam in-
troeuntium vestigia video, exeuntium autem non video.

De Formica.

Item contra pigros: Formica hyeme frumentum ex
cauerna trahens siccabat, quod æstate colligens coagu-
lauerat: Cicada autem eam rogabat esuriens, vt daret
aliquid illi de cibo, vt viueret. Cui formica: Quid fa-
ciebas inquit in æstate? At illa; non mihi vacabat, per
sepes oberrabam cantando. Formica igitur ridens, &
frumentum includens ait: Si æstate cantasti, hyeme
falta; hæc fabula pigrum docet, vt certo tempore la-
boret, ne dum minus habuerit non accipiat, cum pe-
tierit.

Author. Hæc de fabulis Æsopi excerpere volui, quas
& si forte plerumque liceat in sermonibus publicis re-
citare, quod & nonnulli prudentium faciunt propter
audientium tædia releuanda, qui talibus delectantur, si-
mul & propter integumenta subiuncta quæ aliquid
ædificationis habere videntur: nunquam tamen, nisi
cautè & parce id æstimo faciendum, ne qui verbis fa-
ctis ad luctum pœnitentiæ, deique deuotionem prouo-
cari debent, ipsi per huiusmodi nugas in risum magis
atque lasciuiam dissoluantur: Simul etiam ne ad nar-
randas fabulas quasi licenter, exemplo prædicantium
malè informantur.

Cæterum vtrum Æsopus ipse sit ille quem Eusebius
à Delphis anno primo Cyri peremptum esse testatur:
An forsitan alius? incertum habeo. Nunc autem ad hi-
storiam redeo.

De chronica regni Persarum.

C A P. IX.

A 16. anno Iosifæ vsque ad annum primum Cyri
computantur anni 70. quos quidam computant
in captiuitate Iudaica. Sciendum quoque quod ab anno
4. Ioatham vsque ad annum primum Cyri computari
annos 100. & 10. Tantum autem temporis dicit Io-
sephus Isaiam de Cyro antequam regnaret pro-
phetasse. Vnde videtur anno 4. Ioathan velle dixisse
Isaiam scripsisse, hæc dicit dominus Christo meo
Cyro.

Principium
regni Persa-
rum.

Persarum itaque primus rex Cyrus regnavit annis
30. secundus Cambyfes regnavit annis 8. Hunc se-
cundum Nabuchodonosorem aiunt vocari, sub quo
historia Iudith conscribitur. Post hunc duo fratres
regnauerunt mensibus 7. post quos Darius filius
Hystaspis 36. annis. Quintus Xerxes 20. sextus Ar-
tabanus mensibus 7. Septimus Artaxerxes Longima-
nus annis 40. octauus Xerxes secundus mensibus duo-
bus, nonus Sogdianus annis 8. Decimus Darius Nothus
an. 19. Vndecimus Artaxerxes qui & Assuerus sub quo
historia Hesther expleta videtur 40. Duodecimus Ar-
taxerxes qui & Ochus 26. Tertiusdecimus Arses, Ochi
filius 4. Quartusdecimus Darius Arsami filius 6. Quo
Alexander rex Macedonum interfecto, obtinuit Baby-

Nomina eo-
rum qui
Persis regna-
uerunt.

lonem, & sic regnum Persarum destructum est, hæc de
Chronicis Eusebij breuiter excerpti, nunc autem profe-
quar historiam Cyri.

Qualiter Cyrus & Darius obsederunt Babylonem.

C A P. X.

Babylonem quidem, primo anno Cyri regis, fuisse
captam videtur velle Danielis historia: dicens: Fuit
autem Daniel vsque ad primum annum, Cyri regis: &
iterum. Porro Daniel perseverauit vsque ad regnum
Darii, regnumque Cyri Persæ; super quem locum di-
cit Hieronymus, ergo quod supra in fine primæ visio-
nis legimus. Fuit autem Daniel vsque ad primum an-
num regis Cyri; non vitæ illius tempus accipiendum
est: Siquidem in vltima visione legimus: anno tertio
Cyri regis Persarum, verbum reuelatum est Danieli.
Sed hoc significatur, quod vsque ad annum primum
Cyri regis qui Chaldæorum destruxit imperium, Daniel
potens fuerit in Chaldæa, postea vero à Dario in Me-
dos translatus est.

Comestor cap. 8. super Danielelem. Factum est igitur vt Cy-
rus & Darius obsiderent Balthasar in Babylone. Bal-
thasar autem fecit grande conuiuium optimatibus suis
1000. & fecit vt afferrentur vasa quæ asportauerat Na-
buchodonosor Auus suus de templo domini, & bibe-
bant in eis Rex & Optimates, & vxores & concubinae
eius, & laudabant Deos suos. Secundum Iosephum
solemnitas erat in Babylone ob tuitionem vrbs. Fabu-
lantur Hebræi quod Balthasar intellexerat 70. annos
captiuitatis (quos Hieremias prædixerat) fluxisse, &
tamen Hebræi non erant liberati à sua iurisdictione;
vnde exultabat, & Dijs suis gratias agebat. Sane illa se-
ptuagena annorum nondum fluxerat, sed 7. decas iam
scribebat in pariete: *Mane, Thecel, Phares;* quod sonat nu-
merus, appensio, diuisio, & est sensus, numerauit Deus
regnum tuum, id est, compleuit; appensus es in state-
ra, & inuentus es minus habens, id est, iusto Dei iudi-
cio, minus viues quam putabas, diuisum est regnum
tuum & datum Medis & Persis. Eadem nocte capta est
ciuitas & Balthasar interfectus.

Balthasar
manum è
pariete pro-
minentem
& syllabas
quasdam
scribentem
vidit.
Babylon à
Cyro Rege
Persarum
capta.

Qualiter Capta est Babylon.

C A P. XI.

Orosius lib. 2. cap. 6. Cyrus etenim cunctis contra
quos ierat, perdomitis, Assyrios, & Babyloniam
petijt gentem, vrbemque cunctis tunc opulentio-
rem; sed impetus eius * Ganges fluuius, secundæ post Eu-
phraten magnitudinis, interceptit. Nam cum vnum re-
giorum equitum candore, formaque excellentem,
transmeandi fiducia, persuasum, qua per rapacem al-
ueum offensi vado vortices attollebantur, abreptum
præcipitatumque merferunt: Rex iratus vlscisci in am-
nem statuit, contestans eum qui nunc equitem præcla-
rum vorasset, fœminis vix genua tingentibus permea-
bilem relinquendum; nec peragendo segnior; totis co-
pijs perpeti anno * Gangem fluuium per magnas con-
scisum deductumque follas scilicet quadringentos 40.
alueos comminuit.

* Orosius
habet Gyn-
des.

Author. Hic est Ganges de quo dicit Martianus,
quod eius latitudo vbi diffusior est, 20000. profundi-
tas vbi validior est, pedes 100. habet; à Scythicis mon-
tibus venit. De eodem dicit Lucanus * quod solus
fluuiorum contra solis ortum currit. De eodem dicit
Solinus quod anguillas educat tricenos pedes longas.

* Gyndes

Orosius ubi supra. Prædoctis quoque fossoribus, Cy-
rus in Euphratem longe validissimum & mediam Ba-
byloniam interfluentem, diriuauit: ac sic meabilibus
vadis siccum; etiam patentibus aluei partibus iter fecit;
cepitque urbē, quā vel humano opere extrui posse; vel
humana virtute destrui posse; vtrumque pene incredibile

* Ostia na-
scens soluit
contraria
Phabo.

apud

* Babylonia
credebatur
inimicib. Iis.
ut pote à
Nemrod gi-
gante fan-
tatum, à Ni-
no vel Semi-
ramide re-
paratum;
multis prodi-
dere.

Templa
marmorea,
platea auro
fulgentis.

Balthasar
occisus.

* alij libri
habent an-
notatum 72
et alij 62.

Daniel in
leonum fo-
veam conij-
citur; sed il-
lus egredi-
tur.

Comellor
cap. 10.
Oratio Da-
nielis.

Comellor
cap. 11.

apud mortales erat. Denique quicquid est opere vel ma-
nu factum; labi & consumi vetustate; Babylon capta
confirmat, cuius ut primum imperium, ac potentissi-
mum extitit, ita ut primum cessit.

De nobilitate eiusdem urbis & eius subuersione
& de regno Darij.

CAP. XII.

Hieronymus super Isaiam lib. 5. cap. 14. iuxta impressionem Pari-
siensem anno 1533. Babyloniem fuisse potentissimam
& in campetribus per quadrum sitam, ab angulo vsque
ad angulum muri 16. millia tenuisse passuum. simul per cir-
cuitum 480. stadia, ut capitolium Babyloniæ refert He-
rodotus & alij multi, qui Græcas historias conscripse-
runt. Arx autem id est capitolium illius urbis, est turris,
quæ ædificata est post diluuium, in altitudine quatuor
millia dicitur tenere passuum, paulatim de lato in angu-
stias coarctata, ut pondus imminens facilius à latioribus
sustentetur. Describunt ibi tēpla marmorea, aureas sta-
tuas, plateas lapidibus auroque fulgentes; & multa alia
quæ pene videntur incredibilia.

Hoc totum narramus ut ostenderemus quod ad iram
Dei, omnis potentia pulvis sit, & fauilla, & cineris, com-
paretur. Si liceret introire Barbaras nationes, & videre
tantæ urbis extrema vestigia, videremus possessionem
Hericij & paludes aquarum, & vere completum esse,
quod Isaiæ vocibus canitur: Scopabo eam in scopis terens.
Exceptis enim muris coctilibus, qui propter bestias
concludendas post annos plurimos instaurati sunt; om-
ne in medio spacium solitudo est.

Comellor cap. 8. super Daniele. Igitur Cyrus diuiserat Eu-
phraten longe à ciuitate per plures riuos, ut alueum,
qui in ciuitate fluebat vadabilem faceret: Et per ipsum
ingressi sunt hostes in ciuitatem sub muro, & interfe-
ctus est Balthasar, & successit ei Darius in regnum, an-
nos natus 40. duos nam & Cyrus ei tanquam maiori in
omnibus honorem deferrebat. Quod autem eadem no-
te visionis capta est ciuitas; apparet in Isaiâ qui loquens ad
Balthasar, ait, pone mensam, contemplare &c. Quidam
vero tradunt quod mater Balthasar pro qua factus est hortus
suspensilis, filia fuit Darij, & quia Balthasar filium non
habebat, festinabat Darius occupare regnū Babylonis.

Porro Daniel à Dario ductus in Mediam. Erat factus
vnus de satrapis qui præerant 120. sed in Daniele spiri-
tus Dei amplior erat, & cogitabat eum Rex constituere
super omne regnum, unde principes inuidebant ei, &
accusatus ab eis, per manum Dei, de manu leonum illa-
sus euasit.

Qualiter per Cyrum relaxata est captiuitas Iudæorum.

CAP. XIII.

Anno autem Darij primo, intelligens Daniel in li-
bris Hieremiæ, ut complerentur id est ad comple-
tionem venirent desolationis Hierusalem anni 70. ora-
uit dominum in ieiunijs, & sacco, & cinere, dicens. Ius-
tus es domine, peccauimus, auertatur obsecro ira tua:
Ostende faciem tuam super sanctuarium tuum quod
desertum est: Adhuc eo loquente, ecce vir Gabriel, te-
gigit eum tempore sacrificij vespertini, & aperuit ei li-
berationem spiritualem futuram per Christum; & for-
te imminuentem, pro qua orabat: addidit etiam destru-
ctionem per Romanos futuram.

Anno itaque Darij primo Daniel orauit dominum,
ut Darius & Cyrus liberarent populum suum, & data
est sententia de licentia redeundi danda; quam egressam
à domino nunciavit Gabriel Danieli. Ex tunc Darius
disponebat de libertate & licentia danda Hebræis, sed
præuentus morte, non impleuit. Post mortem vero Da-
rij, Cyrus Monarchiam tenuit orientis. Cuius sedem
posuit apud Persas, licet regnum Medorum maius esset,
& honorabilius, eo quod Persæ eum in regem subli-
mauerant. Itaque cum vniuersum regnum deuolutum

Speculum Histor.

esset ad eum in huius anni regno primo suscitauit do-
minus spiritum eius, ut impleretur verbum Hieremiæ
& dedit libertatē omnibus Iudæis, qui erant in vniuerso
regno suo, & licentiâ redeundi in Iudæā; & ædificandi
domum domini; excitatus autem fuit ex verbis Isaiæ;
qui ante 200. & 10. annos scripserat, dominum de ipso
dicentem, Christo meo Cyro cuius apprehendendi dex-
teram subijciam gentes & regna, & ipse reedificabit do-
mum meam in Hierusalem. Ut ergo hanc veriferam
scripturam impleret, etiam scriptura libertatis & licen-
tiæ traduxit in vniuersum regnum suum dicens, omnia
regna terræ dedit mihi dominus Deus cæli, credo hunc
esse quem gens Israel adorat. In hac epistola hortatus
est etiam Iudæos, ut ascenderent in Iudæam, & qui nol-
lent ascendere, iuuarent ascendentes in pecunia, vesti-
bus, & iumentis. Ipsi vero, quia fere omnes nati erant in
Chaldæa, & possessiones habebant ibi; eligebant rema-
nere in terra natiuitatis suæ, pauci vero, qui ascendere
disponebant, pigri erant, & morosi vsque ad tertium an-
num Cyri. Quod attendens Daniel vehementius affli-
gebatur dolore, quam prius, & orabat dominum, ut qui
prius dederat regibus animum liberandi, daret ei, & po-
pulo, animum redeundi.

Quod Angeli provinciales Persarum & Græcorum
impediebant reditum captiuorum.

CAP. XIII.

Factum est ergo tertio anno regni Cyri, prima die
mensis primi, iugebat Daniel trium hebdomada-
rum diebus; die autem 24. dum esset iuxta fluiuium
Tigris, vidit & ecce vir vestitus lineis, accinctus zona
aurea; cuius facies quasi fulgor, oculi ut lampades; &
sermo eius quasi vox multitudinis. Porro viri, qui
erant cum eo, territi fugerunt, & solus vidit visionem;
& corruit in faciem suam. Sed vir ille accessit & eri-
gens eum & confortans, ait. Noli timere Daniel,
quia ex die primo mensis, quo posuisti cor tuum, ut
te affligeres coram Deo; exaudita sunt verba tua,
& egressa est sententia à Deo de reditu populi; & ea-
dem die volui ad te venire, ut nunciarem tibi: Sed prin-
ceps regni Persarum restitit mihi 20. diebus & vno.
Cumque tunc egredere apparuit princeps Græcorum
veniens ut aduersaretur principi Persarum & mihi,
& aliquantulum feci moram, & nunc venio, ut certifi-
cem te de reditu populi, & in his nemo est mihi adiu-
tor, nisi Michael princeps vester, hos duos principes
Græcorum, & Persarum, dicit Hieronymus Angelos
malos fuisse, qui apposti sunt regnis illis in exerci-
tium. Laborabat itaque Angelus Persarum, ne Hebræi
liberarentur à dominio Persarum; tum quia delectaba-
tur afflictionibus eorum, tum ut Persæ diutius affli-
gentes eos grauius peccarent: laborabat etiam Angelus
Græcorum ut Persæ, & captiuitas Hebræorum cum eis
transirent in dominium Græcorum. Gregorius autem
vult eos fuisse angelos bonos, qui satagebant, ne tam-
cito liberarentur Hebræi, ut si quid adhuc erat in eis
purgandum, purgaretur; & decoqueretur vsque ad vn-
guem.

Porro à primo anno Darij, orabat Daniel pro eo, ut
staret, & roboraretur regnum eius; & sollicitus erat de
successoribus regni Persarum, volens eos scire: de quo-
rum manifestatione sequitur 10. visio quæ ei ostensa
fuit.

De primo reditu sub Zorobabel Duce.

CAP. XV.

Porro clarissimi Iudæorum habitabant in Babylo-
nia, id est, in terra Babyloniseuersæ. Inter eos Za-
charia natus in Chaldæa iam prophetabat. Hic be-
nedixit Salathiel in filio, vocans eum Zorobabel,
quod interpretatur magister Babylonis quasi dicat hic

Cyrus In-
dæis reditum
in patriam,
urbis &
templi adifi-
cationem
permittit.

Cyri Persa-
rum Regis
edictum.

* panem de-
siderabilem
non come-
dit, carnes &
vinum non
gustauit nec
usus est vn-
guento more
Persarum.

Visio Da-
nielis & sen-
tentia egres-
sa à Deo de
reditu populi

Babylon e-
nim propriè
nomen est ci-
uitatis, Ba-
bylonia vero
nomen regio-
nis licet v-
num pro al-
tero sape lo-
gatur.

erit magister captiuitatis Babylonicæ. Ad cuius Prophetæ exhortationem primi surrexerunt viri Iuda vt ascenderent in Hierusalem; postea vero viri Benjamin, & Levitæ. Ideo in tertio anno Cyri egressi sunt sub Zorobabel duce & Iesu magno sacerdote, adhortantibus eos Zacharia Prophetæ, & Aggeo iuvene, sed nondum Prophetæ. Erant autem circiter 50. Millia, fuerunt autem de Iudæis 42. millia 460. Reliqui vero erant serui & ancillæ & homines, generis promiscui. Et remisit cum eis Cyrus partem vasorum domini 5. millia & 40.

Anni vel
xanda ca-
ptiuitatis.

Hic est annus 70. relaxandæ captiuitatis quem prædixerat Hieremias, nam & Hieronymus primum annum Cyri dicit fuisse septimum vltimæ decadis. Itaque tertius annus Cyri fuit 70. cui consonat Iosephus, & hæc opinio magis certa est, & plurium auctoritatibus sancta. Cui tamen Eusebius in chronicis obloqui videtur, secundum annum Darij filij Itaspis dicens fuisse 70. secundum auctoritatem Zachariæ, qui secundo anno Darij scribens audiuit virum stantem inter mirteta dicentem. Domine exercituum, vsque quo tu non misereberis Hierusalem & urbem Iuda, quibus iratus es? iste tamen 70. annus est. Videtur autem Eusebius distinguere inter 70. annos captiuitatis & 70. desolationis templi dicens 70. anni captiuitatis, secundum quosdam computantur ab anno Iosifæ regis 13. sub quo Hieremias prophetare cepit vsque ad primum annum regis Cyri, secundum alios vero à tertio anno Eliachim vsque ad 20. annum Cyri. Desolationis vero templi sub Dario rege complentur anni 70. Clemens quoque huic congruit in primo stromate scribens; & perseueravit captiuitas annis 70. vsque ad secundum annum Darij filij Itaspis; sed prior opinio (vt dixi) magis certa est. Sola Zachariæ auctoritas nos mouet; quæ ita forte determinari potest, vt iam accipiat de præterito quasi dicat 70. annus iste est notus, scilicet & famosus, iam diu est, vel forte dictus est in Zacharia 70. annus non captiuitatis, sed quintæ ætatis, quæ secundum Hebræos inchoauit anno 30. ante Cyrimonarchiam.

De fundatione altaris, & templi, & intermissione operis.

C A P. XVI.

Comestor
cap. 19. super
Historiam
Danielis.

Porro in anno regressionis in Iudæam congregatus est populus, quasi vir vnus in Hierusalem, & ædificantes altare, collocaueruntque illud super bases suas, & obtulerunt super illud holocausta domino, mane & vespere; feceruntque solemnitatem tabernaculorum; vnde vero habuerunt ignem nescimus; nisi forte ex calculis veteris altaris excusserunt illum. Anno autem secundo, mense secundo iecerunt fundamenta templi. Cumque apparuissent fundamenta super terram, eleuauit populus vocem in iubilatione. Porro quidam Seniores qui viderant templum prius, eiulabant voce magna; nec poterat quisquam cognoscere clamorem latantium, & planctum eiulantium, Porro Samaritæ indignati impediabant manus eorum. Cumque magis impedire non possent, dederunt munera principibus regis Persarum qui pecunijs corrupti, vendiderunt eis negligentiam ædificationis, Cyro tamen ignorante; & adeo impediunt eos quod in 30. annis, quibus Cyrus regnauit, non crexerunt muros templi; nisi vsque ad apodiationem.

Samaritæ ab
ædificatione
templi Iu-
dæos prohi-
bent.

Comestor
cap. 25. super
historiam
Danielis.
Hæc verba
sumpta sunt
de libro Epi-
phanij epis-
copi Cyri
cui in Spi-
ritu reuelata
sunt qua-
dam secreta
propheta-
rum.

Porro de Daniele quantum superuixerit post reditum populi in Iudæam, nescimus, defunctus aut sepultus est in spelunca Regali solus cum gloria. Hic est Daniel, qui dedit signa in montibus super Babyloniæ dicens, quando pars montium à Borea fumigabit, veniet finis Babyloniæ. Quando vero velut ignis ardebit, finis erit vniuersæ terræ. Quando vero à parte Nothi aquæ decurrerint, reuertetur populus ad terram suam. Quod si sanguine fluxerint, erunt homicidia Belial in vniuersa terra.

De Cræso Rege Lydorum & eius regno per Cyrum destructo.

C A P. XVII.

Eusebius in chronicis, & Author. Anno Cyri 13. Cræsus à Cyro captus est, & Lydorum regnum destructum, quod stetit annis 250. Hæc fuit vltima Cræsi captio, nam iam altera vice, legitur in historijs captus fuisse à Cyro, & semel, & iterum: unde Boetius, Nesciebas Cræsum regem Lydorum, Cyro paulo ante formidabilem, mox deinde miserandum flammis traditum, misso cælitus imbre defensum? quod de secunda eius captione intelligendum est, primo enim eum captum narrat Iustinus, & Orosius, sed vita & patrimonio donatum, deinde dicit eum Iustinus rebellasse.

Regnum
Lydorum
destructum.

Orosius 2. lib. Cum Cyrus Babyloniæ impugnet, ibi tunc Cræsus Rex Lydorum famosis opibus cum ad auxiliandum Babylonijs venisset, victus sollicitè in regnum refugit. Cyrus autem postquam Babyloniæ vt hostis inuasit, vt victor euerit, vt Rex disposuit, bellum transtulit in Lydiam: vbi conterritum iam superiore prælio exercitum, nullo negotio superauit, Cræsum cepit, captum, vita & matrimonio donauit.

Cyrus de-
finit.

Author. Quod autem Eusebius in chronicis scribit 8. anno Cyri Cræsum cōtra eum iniisse bellū. De illo bello accipitur quo post captam Babyloniæ iam ab illo captus, & vita & patrimonio donatus, postea rebellauit. De qua Cyri clementia Iustinus ait quod non minus victori quam victo vtilis fuerit, nam ex vniuersa Græcia cognito quod illatum Cræso, bellum esset, auxilia velut ad commune extinguendum incendium consuebant. Tantis Cræsi amor apud omnes vrbes erat, passurusque Cyrus graue bellum, Græciæ fuit, siquid in Cræso crudelius consulisset.

Alii historiographi narrant quod in secunda captione, iussit eum Cyrus rogo superponi, & affari, & subito tanta pluuia facta est, vt eius immensitate ignis extingueretur, vnde occasionem repperit euadendi. Cumque postea hoc sibi prosperè euenisse gloriaretur, & opum copia nimium se iactaret, dictum est ei à Solone quodam sapientissimo, non debere quemquam in diuitijs, & prosperitate gloriari. Eadem nocte vidit in somnis quod Iupiter eum aqua perfunderet, & sol extingeret. Quod cum filix suæ mane indicasset, illa vt res se habebat prudenter absoluit dicens, quod cruci esset affigendus & aqua perfundendus & sole siccandus. Quod ita demum contigit, nam postea à Cyro crucifixus est.

Cræsus ter
captus &
tertio cruci-
fixus.

Solinus. Cum olimpiade 58. victor Cyrus intrasset Sardis vbi tunc Cræsus latebat. Athis filius Cræsi qui ad id vsque temporis mutus erat, exclamasse dicitur, parce patri meo Cyre, & hominem te in casibus disce nostris. Idem Solinus dicit quod ossa Orestis olimpiade 58. inuenta sunt Tegeæ à Spartanis oraculo monitis, quæ implebant longitudinem cubitorum 7.

Filius Cræsi
mutus lo-
quitur.

De Tarquinio Superbo & Pisistrato tyranno.

C A P. XVIII.

Eusebius in chroni. Anno quoque prænotato, scilicet Cyri 13. Romanorum 7. Tarquinius Superbus, occiso Seruio Socero, Romanorum arripuit imperium, & regnauit annis 35. Hic excogitauit vincula taurea, fustes, laotumias, carceres, exilia, metalla, compedes, & catenas. Cumque oppugnaret Ardeam causa Tarquinij minoris filij sui, qui Lucretiam corruerat, regno expulsus est. Eo quoque tempore Pisistratus secunda vice regnauit Athenis.

Iustinus lib. 2. Pisistratus quasi sibi non patriæ, vicisset, tyrannidem per dolum occupat. Quippe voluntariis verberibus domi affectus, laceratoque corpore

Pisistratus
tyrannidem
occupat.

in publicum egreditur, aduocata concione, vulnera populo ostendit; de crudelitate principum à quibus hæc se passum simulabat, conqueritur; adduntur vocibus lachrymæ: & inuidiosa oratione multitudo credula accenditur; amore plebis inuisum se Senatui simulat: obtinet ad custodiâ corporis sui satellitum auxilium, per quos, occupata tyrannide, per annos 33. regnavit.

Valerius in l. 8. Pisistratus tantum valuisse dicendo, dicitur, ut ei Athenienses regni imperium oratione eius capti, permitterent: præsertim cum e contraria parte amantissimus patriæ Solon niteretur.

*Plutarch
Apotheg.*

Idem in lib. 5. Pisistratus Atheniensis Tyrannus; cum adolescens quidam amore filia eius virginis accensus in publico obuiam sibi factam osculatus esset: hortante vxore ut ab eo capitale supplicium sumeret: respondit: si eos, qui nos amant, interficimus, quid illis faciemus quibus odio sumus? Hæc vox ex ore Tyranni de humanitate manauit: In hunc itaque modum filia tulit iniuriam, ac multo laudabilius suam. Idem à Therasippo amico inter cenam conuicio laceratus, ita animum & vocem ab ira cohibuit, ut putares fatalitatem à tyranno male audire; denique Therasippus concitæ temulentie impetu euectus, os eius sputo repperit, nec tamen illum ad sui vindictam accendere valuit. Qui etiam filios suos violatæ patris subuenire maiestati cupientes, retraxit: postero autem die Therasippo supplicium à se voluntaria morte volente exigere, ad eum venit, dataque fide in eius amicitiam, eodem amicitia gradu se mansurum, ab incepto reuocauit.

Si nihil aliud dignum honore vel memoria gessisset iis tamen factis abunde se posteritati commendasset.

Eusebius. Temporibus quoque Cyri Anaximenes Phisicus agnoscitur. Simonides clarus habetur, & Chilon qui de 7. sapientibus fuit. Thales vero moritur.

De Nee Cyri & successione Cambysis qui & Nabuchodonosor dicitur.

C A P. XIX.

Comestor cap. 19. super historiam Danielis. Porro Cyrus cum percussisset Cræsum iuxta fluvium Alium, gentem Lydorum bellicosissimam astute redegit in concordiam. Tradidit enim ei solennitates & ludos, præcipiens ut lusibus, commensationibus, & amplexibus vacarent, quasi benevolentiam eis ostendens: in hunc modum eos inuitauit, & quos bello non poterat, per libidinem expugnauit, postea vero transgressus Araxem, à Regina Massagetarum Thamaris victus & occisus est, quæ caput illius præcisum, in virem plenum sanguine humano proiciens, insultando dixit: satia te sanguine quem sisti.

Nota mulieris crudelitatem.

Cyrus occiditur.

Ex chronicis. Cyro successit filius eius Cambyses anno quintæ ætatis 61. mundi vero tertio millesimo 424. & regnavit annis 8.

** secundum alios vero 3434. Cambyses incipit regnare.*

Seueritas Cambys. in iudicem iniustum.

Helianthus in lib. 15. hic est Cambyses qui imperio patris Egyptum adiecit, sed offensis superstitionibus Egyptiorum Apis, cæterorumque Deorum ædes dirui iussit. Ad Ammonis quoque nobilissimum templum expugnandum exercitum misit; qui tempestatibus & arenarum molibus oppressus, interiit: hic Cambyses adeo seuerus fuit, ut quendam iniustum iudicem exco-riari fecit, & super sellam cute eius adopertam, filium iudicis in iudicio fecerit sedere, ut timeret iniuste iudicare, ne simile iudicium pateretur: hic Cambyses ab ipsa natiuitate sua legitur furiosus fuisse; & ortum Nili per tantum terrarum quæsisse, epulisque deficientibus ei; coactus est carnes comedere suorum sociorum: unde *Lucanus in 10. lib.*

Vesani in ortu

Cambyses, longi populos peruenit ad eni,

Disiectusque epulis, & pastus cæde suorum.

Ignoto te Nile redit.

Sed Seneca appellat illum feliciter furiosum.

Comestor. Hic Cambyses Cyri filius & in regno successit, apud Elidram Artaxerxes, vel Assuerus dicitur: In historia vero Iudith propter malitiam vocatur Na-

buchodonosor. Tunc Principes terræ, qui impediabant Hebræos, scilicet Rathymus Comentarientis, quem Iosephus dicit scriptorem omnium accidentium, & alij qui iudicabant Syriam & Phanicem, & omnes regiones ultra Euphraten, scripserunt Cambyli, quod Iudæi reedificabant Hierusalem urbem pessimam, & semper regibus Persarum rebellem, & templum ad similitudinem castri, quæ ob rebellionem pridem destructa fuerat, quibus reedificatis, statim negarent Regi tributa, & annonas, nec etiam pateret Regi transitus in Syriam: hæc autem dicebant se commemorare ei, quia memores erant salis quod in palatio eius comederant, consulentes ut hæc eis interdiceret. Quibus acquiescens Cambyles potenter interdixit eam per epistolas. Tunc intermissum est opus Dei in Hierusalem vique ad secundum annum Darij.

Scripta ad Cambysem de templi adificatione auertenda.

Cambylis rescriptum in quo Iudæos ab adificatione templi deterret.

De historia Iudith.

C A P. XX.

Porro sub Cambyse factum est, quod in historia Iudith scribitur. Mortuo itaque Cyro, quidam Arphaxad Medus in Egbathanis surrexit, & repatauit eam, & muniuit inexpugnabiliter, quasdam partes Mediæ sibi concilians, ut tandem toti Mediæ imperaret. Nabuchodonosor vero Rex Assyriorum, qui regnabat in Ninive anno 12. regni sui obtinuit eum: hic est Cambyles, cui pater adhuc viuens, Ninivem, & regnum Assyriorum concessit, & eum Nabucho. cognominauit: hic mortuo patre 12. illius regni annum agebat, nam in regno Monarchiæ non nisi 8. annis regnavit. Qui postquam factus est Monarchus, exaltatum est cor eius, & misit ad omnes, qui habitabant in Sicilia & Damasco, & Libano, & Carmelo, Galilæa, Samaria, & vsque in Hierusalem, exigens ab eis tributa longe grauiora quam patres sui. Qui omnes vno animo contradixerunt: igitur anno 13. regni sui, præcepit Holoferni principi militiæ suæ, ut egrediens nulli parceret. Omnes quoque Deos terræ exterminaret, ut ipse solus Deus diceretur. Audientes filij Israel timuerunt valde, ne similia faceret in Hierusalem & in sanctuario Dei. Erat autem in ciuitate Iudith vidua tribus annis, mulier pulchra nimis, sed casta; Holofernem in specie sua cepit, & cum vinolentum, & soporatum decollauit. Caputque eius ablatum in ciuitatem tulit, & omnes videntes & audientes, in admirationem & laudem Dei concitauit, unde & canticum victoriæ domino cecinit.

Qualiter excusatur Iudith à culpa mendacij & scandali.

C A P. XXI.

Author. Culpa verò mendacij, quam videtur multoties incurrisse Iudith, apud Holofernem, eiusque satellites, ut quando respondit se fugere à facie Hebræorum; quia nouerat eos dandos Assyrijs in depredationem; & quando dixit Holofermi: si secutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet dominus tecum, & habebis omnem populum Israel sicut oues &c. pluribus modis excusari potest; nam ad hæc omnia generalis est solutio; quod quæcunque dicit de populo Israel ab Holoferne capiendū, intelligenda sunt secundum merita eorum: quia peccata eorum exigebant, ut ita traderentur, sicut exponebat, vel etiam merita eorum, quia iam adeo desolati erant, & pusillanimes effecti, quod volebant se sponte tradere: vel omnia intelligenda sunt sub conditione scilicet nisi dominus liberaret eos. Et ita nusquam mentiebatur, licet audientes, aliter intelligerent, scilicet quasi loqueretur simpliciter, & assertiue. Est etiam alia solutio generalis, quæ sumitur tam ex textu quam ex glossa scilicet quod Iudith prophetice loquebatur prædicens, Iudæos esse tradendos in manus populi gentilis, quod factum est sub

Qualiter Iudith liberatur à culpa mendacij

Alia solutio.

Ornando se
non inten-
debat rui-
nam Holo-
fernis sed li-
berationem
populi.

Tito & Vespasiano, propter peccata quæ commiserant in Christum, & in apostolos. Et ita ubique excusatur à mendacio, quia mysticè loquebatur, licet audiens aliter intelligeret. Vnde ipsa quoque dicit Holoferni. Hæc mihi dicta sunt per providentiam Dei, glossa id est spiritu prophetico. Item alia glossa apud Holofernem Iudith de aduentu suo, & Iudæorum casu forte loquitur, nec adulatoriè mentiendi, sed futura prophetice prædicendo. Cæterum de hoc quod videtur scienter & sponte dedisse Holoferni, occasionem ruinæ, ornando se ut eum deciperet. Potest dici, quod se præparando sic, non intendebat eum scandalizare id est laqueum, vel obicem, ad ruinam ei tendere, sed intendebat primo liberationem populi sui; secundo utilitatem Holofernis, ut scilicet ad tempus in eam captus, minus peccaret. Multas enim habens concubinas & coniugatas, & forte viros concubinos, multis modis & naturaliter, & contra naturam peccaret: quia his omnibus immundicijs abundabant Gentiles; ut ergo ab his omnibus eum auerteret, & in eam suspensus, minus peccaret, ideo dicebat. Capiatur laqueo oculorum suorum in me.

De Hippiæ & Polycrate Tyrannis, & de Cambyse,
quod obtinuerit Ægyptum.

C A P. XXII.

Eusebius in Chroniciis. Temporibus Cambyfis, quem secundum Nabuchodonosorem vocari aiunt: apud Athenas Hyparcus & Hippas tyrannidem exercebant, apud Samum vero tres fratres scilicet Polycrates, Sylus, & Pantagnotus.

Iust. lib. 2. Post Pisistratum Diocles filius eius, per vim stuprata virgine, à fratre puellæ interficitur, Hippas autem frater Dioclis paternum tenens imperium, comprehendere iubet interfectorem fratris, & nominare cogit omnes confocios cædis. Quo consulto, nominavit omnes amicos Tyranni. Quibus omnibus interfecit, interrogatus ille, utrum aliquis de confocijs superesset: respondit, neminem esse, quem mori vellet, præter ipsum Tyrannum, qua voce eiusdem Tyranni se victorem post vindictam sororis pudicitie, ostendit; huius virtutis admonita ciuitas libertatis, Hyppiam expulit regno, & egit in exilium.

Valerius lib. 6. cap. 9. Ad inuidiam vsque Polycratis Samiorum Tyranni abundantissimis bonis conspicuus vitæ fulgor excessit; nec sine causa: omnes enim eius conatus placido excipiebantur itinere, spes certum cupitæ rei fructum apprehendebant; semel duntaxat vulgum mutauit, pro breui tristitiæ salebra successum, tunc cum annulum admodum sibi gratum, in profundum de industria, ne omnis incommodi expertus esset, abiecit: quem tamen continuo recuperavit, capto pisce, qui eum deuorauerat: sed hunc, cuius felicitas super plenis velis prosperum cursum tenuit, Orontes Darij Regis præfectus in excelsissimo Michalensis montis vertice cruci affixit. Ex quo putres eius artus, & tabido cruore manantia membra, Samos amara seruitute aliquam diu pressa, liberis ac lætis oculis, aspexit.

Eusebius in Chroniciis. Eo quoque tempore scilicet anno Cambyfis 6. in 28. dinastia Persæ obtinuerunt Ægyptum, sicque cessauit ad tempus regnum illius regionis: obtinuit quippe eam Cambyfes in anno 6. regni sui, & successores eius vsque ad Darium filium Xerxis annis 150.

Helianthus 15. lib. hic abominatus religiones Ægypti, & cæremonias, templa eius destruxit, & ædificauit Babylonem in Ægypto.

De Pythagora philosopho, & Crotoniensium prælio.

C A P. XXIII.

Eusebius in Chroni. Anno Cambyfis 7. Pythagoras Physicus Philosophus habetur, clarus.

Solinus. In Samo nihil nobilius, quam Pythagoras ciuis, qui mox offensus fastu tyrannico, Bruto consule; relicta patria Italiam aduectus est.

Aug. de ciuit. Dei lib. 8. cap. 2. Italicum genus Philosophorum id est illius partis Italiae, quæ quondam magna Græcia dicebatur. Authorem habuit Pythagoram Samium: à quo etiam ferunt ipsum Philosophiæ nomen exortum, nam cum antea sapientes appellarentur, qui modo quodam vitæ laudabilis alij præstare videbantur; ille interrogatus, * quid profiteretur? Philosophum se esse respondit id est studiosum vel amatorem Sapientiæ: quoniam propheteri sapientem arrogantissimum videbatur.

Iustinus 20. lib. In principio Metapontini cæteros Græcos Italia pellere statuerunt, quibus se iunxerunt Crotonienses & Sybaritani, & primo urbem Syrim cepere. In cuius expugnationem I. iuuenes amplexos Mineræ simulacrum; & Sacerdotem Deæ velatum ornamentis inter ipsa altaria trucidarunt. Ob hoc, cum peste & seditionibus vexarentur, priores Crotonienses Delphicum adirent Oraculum. Quibus responsum est, finem mali fore. Si violatum Mineræ numen, & interfectorum manes placassent. Quo facto, cessauit ab eis pestilentia: nam iuuenibus statuas iustæ magnitudinis posuerunt, & in primis Mineræ: postea Crotonienses indignantes, quod in expugnatione Syris contra se Locrenses iussissent auxiliū; bellū eis inferūt. Qui ad Spartanos confugerunt, auxiliū deprecantes: illi autem longinqua malitia grauati, auxiliū à Castore & Polluce petere eos iubent. Quibus cū sacrificassent, bellū iniungunt 15. millia Locrensiū, contra centū 20. millia Crotonensium, qui paucitatem suam & hostium multitudinem considerantes, ex desperatione sumpserunt animum, putaueruntque se victores fore, si non multi morerentur. Itaque dum mori honeste quærent, feliciter vice: ut. Pugnantibus autem Locris, Aquila ab acie nūquam recessit. eosque tam diu circunvolauit, quoad vincerent. In cornibus quoque duo iuuenes diuerso à cæteris armorum habitu, eximia magnitudine, & albis equis, & coccineis paludamentis pugnare visi sunt, nec ultra comparuerunt quā pugnatum est; hanc admirationē auxit incredibilis famæ velocitas: nam in eadem die, quæ in Italia pugnatū est, & Corintho & Lacedemone nunciata est victoria, post hæc Crotoniensibus nulla virtutis exercitatio, nulla armorū cura fuit. Oderant enim quæ infeliciter sumpserant, mutassentque vitam luxuria ni Pythagoras philosophus fuisset.

De Gestis Pythagoræ, & eius studijs ac doctrina.

C A P. XXIII.

Hic Sami Demarato locuplete negociatore natus, magnisque sapientiæ incrementis ornatus, Ægyptum primo, mox Babyloniam ad perdiscendos siderum motus, originemque mundi spectandam profectus; summam scientiam consecutus erat. Inde regressus Cretam, & Lacedæmonia ad cognoscendas Minois & Licurgi leges contendit. Quibus omnibus instructus Crotonam venit, populūque in luxuriam lapsum, auctoritate sua ad vsum frugalitatis reuocauit: laudabat quotidie virtutem, & vitia luxuriæ casumque ciuitatum hac peste perditarum, enumerabat. Tantoque studio ad frugalitatem perdiscendam multitudinem prouocauit, ut aliquos ex eis luxuriatos esse incredibile videretur, Matronarumque quoque separatatū à viris doctrinam, & puerorum à parentibus frequenter habuit. Docebat autem nunc has pudicitiam & obsequia in viros, nunc illos modestiam & litterarum studium. Inter hæc velut Genitricem virtutum, frugalitatem omnibus ingerebat, consecutusque disputationum assiduitatem erat, ut Matronæ auratas vestes, cæteraque dignitatis suæ ornamenta velut instrumenta luxuriæ deponerent, eaque omnia

delata

Fortissimi
cuiusdam in
tormentis
factum.

Herod. 3.
Strab. 14.
Cicero de fin.
3. Plin. 37.
cap. 1.
Magna mu-
tatio fortu-
na.

* Cicero 5.
Tus. qua-
stionum ex
Heraclide
Pontico Pla-
tonis audito-
re narrat
Pythagoram
à Leone Phi-
lasiōrum
tyranno ro-
gatum.

Desperatio
enim magni
ad honeste
moriendum
incitamentū
est. 2. Curt.

Pythagoras.

* luxuri-
tos, id est lu-
xuria cor-
ruptos.

delata in Iunonis ædem, ipsi Deæ consecrarent, præ se ferentes vera ornamenta Matronarum, pudicitiam, non vestes esse. Hic cum annos 20. Crotonæ egisset, Metapontum migravit, ibique decessit. Cuius tanta admiratio fuit, ut ex domo eius templum facerent, eamque pro Deo colerent.

Valerius lib. 9. Pythagoræ tanta veneratio ab auditoribus tributa est, ut quæ ab eo acceperant, in disputatione deducere nefas existimarent, quin etiam interpellati ad reddendam causam, hoc solum respondebant, eum dixisse.

Idem in li. 8. Pythagoras Ægyptū petens, eorum scientiam didicit. Deinde ad Perlas profectus, magicam artem percepit. Deinde Cretæ leges cum didicisset ad olympicum certamen descendit. Interrogatus quo cognomine censeretur, ne sapientem se diceret: iam enim illud nomen 7. viri sapientes occupauerant, se amatorem sapientiæ, hoc est philosophum dixit.

Tullius Taurum Minitanum iuuenem, libidine flagrantem, cum audisset Pythagoras ad ostium amicæ meretricis insanire, iussit psalteria tria canere per spondæam, & ita eum ad sanam mentem reuocauit.

Hicronymus contra Iovin. li. 1. Tymeus scribit Pythagoræ filiam virginem, choro virginum præfuisse, & castitatis eas instruxisse doctrinis.

De Præceptis & enigmatibus eiusdem.

C A P. XXV.

LEge oratiunculam pro vaticinio, & alias, ubi sodaliorum mentio fit: reuolue dialogos Tullii, respice omnem oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, & Pythagoricorum dogmatum incisa publicis literis æta cognosces. Cuius sunt enim illa crisoperanseamata, nonne Pythagoræ? In quibus omnia breuiter eius dogmata continentur. Ita Pythagorica sunt ista præcepta.

Fugienda sunt omnibus modis & abscindenda; languor à corpore, imperitia ab anima, luxuria à ventre, à ciuitate seditio, à domo discordia, & in commune à cunctis rebus intemperantia.

Pythagorica sunt & hæc: amicorum omnia esse communia, & amicum seipsum esse alterum. Duorum temporum maxime habendam curam, mane & vespere, id est eorum quæ acturi sumus, & eorum quæ gessimus: post Deum veritatem colendam, quæ sola homines Deo proximos, facit.

Illam quoque ænigmata quæ diligentissime Aristoteles in libris suis prosequitur. *Stateram ne transileas.* id est ne prætergrediare iusticiam. *Ignem gladio ne foveas.* itatum videlicet & timidum animum verbis maledicis nelacessas. *Coronam minime carpendam* id est leges urbium conseruandas. *Cor non comedendum* id est maiorem de animo expellendum: *Cum profectus fueris, nere-deas.* id est post mortem, vitam istam ne desideres. *Per viam publicam ne ambules;* ne scilicet multorum sequaris errores: *Hirundinem non in domo suscipiendam,* id est garulos & pomposos homines sub eodem tecto nobiscum non habendos. *Oneratis superponendum onus,* deponentibus non communicandum id est ad virtutem incedentibus alacriter augenda sunt præcepta, tradentes se ocio relinquendi sunt.

Apud Græcos primus Pythagoras inuenit immortales esse animas, & de alijs corporibus transire ad alia, primum se dicit fuisse Euphorium, secundo Tahidem, tertio Hermonum, quarto Pinum. Ad extremum Pythagoram, & post certos temporum circulos ea, quæ fuerant, rursum fieri: nihil in mundo, videri nouum, philosophiam meditationem esse mortis, quotidie de carcere corporis nitentem educere animæ libertatem: discantias, reminiscantias esse, & multa alia, quæ Plato in libris suis, & maxime in Timæo prosequitur.

De discipulis eiusdem.

C A P. XXVI.

NAm ipse Plato post academiam & innumerabiles discipulos sentiens, multum deesse suæ doctrinæ, venit ad magnam Græciam, ibique ab Archita Tarentino, & Timæo Locrensi, Pythagoræ doctrina eruditus, elegantiam, & leporem Socratis, cum huiusmodi miscuit disciplinis.

Idem contra Iovin. lib. 2. Inutile est crebro videre per quem aliquando captus es, & eorum te experimento committere, quibus difficulter careas. Nam & Pythagorici huiusmodi frequentiam declinantes, in solitudine & desertis locis habitare consueuerant.

Idem super Ecclesiasten 2. Pythagoricorum disciplina est, tacere per quinquennium, & post eruditos loqui.

Seneca de beneficijs lib. 7. cap. 21. Pythagoricus quidam emerat à Sutore phæcasi, rem magnam; non præsentibus nummis; post aliquot dies venit ad tabernam, redditurus: Et cum clauis diu pulsaret, fuit qui diceret, *quid perdis operam tuam? sutor ille, quem quæris, elatus; combustus est: Quod nobis forte molestum est, qui in æternum nostros amittimus; tibi minime, qui scis futurum, ut renascatur, vocatus in Pythagoricum.* At Philosophus noster tres aut quatuor denarios (non inuita manu) domum retulit; subinde concutiens. Deinde cum reprehendisset hanc suam tacitam non reddendi voluptatem, intelligens arrisisse sibi illud lucellum, redit ad eandem tabernam & ait, *ille tibi vinit, tu redde quod debes.* Deinde per clostrum, quo se contra intra laxauerat, quatuor denarios in tabernam inseruit, ac misit, pænas à se exigens improbar cupiditatis: ne alieno alluisceret.

Author. Pythagoras dicebat animam esse harmoniam veramque amicitiam vnum ex pluribus facere, unde & Pythagorici vades se inuicem tyranno dederunt.

Valerius lib. 4. Damon & Pythias Pythagoræ discipuli tam fidelem inter se iunxerunt amicitiam, ut cum alterum ex his Dyonisius Syracusanus interficere vellet, & is tempus ab eo, quo priusquam periret, domum profectus, ordinaret res suas, impetrasset. Alter vadē se pro eius reditu Tyranno dare non dubitauit. Appropinquante autem definita die, nec illo redeunte: vnusquisque stultitiæ temerarium sponsores damnabat. At is, nihil se de amici constantia metuere prædicabat, Eodem itaque momento, & hora à Dionisio constituta, qui eam acceperat, superuenit. Et admiratus Tyrannus amborum animum, supplicium fidei remisit, eosque insuper, ut ipsum in societatem amicitiae tertium sodalitij gradum reciperent, rogauit. Ecce vires amicitiae, mortis contemptum generare, vitæ dulcedinem extinguere, crudelitatem mansuere facere, odium in amorem conuvertere, pænam beneficio pensare potuerunt.

De regno duorum Magorum in Perside.

C A P. XXVII.

Comestor. Post Cambysem vnus de 7. Magis, qui Persarum regnum iudicabant, regnum obtinuit.

Iustinus lib. 1. Cambyses quidem, per quietem vidit fratrem suum Mergim regnaturum, quo somnio exterritus, non dubitauit eum occidere. Ad hoc magum quendam ex amicis delegit, Cometen nomine. Interim ipse gladio suo sponte euaginato in femur grauiter vulneratus; occubuit. Quo nuncio accepto, Magus ante famam amissi regis, occupat facinus: prostratoque Mergide, cui regnum debebatur, fratrem suum subiecit Oropasten. Erat enim decorus & corporis lineamentis Mergi persimilis. Quæ res eo occultior fuit, quod apud Persas persona regis sub specie maiestatis occultatur; igitur Magi ad fauorem populi conciliandum, tributa & militiæ vocationem, per triennium permittunt, ut regnum quod fraude quæsierant, indulgentiæ largitionibus confirmarent. Quæ res suspecta primo

Ostani

* vel inedia
ut interse-
ctus à Syra-
cusanis dum
agrum sa-
baccum cir-
cut. Laert.

Cicer. de fi-
mo.

Pythagora
filia.

Præcepta
Pythagorica

Ænigmata
Pythagorica.

Opinio Py-
thagoræ de
animarum
transitu.

Cicer. offi. 3.

Quo iuncti
Damon &
Pythias vin-
culo amicitiae.

Cambyses
in femur
vulneratus
occubuit.

Septem in
Magum
coniuratio.

Oſtani nobili viro, qui & in coniecturis ſagaciſſimus fuit. Itaque per internuncios quærit de filia, quæ inter regias pellices erat, an Cyri filius rex eſſet, illa nec ſe ipſam ſcire ait, nec ex alia poſſe cognoscere; quia ſingula ſeparatim recludantur. Tunc pertractare caput dormienti iubet, nam Mago illi Cambyſes aures vtraſque præſciderat: factus demum per filiam certior regem ſine auribus eſſe; optimatibus Perſarum rem indicat, & in eius eadem ſit coniuratio. Septem autem conſcij fue-
re huius coniurationis, qui ex continenti, occultato ſub veſte ferro ad regiam pergunt, & obuijs interfectis ad Magos perueniunt, qui duos de 7. interfecerunt. Tandem ipſi corripiuntur à pluribus: quorum alterum Cobryas amplexus medium, cunctantibus ſocijs, ne ipſum pro Mago transfoderent; quia res obſcuro loco gerebatur, vel per ſuum corpus adigi Mago ferrum iuſſit; fortuna tamen ita regente illo incolumi, Magus interficitur.

Author. Hæc Iuſtinus, aliter tamen narrat *Comestor*, videlicet hoc modo: poſt Cambyſem vnus de 7. Magis, qui iudicabant regnum Perſarum, Erineides nomine, regnum Perſarum obtinuit, ducens Panthei filiam Cambyſe in vxorem, ſimulans ſe non velle ſibi regnare, ſed conſeruare regnum Mergi fratri Cambyſe, quia puer erat: hunc tamen Mergum Cambyſes prius occiderat in penetralibus templi, ſolo iſto Erineide conſcio huius ſactilegij & parricidij. Cumque poſt 7. menſes regni ſui moreretur, Erineides ſubſtituit ſibi fratrem, iuuenem elegantem forma, & viribus; dicens hunc eſſe Mergim Cyri filium, & Cambyſe fratrem; vnus de 7. Magis ſuſpicans eum Mergim non eſſe, per filiam deprehendit eum aures non habere. Qui cum reliquis Magis, hoc indicaret, in eum coniurauerunt & ipſum occiderunt; ſicque duo fratres illi non per annum apud Perſas regnauerunt.

Hieronymus contra Ioum. lib. 2. Eubulus narrat apud Perſas tria fuiſſe genera Magorum, quorum primos, qui ſunt doctiſſimi & eloquentiſſimi, excepta farina & olere, nihil aliud dicit in cibo ſumere.

Valerius lib. 2. cap. 6. Perſæ non reſpiciunt liberos ſuos, priuſquam 7. annos impleuerunt, quo magis paruulorum amiſſionem æquo animo ſuſtineant.

De Regno Darij filij Hyſtaſpis.

C A P. XXVIII.

Iuſtinus ubi ſupra. Occiſis autem Magis magna quidem gloria recuperati regni principium fuit, ſed multo maior in eo, quod cum de regno ambigerent, concordare inter ſe potuerunt. Erant enim virtute & nobilitate ita pares, vt difficilem ex his populo electionem æqualitas faceret. Ipſi igitur viam inuenerunt qua de ſe iudicium religioni & fortunæ committerent: pactique inter ſe ſunt vt die ſtatuta omnes equos ante regiam primo mane perducerent, & cuius equus ante ſolis ortum, hinnitum primum dediſſet, iſ Rex eſſet, nam & ſolem Perſæ vnum Deum credunt eſſe; & equos eidem Deo conſecratos ferunt.

Erat inter coniuratos Darius Hyſtaſpis filius cui de regno ſollicito, equi cuſtos ait, ſi ea res victoriam moraretur nihil negocij ſuperelle; per noctem deinde equum pridie conſtitutum diem, ad eundem locum ducit, ibique equæ admittit, ratus ex voluptate Veneris, futurum quod euenit. Poſtera die cum ad ſtatutam horam conueniſſent omnes, Darij equus cognito loco ex deſiderio fœminæ ſtatim hinnitum dedit; & ſegnibus alijs fœlix auſpiciu domino primus emiſit; tanta autem moderatio cæteris fuit, vt audito auſpicio, conſeſſim equis deſilierint, & Darium Regem ſalutauerunt, cognatio tamen Darij iuncta cum priſtinis regibus fuit, & mox in principio regni, Cyri filiam in matrimonium accepit.

Author. Igitur poſt duos Magos quartus à Cyro Darius, filius Hyſtaſpis qui & ipſe fuit vnus de 7. Magis,

cæpit anno quintæ ætatis 69. mundi vero tertio milleſimo 432. & regnauit annis 36.

De familiaritate Zorobabel cum Darij & ſolutione
queſtionis.

C A P. XXIX.

Comestor. Huic Darij familiaris erat Zorobabel filius Salathiel. Cum enim interdixiſſet Cambyſes reedificationem templi, aſcendit ad eum Zorobabel & per huius Darij interuentum, tentauit quidem animum regis mutare, ſed non potuit. Et tunc perſuaſit Darij ſecretius vt voueret votum Deo Iſrael, quod ſi eum regem faceret, reſtauraret eius templum; & vniuerſa vaſa domini quæ adhuc erant penes Reges Perſarum remitteret in Hieruſalem. Cum audiſſet itaque Zorobabel hunc regnare, fiducialiter aſſeſſus eſt reedificare templum; Aggeo & Zacharia exhortantibus populum, qui prædicabant Deum eis offeſum, eo quod habitarent in domibus laqueatis, & domus domini eſſet deſolata; hoc autem ſignum iræ Dei dicebant quod ſeminabant multum; & inferebant parum; principes vero regis Perſarum, qui erant trans flumen, interdicebant reedificationem. Cumque reſpondiſſent ſeniores Iuda quod Deus ſuis hoc eis præceperat, cui nefas eſt contradicere; placuit vtriſque vt res referretur ad Darium. Et aſcendit Zorobabel cum nuncijs principum ad regem, & honoratus eſt ab eo ſupra quam ſperauerat, nam in cubiculo Regis dormiebat cum alijs duobus cubicularijs.

Porro Rex Darius cœnam exhibuit ſatrapis Perſarum, & præfectis Indiæ & Æthiopiz, & magiſtratibus 127. provinciarum. Ea nocte expergeſactus noctem duxit inſomnem, & propoſuit queſtionem tribus cuſtodibus corporis ſui, quod de tribus fortius videretur, Rege ſcilicet & vino & muliere, promittens munera, & honorem ei qui ſapientius reſponderet. In craſtinum coram ſatrapis, & magiſtratibus, acceſſerunt illi tres; & ait, primus: Regem eſſe fortiorem cæteris. Cum enim homo præſit cæteris animantibus, rex præſit homini: & ad nutu eius omnia fiunt. Secundus autem prætulit vini fortitudinem: quia cum homo præſit cæteris animi fortitudine, vinum ſuperat ipſam animi fortitudinem. Zorobabel vero Mulierem fortiorem vtroque aſſeruit, nam Regibus & eis qui vites plantant Mulieres vitam conferunt & alimoniam, & ad robur vſque producant: & pro mulieribus animas non timent ponere homines. Retulit quoque ſe vidiſſe concubinam cuiuſdam regis, alapas regi imponentem. Cumque illa attriſſiſſet, regem aridentem: & ea moleſta, regem moleſtatum, ſuper hæc autem omnia veritatem dixit eſſe fortiorem, quæ immutabilis eſt & ſempiterna.

De conſummatione templi ex præcepto Darij.

C A P. XXX.

Cumque omnes iudicarent fortiorem omnibus eſſe veritatem: dixit Rex ad Zorobabel, vt peteret ab eo quicquid vellet. Et poſtulauit Zorobabel tēpli ædificationem, & vaſa domini remitti in Hieruſalem: & gauſus eſt Rex, nam idipſum meminit ſe vouiſſe: & ſcripſit per epistolam principibus ſuis trans flumen vt nullatenus impedirent Iudæos, ſed de ſumptibus Regis iuuarent eos, remiſit quoque vaſa domini per manum Zorobabel qui reditum faciens per Chaldeam contribulibus ſuis Regis mandata patefecit, & aſcenderunt multi Hieroſolymis cum eo. Igitur anno ſecundo Darij menſe 8. inſtabant operi & complēuerunt illud anno 7. Darij, qui erat quartus regni Perſarum, iuxta illud * 49. annis ædificatum eſt templum hoc id eſt à prima licentia, quam dedit Cyrus redeundi & reedificandi tēplum, vſque ad ſeptimum annum Darij, quo conſummatum eſt, tot anni fluxerunt. Conuenerunt autem filii

Comestor
cap. 3. ſuper
Iudith.Darij tri-
bus ſatellati-
bus tres qua-
ſtiones pro-
ponit.Primus po-
tēſtatem re-
giæ extol-
lit. Secundus
vini poten-
tiam prædi-
cat. Zorobabel
terius, mu-
lierum vim
præpollentem
primū o-
ſtendens: mox
veritatem
infracta,
palmam at-
tribuit.Darij ad-
monitus vo-
ti, templi re-
ſtaurationem man-
dat.* Ioan. 2.
Templi ædi-
ficatio abſo-
luta.

Iſreal

Darij Hy-
ſtaſpis filius.Populus quo-
que vniuer-
ſus ſecutus
iudicium
principum
eundem re-
gem conſti-
tuit.* Regibus
nuptijs re-
gum fir-
maturus.

Israel ad dedicationem templi, & dedicauerunt illud mense 12. qui apud Latinos Martius dicitur, 23. dies mensis. Hæc est secunda templi dedicatio, Et celebrauerunt filij Israel phasē secundum legem domini. De arca vero quomodo receperunt eam incertum est; sed si certum est quod Epiphanius dixit, eam usque ad iudicij diem non egressuram de latibulo petra; certum est quod Hebræi instar prioris ædificauerunt alteram: nam inter manubias quas tulerunt Romani de Iudæa, leguntur translata & arca Domini & candelabrum & mensa.

De Nee Hypparci & Hyppie & expulsiōe Tarquinij à regno, & primo consule Bruto.

CAP. XXXI.

Eusebius in chronica. Anno secundo Darij filij Hyllapio Ammonius Aristogytus Hipparcum & Hippiam tyrannos interfecerunt. Et Lena meretrix amica eorum cum tormentis cogeretur, ut socios proderet, linguam suam mordicis amputauit. Anno eiudem 10. reges Romæ defecerunt, (pulsio Tarquinio Superbo) qui imperauerunt annis 240. siue ut quibusdam placet. 243. Pulsis autem regibus vix usque ad 15. lapidem Romani tenebant imperiū; post exactos itaque reges, primo consules à Bruto esse ceperunt: Deinde Tribuni Plebis ac Dictatores; & rursum consules rempublicam obtinuerunt per annos ferme 464. usque ad Iulium Cæsarem; qui primus singulare arripuit imperium.

Valerius li. 7. cap. 3. Brutus ubi cum à Rege Tarquinio auunculo suo omnem nobilitatis indolem excerpit; interque ceteros etiam suum qui vegetioris ingenij erat, interfectū videret, se esse cordis obtusi simulauit: profectusque est Delphos cum Tarquinij filijs. Querentibusque illis ab Apolline quis ex ipsis Romæ regnaturus esset? & accepto responso; qui ante omnes osculum matri dedisset. Brutus proinde ac si casu lapsus; de industria oscularus est terram.

Tullius de amicitia. Hunc Tarquinium, scilicet, Bruti auunculum exulantem dixisse ferunt; tunc primum se intellexisse quos fidos habuisset amicos, quos infidos, cum iam neutris gratiam referre posset.

De Democrito & Heraclito Philosophis.

CAP. XXXII.

Eusebius in chronica. Hoc tempore Democritus Philosophus & Heraclitus Tenebrosus, & Anaxagoras Physicus clari habentur. Æschylus quoque tragædiarum scriptor agnoscitur.

Author. De Democrito philosopho refert A. Gellius noctiū Atticarum quod natione Abderites fuerit, & ditissimus. Qui omne patrimonium suum relinquens suis ciuibz Athenas profectus est, & ibi oculos sibi eruit, ut vegetiores cogitationes haberet, quidam tamen dicit eum oculos sibi eruisse, ne videret bene esse malis ciuibz. Tertullianus autem dicit quod ideo excæcauit seipsum quia mulieres sine concupiscentia aspicere non poterat. Porro merito sibi oculos eruit, qui magicas tenebras oculis humanis inuexit. Dicit enim Isidorus quod artem magicam multis sæculis post Zoroastrem Democritus ampliauit, quando Hippocratis medicinæ disciplina effloruit.

Seneca in epistola 7. Democritus ait, vnus mihi pro populo est, & populus pro vno.

Boetius in prologo de arte musica. Ut sese corporis affectus habet, ita pulsus cordis motibus incitatur, quod Democritus Hypocrati medico tradidisse fertur, cum eum quasi insanum cunctis Democriti ciuibz id opinantibus in custodia medendi causa viseret.

Laetantius in lib. de falsa sapientia. Laudatur Democritus quod agros suos reliquerit eosque pascua publica fieri, passus sit, probarem quidem si donasset, sed nihil sapienter sit; at hæc negligentia tolerabilis. Quid

ille qui patrimonium in nummos redactum effudit in mare? quod si ab omnibus fiat, inutile ac malum sit.

Author. Heraclitus ut ait Augusti. dixit omnes res constare ex igne; sicut Pythagoras ex numeris. Epycurus ex atomis. Idem, ut ait Macrobius, dixit animam esse scintillam stellaris essentia; fuerunt autem, ut testatur idem Macrobius, duo Heracliti, vnus, qui dictus est Physicus & cognominatus est Heraclitus Tenebrosus, & alter Ponticus appellatus est, qui dixit animam lucem esse.

Seneca. Heraclitus cui cognominationem fecit orationis obscuritas, ait; vnus dies pax omnium est.

Idem. In idem fluium bis descendimus; & non descendimus.

Hier. contra Ioni. li. 1. Heraclitum cognomento Scythino, sudantes philosophi vix intelligunt.

De Anaxagora Philosopho & Æschilo poeta.

CAP. XXXIII.

Augustinus de ci. Dei li. 7. Anaxagoras auditor fuit Anaximenis; hic rerum omnium quas videmus, effectorem diuinum animum sensit; & dixit ex infinita materia, quæ constaret similibus inter se particulis rerum omnium, quibus suis ex proprijs singula fierent, sed animo faciente diuino.

Arist. in Metaphysica li. 10. Anaxagoras dicebat quod homo est mensura omnium rerum.

Valerius in lib. 7. Anaxagoras, interroganti cuidam, quisnam esset beatus? Nemo inquit ex his, quos tu felices existimas; sed eum in illo numero reperies qui ex miseris à te constare creditur; non enim erit ille, diuitijs aut honoribus abundans, sed aut exigui raris, aut non ambiciose doctrina fidelis & pertinax, cultor in secessu, quam in fronte beator.

Idem lib. 8. Anaxagoras post longam peregrinationem pro studio sapientia, in patriam reuersus, cum possessiones suas desertas videret, non essem, inquit, saluus ego, nisi ista perissem.

Symmachus in epistolis. Anaxagoram Physicum grauis de filio nuncijs, à disputationibus non retraxit.

Item Valerius lib. 5. Anaxagoras audita morte filij; nihil, inquit, mihi inexpectatum nuncias. Ego enim illum ex me natum, sciebam esse mortalem; hanc vocem si quis efficaciter receperit, non ignorabit ita liberos esse procreandos, ut meminerit esse morituros; sicut mori neminem solere, qui non vixerit, ita nec aliquem viuere posse, qui moriturus non sit.

Horatius quoque Pulainus cum Ioui pontifex ædem dedicaret, & in solemnium nuncupationem verborum postea tenens mortuum esse filium suum audisset, nec manum à poste remouit, nec vultum à publica religione ad priuatum dolorem deflexit, ne patris magis quam pontificis partes egisse videretur.

Aug. de ci. Dei 18. lib. Miror cur Anaxagoras Athenis reus factus sit, quia dixit Solem, lapidem ardentem esse: negans vtique Deum; cum in eadem ciuitate gloria floruerit Epicurus, vixeritque securus, non solum solem, vel vllum syderum Deum esse non credens; sed nec Iouem, vel vllum Deorum omnino in mundo habitare contendens, ad quem preces hominum supplicationesque perueniant.

Boetius lib. 1. de consolatione. Quod si non legisti Anaxagoræ & Socratis venenum: Zenonis quoque tormenta &c.

Author. Ex his patet quo genere mortis mortuus est Anaxagoras iste; & quare? nam veneno mortuus est, ut testatur Boetius, ideo ei venenum datum est, tanquam reo mortis, ut ait Aug. quia Solem dixerat lapidem ardentem, quem Athenienses Deum esse credebant. Hic Anaxagoras ut dicit Augustinus; successorem habuit Archelaum qui fuit magister Socratis; qui Archelaus de particulis inter se similibus, quibus singula quæque fierent; ita putauit constare omnia, ut eis etiam inesse men-

Heraclitus.

Anaxagoras.

Dicta Anaxagora.

aliam recessu.

Laert. in vita. Cic. Tus. 3. Ælian. Varro. histo. 3.

Anaxagoras reus factus quia solem dixit esse lapidem ardentem.

tem diceret, quæ corpora æterna, id est, illas particulas coniungendo & dissipando ageret omnia.

*Suidas, Plin.
10. cap. 3.*

Æschylus autem tragediarum scriptor casu mirabili mortuus fuisse legitur. Refert enim *Valerius* lib. 9. quod quadam die in Sicilia manibus vrbis, in qua morabatur, egressus, aprico in loco resedit, super quem Aquila ferrens Testudinem, elusa capitis splendore (erat enim capillis vacuum) par inde atque lapidi eam illisit, ut fracta carne velceretur: Quo vulnere principium fortioris tragediæ extinctum est.

De strage Persarum in bello Marathonio.

C A P. XXXIV.

Eusebius in chronicis. Anno Darij 20. bellum in Marathonie gestum est, & ea quæ de Militia describuntur; & *Aristide* qui cognominatus est Iustus.

*Darius rex
Persarum.*

Iustinus lib. 2. *Darius* Rex Persarum cum filia Iancyræ Scytharum regis petitis nuptiis, non obtinuisset, bellum ei intulit, & armatis septingentis millibus hominum, Scythiam ingressus, non facientibus autem Scythiis pugnae potestatem, metuens ne interrupto ponte Istri, reditus sibi intercluderetur, amissis, 80. millibus hominum trepidus refugit: quæ iactura abundante multitudine, inter damna numerata non est. Inde Asiam & Macedoniam domuit, & Ionas navali bello superavit. Cognitoque quod Athenienses Ioniis contra se auxilium tulissent, omnem impetum belli in eos conuertit. Quo audito, Athenienses à Lacedæmoniis auxilium petierunt. Interim cum viderent Persas quatruidi religione teneri, nocta occasione, non expectatis Lacedæmoniis instructis 10. millibus civium, & Plataeensibus auxiliariis mille, aduersus sexcenta millia hostium in campos Marathonios in prælium egrediuntur. *Miltiades* dux belli erat, & auctor non expectandi auxilij: quem tanta fiducia ceperat, ut plus præsidij in celeritate, quam in socijs duceret. Magna igitur in pugnam euntibus animorum alacritas fuit, ut cum mille passus inter duas acies essent, citato cursu ante iactum sagittarum ad hostem venerant: nec audaciæ eius euentus defuit, pugnatum est enim tanta virtute, ut hinc viros, inde pecudes putares: victi Persæ in naues fugerunt, ex quibus multæ suppressæ, multæ captæ. In eo prælio *Themistocles* adolescentis gloria emicuit, & *Cynagiri* militis Atheniensis: qui post prælij innumeras cedes, cum fugientes hostes ad naues egisset, onustam nauem dextera manu tenuit, nec prius demisit quam manum amitteret. Quæ amissa, sinistra quoque nauem tenuit, quam & ipsam cum amississet, ad postremum morlu nauem detinuit. Sicque nec cædibus fatigatus, nec duabus manibus amissis victus, truncus ad vltimum, velut rapida fera dentibus dimicauit. Ducenta millia Persarum eo prælio sine naufragio ceciderunt.

*Persæ victi
Miltiade A-
theniensium
duce.*

*Cynagiri vir-
tus mirabi-
lis.*

*De Morte Valerij Consulis & de Gelone Siracusano.
& Aristide iusto.*

C A P. XXXV.

Eusebius in chronicis. Anno Darij. 20. *Valerius* Bruti collega, adeo pauper mortuus est ut sumptu publico sepeliretur.

Valerius lib. 4. *Publius Valerius* Consul Romanus plebem adeo semper dilexit, ut merito Poplicola cognominatus sit. Idem ædes suas in medio foro dirui fecit, quia nimis excelsæ super cæteras apparebant. Quam tumque in domo inferior, tantum gloria superior euasit.

Eusebius in chronicis. Anno Darij. 27. *Gelo* obtinuit Syraculas.

Valerius lib. 3. *Syraculis* cum tota Gelonis regis stirps euidentissimis exhausta cladibus, ad vnicam filiam virginem Harmoniam esset redacta, & in eam certatim ab inimicis impetus fieret: Noctrix eius æqualem illi

*Linus 2.
Plutarch.*

puellam, regio cultu ornatam, hostium gladijs subiecit. Quæ cum nec ferro quidem trucidaretur, cuius esset conditionis, edocuit. Admirata illius animum Harmonia, reuocatos interfectores, professâ, quæ nam esset, in eadem suam conuertit.

*Alteri testu
mendacium
alteri aperta
veritas fuit.*

Eusebius in chronicis. Anno Darij 29. *Aristides* cum ignominia eijcitur.

Author hic de patria legitur expulsus, eo quod præter modum iustus esset.

De Regno Xerxis filij Darij.

C A P. XXXVI.

Iustinus lib. 2. *Darius* autem decessit relictis multis filijs, & in regno & ante regnum susceptis. Ex quibus *Artemenes* maximus natus, ætatis privilegio regnū sibi vendicabat: *Xerxes* vero sibi ex nascendi felicitate: nā *Dario* priuato, natus ei erat *Artemenes*, ipso iam Rege, *Xerxes*: & ideo dicebat, fratribus ante regnum natis, patrimonium quod *Darius* tunc priuatus habuerat iure deberi: sibi autem regnum. Tandem patruum suum *Artaphernem* iudicem elegerunt concordia animo. Ideoque fraterna contentio fuit, ut nec victor insultauerit, nec victus doluerit, sed & ipso litis tempore munera sibi inuicem mittebant: Iocunda quoque inter se non solum, sed & credula conuiuia habebant: Iudicium quoque ipsum sine arbitris, vel sine conuicio fuerit, tantò moderatius tunc fratres inter se regna maxima diuidebant, quam nunc exigua patrimonij partiuantur.

*Contentio de
successore
Regis Darij.*

Ex chronicis. Igitur *Xerxes* filius Darij Persarum quintus, cepit anno quintæ ætatis 105. mundi vero 3468. & regnavit annis 20.

3468

Valerius lib. 9. Hic adeo luxuriosus erat, ut edicto præmij ei proponeret, qui nouum voluptatis genus inuenisset.

*De bello Xerxis contra Græcos & victoria Spar-
tanorum.*

C A P. XXXVII.

Iustinus ubi supra. Hic *Xerxes* bellum à patre susceptum aduersus Græciam per quinquennium instruxit. Quod ubi primum didicit *Demaratus* rex Lacedæmoniorum, qui apud *Xerxen* exulabat, amicitior patriæ post fugam, quam regi post beneficia, ne inopinato bello opprimerentur, omnia in tabulis ligneis magistratui descripsit, & scripturam cera superinducta textit. Quibus missis hærentibus in quæstione viris. Soror regis *Leonidæ* consilium scribentis inuenit, erasque cera consilium detexit.

*Demaratus
Lacedæmo-
niorum rex
solertissimus
fuit.*

Valerius lib. 1. *Xerxi* Lacedæmonix inuadendæ consilium agitantij vinum in pateram infusum, in sanguinem non semel, sed iterum, ac tertio, conuersum est. Quæ de re consulti magi, monitus est ab incerto desistere.

*Admirabile
inter cenam
prodigium
incidit.*

Idem in lib. 9. *Xerxes* Græciæ bellum indiciturus, conuocatis Asiæ principibus: Ne viderer, inquit, meo tantum vltus consilio, vos contraxi, cæterum mementote parendum magis esse vobis, quam suadendum.

Seneca de beneficijs li. 6. Cum bellum Græciæ indiceret *Xerxes*, animum tumentem oblitumque quam caducis confideret; nemo non impulit. Cumque multa incerta vndique iactarentur, *Demaratus* Lacedæmonius solus dixit; ipsam illam quam sibi placeret multitudinem indigestam, & grauem metuendam esse ducenti. Non enim vires habere sed pondus, immo nunquam regi posse, nec diu durare quicquid regi non potest.

Orosius. Habuit igitur *Xerxes* in exercitu septingenta millia armatorum de regno; & trecenta millia de auxiliariis; rostratas naues mille ducentas; onerarias autem tria millia: aduersus tamen exercitum hunc *Leonidas* rex Spartanorum cum quatuor tantum millibus armatorum in angustijs *Thermopylarum* obstitit; triduoque continuo non duorum pugna sed vnius populi cædes

*Xerxis ad
Thermopylas
pugna.*

fuit.

fuit. Quarta die cum videret Leonidas hostem undique circumfundi, socios hortatur ut se ad meliora tempora referunt: Ipse cum sexingentis tantum viris sexingentorum millium castra irruit. Persæ quoque ipsi Spartanos adiuvant, mutuis cadibus suis, prælium à principio noctis in maiorem partem diei tractum est. Postremo Spartani vincendo fatigati mortui inter mortuos ceciderunt. Ad suos autem dixerat ille clarissimus Lacedæmoniorum dux Leonidas famosissima incitamentum: Pandede, inquit, tanquam apud inferos capturi.

Apollinis cæ-
plum de-
Xerxes.

Iustinus lib. 2. Interim Xerxes mittit quatuor millia armatorum Delphos ad templum spoliandum, qui omnes imbris & fulminibus sunt deleti. Porro in initio belli consulentibus Spartanis Appollinem Delphicum, responsum fuerat, aut regi Spartanorum aut urbi cadendum.

De, Navali prælio contra Græcos & fuga Persarum.

CAP. XXXVIII.

Xerxes autem duobus vulneribus in prælio acceptis, nauale certamen experiri statuit. Aduentante autem Xerxe consulentibus Atheniensibus oraculum delphicum, responsum fuerat, ut salutem muris ligneis tuerentur. Quod Themistocles dux navium præsidium interpretatus, persuasit Athenis & sociis urbibus ut naues ædificarent, probatoque consilio, coniuges & liberos cum preciosissimis rebus, abditis insulis, relicta urbe demandant. Itaque Xerxes Thespiadas, Plataeos & Athenas vacuas hominibus incendit. Et quoniam ferro in homines non poterat, igne in ædificia grassatur. Confecto autem navali prælio, ipse in littore spectator pugnae residet. Archemidora autem vel sicut alibi legitur Artemisia regina Alicarnasi quæ Xerxi in auxiliu venerat: inter primos duces acerrime pugnabat. Et cum esset anceps pugna: Iones iuxta præceptum Themistocles se paulatim certamini subtrahere ceperunt. Quorum defectu & animos cæterorum fregit; & Persas iam dudum fugam circumspectantes, aperte fugere persuasit. In qua fuga multæ naues merse, multæ captæ sunt: plures autem sæuitiam regis timentes, domos dilabuntur: inito consilio, regis exercitus Mardonio traditur: ipse cum paucis Abyden contendit, cum pontem hybernus tempestatibus solum offendisset, piscatoria scapha trepidus transiit. Talis fuga fuit regis, cuius tam terribilis fuerat aduentus: Hanc eius fugam pulchre significauerat monstruosus ille partus equæ, quæ in eius exercitu vulpem pepererat.

Themistocles
consilium.

Xerxes A-
thonas in-
cidit.

Xerxis timi-
ditas deno-
tatur.

Xerxis fuga
turpissima.

Orosius lib. 2. Pedestres quoque copiarum quæ ducibus commissa fuerant, labore, fame ac metu distabuerunt, & crudescente morbo, tanta pestis, tantaque fœditas morientium exorta est, ut viæ cadaueribus replerentur. Dixit etiam alites atque improba bestia escarum illecebris sollicitate moribundum sequebantur exercitum.

Mardonius interim Olynthum Græciæ oppidum expugnauit; & Athenienses varia sollicitatione adducere in spem pacis aggressus est. Quorum ut vidit inexpugnabilem virtutem ob libertatem, incensa urbis parte, quam ædificauerat, omnem belli apparatus in Bæociam deducit. Illuc quoque cum centum millia Græcorum insecti sunt. Et commisso sine mora prælio, deletis eius copiis, ipsum fugere compulerunt. Castra regis opibus referta ceperunt, non paruo quidem antiquæ industriæ damno. Nam post huius prædæ diuisionem, aurum Persicum prima Græciæ virtutis corruptio fuit.

Seneca ubi supra. Itaque cum circa Xerxem & eius exercitum ea quæ Demaratus prædixerat accidissent, Xerxes tam pudore quam damno inferior. Demarato gratias egit quod solus sibi verum dixisset, & permisit petere quod vellet, petiit ille ut Sardis maximam Asiæ ciuitatem curru vectus intraret, rectam capite tyram gerens. Id solis datum regibus dignus fuerat præmio, antequam peteret. Sed quam miserabilis gens in qua non erat qui verum diceret regi, nisi qui non fauebat sibi.

* alia dice-
bat.

Pe Principatu Themistocles in Græcia.

CAP. XXXIX.

Infinus lib. 1. Confecto autem bello cum de præmiis ciuitatum ageretur, omnium iudicio Atheniensium virtus cæteris prælata est. Inter duces quoque Themistocles princeps ciuitatum testimonio iudicatus, gloriam patriæ suæ auxit. Huius tamen Themistocles adolescentia tot vitis in principio subdita fuit, ut cum pater abdicauerit, mater quoque suspendio vitam finierit. Hic est Themistocles, qui cum cum quidam consuleret de filia sua, utrum eam pauperi, sed ornato, an locupletum parum probato, collocaret; respondit: malo virum pecunia, quam pecuniam viro indigentem. Idem theatrum petens cum interrogaretur, cuius vox auditu illi futura esset gratissima, respondit, à quo artes meæ optimè canentur.

Themistocles
pro cæteris
laude coro-
natur.

Author. Ex quo intelligitur, cum valde cupidum gloria fuisse. Hic tandem Themistocles exul (ut legitur) à Persarum rege Xerxe susceptus, cum enim videret bellum inferri Atheniensibus, ne aut destitueret bene de se meritum, aut oppugnaret patriam suam, Magnesiæ hausto tauri sanguine moritur.

Cic. offic. 2.
Plut. in vita
& Apoph.

Valerius lib. 6. Piget Themistocles adolescentiam attingere, siue patrem aspiciam abdicationis iniungentem notam, siue matrem suspendio finire vitam, propter filij turpitudinem coactam: cum omnium postea Graij sanguinis virorum clarissimus extiterit, mediumque Europæ & Asiæ vel spei vel desperationis pignus fuerit, hæc cum salutis suæ patronum habuit: illa victoria vadem assumpsit.

Probus &
Plut. in vita
Aliqui
alias inu-
rent em.

Idem lib. 8. Quam potro industrius Themistocles qui maximarum rerum cura districtus, omnium tamen ciuium suorum nomina memoria comprehendit, per summam quæ iniquitatem patria pulsus; & ad Xerxem quem paulo ante deuicerat confugere coactus: priusquam in eius conspectum veniret, sermoni Persico se assuefecit. Cuius vtriusque industriæ laudem duo Reges partiti sunt. Cyrus omnium suorum nomina. Mithridates 22. Gentium quæ sub regno illius erant, linguas ediscendo.

Cic. Catone
Plut. & Pro-
bus in vita.

Tullius in lib. de amicitia. Quis clarior in Græcia Themistocle? quis potentior? qui cum imperator bello Persico Græciam seruitute liberasset, propter quæ inuidia in exilium expulsus esset, ingrata patriæ iniuriam non tulit, quam ferre debuit, sed fecit id quod 20. annis ante apud nos fecerat Corilianus. His adiutor contra patriam inuentus est nemo, itaque mortem sibi vterque asciuit.

Plin. 7. c. 24.

Idem in lib. 3. de offi. Themistocles post victoriam eius belli quod cum Persis fuit, dixit in concione, se habere consilium reipublicæ salutare, sed id sciri opus non esse, postulauitque ut aliquem populus daret, cui communicaret. Datus est Aristides, huic ille classem Lacedæmoniorum, quæ subducta erat ad Githeum clam incendi posse dixit. Quo facto, frangi opes Lacedæmoniorum necesse esse: quod Aristides cum audisset, in concionem magna expectatione venit, dixitque perutile esse consilium quod Themistocles afferret, sed minime honestum. Itaque Athenienses quod honestum non esset, id ne utile quidem putauerunt, totamque eam rem, quam ne audierant quidem (auctore Aristide) repudiauerunt. Melius hi quam nos: qui piratas immunes: socios vectigales habemus.

Laudat in-
stitia Athe-
niensium qui
socios Lacedæ-
monios
ceterosque
nullo modo
violandos
consueverunt.

De Pyndaro & Sophocle & Euripide Poetis.

CAP. XL.

Eusebius in chronica. Temporibus Xerxis Pyndarus, Sophocles & Euripides claruerunt.

Author. Pyndarum hunc poetam dixit Solinus Alexandrū Aminthæ filiū donis liberalissimis tenuisse. Qui Alexander adeo diues fuit, ut apud Helidem Apollini delphi-

co statuas aureas dono mitteret. *Item dicit*, Pindarum ē conuiuij loco à Castore & Polluce inspectantibus care-
ris conuiuiis vocatum, & mox eo egresso, super ceteros
remanentes, triclinium collapsum.

Suidas.

Valerius lib. 9. cap. 12. Pyndarus cum in gymnasio super
gremium pueri quo vnice delectaretur, capiteposito,
quieti se dedisset, placidum finem accepit. Neque enim
prius decessisse cognitus est quam cum à gymnasiarcha
claudere iam eum locum volente, nequaquam excita-
retur.

Cic. Caton.
Plato de rep.
1.

Tullius in libro de senectute. Sophocles ad summam se-
nectutem tragedias fecit.

Valerius lib. 4. cap. 3. Sophocles ætate iam senior cum
ab eo quidam quæreret, an etiam nunc rebus venereis
vteretur. Dij meliora, inquit, libenter enim istinc, tan-
quam ex aliqua furiosa dominatione profugi.

Lucian. in
Macrobis,
aliter & Si-
monides Epi-
gram. 3.

Idem libro 9. cap. 12. Sophocles iam senex, tragediam
quandam in certamen milerat. Cumque suspensus an-
cipitis certaminis expectaret sententiam, audiuit se vna
sententia vicisse, & præ gaudio expirauit.

Author. Solinus narrat, quod cum Lisander Lacedæ-
monius Athenas obsideret, vbi Sophoclis tragici inhu-
matum corpus iacebat, Liber pater ducem monuit per
quietem, vt sepeliri delicias suas fineret. Nec prius hoc
monere destitit quam Lisander cognito quis obisset, &
à numine posceretur, quod inducias bello daret, vsque
dum congrue supremis talibus exequiæ ducerentur.

Suid. Cell.
13. c. 10.

Boe. de consol. lib. 3. Euripidis probò sententiam, qui ca-
rentem libidinis infortunio dixit esse felicem.

Valerius 9. lib. cap. 12. Cum Euripides à cæna regis Ar-
chelai domum rediret, à canibus dilaceratus est: Cru-
delitas fati ingenio tanto non debita.

Author. Idem Archelaus (vt ait Solinus) adeo dilexit
Euripidem, vt ei summam consiliorum committeret.
Qui audita eius morte, crinem suum totondit, quod ta-
men Seneca dicit eum fecisse metu repentinæ eclip-
sis solis.

Eusebius in chronicis. Eo quoque tempore Herodotus
Historiarum scriptor agnoscitur. Romæ virgo vestalis
Pompilia deprehensa in stupro viua defossa est.

De Nece Xerxis, & regno Artabani & Artaxercis.

CAP. XLII.

Artabani.

Iustinus lib. 3. Xerxes autem terror antea gentium, bel-
lo in Græcia infeliciter gesto, etiam suis contemptui
esse cepit: Et deficiente Regis quotidie maiestate Art-
abanus præfectus eius in spem regni adductus, cum robu-
tissimis septem filiis aulam regiam ingressus vesperi,
quæ illi iure amicitie semper patebat: rege trucidato,
filios eius dolo aggreditur. Dixitque Artaxerxi puerulo,
regem à Dario fratre suo interfectum, & sic impulit eum
in necem fratris innocentis, qui dormiens inuentus quasi
somnia fingeret, interfectus est. Cum ergo Artabanus
eum solum de regis filiis superesse videret, metueretque
de regno, certamina principum; assumpsit in societatem
consilij Bacabasum. Qui præfenti statu contentus, rem
prodidit Artaxerxi: quomodo frater & pater occisi sunt;
quibus cognitis, Artaxerxes verens numerum filiorum
Artabani, in posterum diem paratum esse exercitum ar-
matum iubet, quasi recogniturus & numerum militum,
& in armis industriam singulorum. Cumque inter cete-
ros ipse Artabanus armatus assisteret, Rex simulat se
breuiorem loricam habere; & iubet Artabanum secum
comutare. Exuentem se, ac nudatum gladio, traiecit, &
filios eius corripit iuber: Et sic adolescens egregius, & cæ-
dem patris vindicauit, & se ab insidiis liberauit.

Artaxerxes
3488.

Ex chronicis. Igitur regnavit Persarum 6. Artabanus
mēlibus 7. post hunc 7. Artaxerxes, qui Longimanus co-
gnominabatur, capitanus quintæ ætatis 125. mundi ve-
ro tertio millesimo 488. & regnauit annis 40.

De Pericle & Sophocle ducibus Atheniensibus.

CAP. XLII.

Iustinus ubi supra. His temporibus duces eliguntur A-
thenis Pericles spectatæ virtutis vir & Sophocles tra-
gædiarum scriptor, contra Thebanos & Lacedæmonios.
Cumque Lacedæmonij agros Atheniensium postula-
rent, agros Periclis intactos reliquerunt, sperantes se ac-
quirere illi posse, aut periculum ex inuidia, aut ex suspi-
cione prodicionis infamiam. Quod Pericles ante pro-
spiciens, & futurum populo prædixerat, & ad inuidiæ
declinandum impetum agros ipsos dono reipublicæ de-
derat.

Valerius lib. 8. cap. 9. Pericles sub Anaxagora præcepto-
re summo studio instructus, egit Athenas, & versauit
urbem arbitrio suo. Cumque aduersus voluntatem po-
puli loqueretur: iocunda nihilominus, & popularis eius
vox erat. Itaque veteris comædiæ maledica lingua quæ-
uis potentiam viri perstringere cupiebat, tamen in labiis
eius melle dulciorem leporem fatebatur habitare; & in
animas eorum qui illum audierant, quasi aculeos quos-
dam relinqui prædicabat. Quid enim inter Pysistratum
& Periclem interfuit: nisi quod ille armatus, hic sine
armis tyrannidem gessit.

Tullius in libro de officiis. Cum Pericles & Sophocles
ad colloquendum de consultationibus publicis simul
consedisent, & casu pulcher adolescens transfret: ait
Sophocles; O Pericle; pulchrum puerum! Respondit
Pericles: Prætozem decet non solum manus, & linguā:
sed & oculos habere continentes.

Comestor. c. 4. super Iudith. Eo tempore natus est Socra-
tes Lapis: habens formam caprinam, in Ægeum mare de
cælo cecidit.

De Esdra propheta & gestis eius.

CAP. XLIII.

*E*O tempore Esdras Aaronita legem succēsam à Cal-
dæis reparauit. Nouos quoque litterarum apices ex-
cogitauit: qui faciliores ad scribendum fierent, & ad pro-
nunciandum, & propterea velox scriba dictus est. Addi-
dit etiam quadam de suo, sicut titulos psalmorum, &
plura quæ leguntur in Pentateuco. Sic quoque verifimi-
le est quadam quæ superflua intellexit ipsum subtraxisse.
Tradunt etiam quidam modum scribendi à dextra in
sinistram eum Iudæis tradidisse, cum prius ad modum
arantium scriptitarent, vnde & scriptura exaratio solet
dici. Scribebant enim à sinistro cornu in dextrum, & à
dextro redeundo scribebant in sinistram: forte per illum
modum scribendi præfigurauit spiritus sanctus idipsum
quod modo significatur in missa per translationem libri
de dextra in sinistram.

Comestor. c.

Porro Esdras inuenit gratiam in oculis Artaxerxis, &
petiit ab eo licentiam ascendendi in Hierusalem, vt in
lege, quam reparauerat, populum suum erudiret. Dedit
ergo ei rex licentiam redeundi, & tradidit epistolam ad
principes suos trans flumen, & ad custodes arcæ publicæ
vt traderent Esdræ necessaria, ministros vero templi ab
omni vectigali, tributo, & annonis absoluit. Dedit et-
iam Esdræ potestatem amouendi & constituendi iudices
& præfides trans flumen secundum sapientiam suam, &
puniendi contumaces. Et fuerunt cum eo mille septin-
genti, & venerunt in Hierusalem mense 5. & siluerunt
tribus diebus, quarto die obtulerunt in domo Domini
quæ secum tulerant. Tunc adiurauit Esdras Sacerdotes,
principes & Leuitas vt proiicerent vniuersas vxores
alienigenas, & eos qui de his nati erant.

Mandatum
de dimitten-
dis vxoribus
exterior.

Glossa super Malachiam. Nam vxores sui generis
reuerli de Babylonia tam principes & Sacerdotes
quam reliquus populus, qui paupertate & labore viæ
infirmatatem vel deformitatem contraxerant, repudia-

uerant,

uerant, vel eiecerant, & filiabus alienigenarum ætate vel diuitiis florentibus se copulauerant, vnde sicut Esdras peccatores corripuit: sic Malachias eos prouocauit, vt eiectis alienigenis, antiquas vxores reciperent.

De Empedocle & Parmenide Philosophis.

CAP. XLIV.

Empedocles.

Eusebius in chronicis. Eo tempore Empedocles & Parmenides philosophi agnoscuntur.

Boetius in prologo de arte musica. Empedocles cum eius hospitem gladio quidam furibundus inuaderet, quod eius ille patrem accusatione damnaisset, inflexisse, dicitur modum canendi, & ita adolescentis iracundiam temperasse.

Aristoteles in 1. de vegetabilibus. Tria sunt (vt ait Empedocles) in tota rerum varietate præcipua: scilicet nobilis affluentia contemptus: futura felicitatis appetitus: mentis illustratio: quorum primo nihil honestius, secundo nihil felicius; tertio nihil ad amborum adeptiorem efficacius. *Idem in Metaphisica lib. 2.* Empedocles finxit, quod lis est causa corruptionis, & principium eius; & æstimauit, quod omnia generat lis ista præter vnum, & quod omnia præter Deum ab illa facta sunt. Fingit enim quod ex lite est generatio omnium, quæ fuerunt, vel sunt, vel erunt. Et quia si lis non esset in rebus; omnia essent vnum, sed lis cum sit in rebus dispergit eas, & non finit quiescere. Fingit etiam, quod amicitia est causa propter quam omnia sunt vnum. *Bernardus siluestris.* Querenti Empedocles cur viueret, inquit, vt astra inspiciam, celum subtrahe, nullus ero.

Author. Hic est Empedocles qui sic Deum legitur descripsisse. Deus (inquit) est sphaera cuius centrum est vbique & circumferentia nusquam. Hic totum sese Athenis incendiis dedit (vt refert Lactantius) mortem sibi intulit, eo quod æternas esse animas suspicabatur, dicit tamen Macrobius eum dixisse animam sanguinem esse, in qua sententia fuit & Erichias. De Parmenide autem legitur quod in rupe Caucaſi logicam inuenerit.

De Decem-viris Romæ scribendis legibus deputatis, & de Appio Claudio.

CAP. XLV.

Eusebius in chronicis. Eo tempore scilicet anno 12. Artaxerxis 302. ab vrbe cõdita, Decem-viri creati, post annum eieci sunt propter Appium Claudium qui in Virginij cuiusdam filiam contra Latinos in Alcido militantis, voluit abducere.

*Qui primi
Decem-viri.*

Author. Nomina autem ipsorum Decem-virorum ponit Isidorus lib. 5. cap. 1. dicens. Numa Pompilius, qui Romulo successit, primus leges Romanis edidit. Deinde cum populus seditiosos magistratus ferre non posset, Decem-viros legibus scribendis creauit qui leges ex libris Solonis in Latinum sermonem translatis duodecim tabulis exposuerunt. Fuerunt autem hi Apius Claudius, Genutius, Veterius, Iulius, Manilius, Sulpitius, Sextius, Curatius, Romelius, Postumius.

*Decem-vi-
ri resus
in tyrannide.*

Orosius libro secundo. Potestas Decem-viris tradita constitutandarum legum Atticarum gratia, magnam perniciem reipublice inuexit. Nam primus ex Decem-viris cedentibus cæteris, solus Appius Claudius continuauit sibi impetum; statimque aliorum coniuratio subsecuta est: vt more contempto, quo insigne imperij penes vnum, potestas autem communis erat, omnes omnia propriis libidinibus agerent. Itaque inter cætera quæ insolentissime cuncti præsumebant, repente singuli cum duodenis fascibus cæterisque imperatoris insignibus processerunt; & nouo improbe ordinationis incepto, obliterata religione consulum emicuit agmen Tyrannorum: duabus tabulis legum ad decem priores additis, agente insolentissimo fastu plurima: die quo deponere magistratus mos erat, cum eisdem insignibus processerunt.

Maxima autem Appij Claudij libido auxit inuidiam, qui vt virgini stuprum inferret, prius seruitutis causam intulit. Quamobrem adactus virginis pater dolore libertatis, & pudore dedecoris, protractum ad seruitutem filiam in conspectu populi pius parricida protulit. Qua populus necessitatis atrocitate permotus, & periculo libertatis admonitus, montem Auentinum occupauit armatus, nec tueri libertatem armis destitit, nisi postquam se coniuratorum conspiratio ipsis quoque honoribus abdicauit.

Valerius. Virginus filiam suam in medio foro occidit, malens esse occisor virginis quam corruptæ pater.

Eusebius in chronicis. Romani autem per legatos ab Atheniensibus iura petierunt, ex quibus 12. tabulae conscriptæ sunt. Hoc quoque tempore Zeno & Heraclitus tenebrosus, agnoscuntur, Anaxagoras moritur, Aristarchus Tragediographus agnoscitur. Cratinus & Plato comediarum scriptores. Crates quoque Comicus, & Telephilla ac Bachilides Lyricus, clari habentur. Praxilla quoque & Deobulina sunt celebres.

De Nebemia & reedificatione murorum Hierusalem.

CAP. XLVI.

Comestor. c. 6. super Iudith. In anno vicesimo regis Artaxerxis erat Pincerna regis Nehemias de filiis captiuitatis. Qui dñ esset in Suis castro audiuit peregrinos Hebraice loquentes, & accedens sciscitatus est ab eis de statu Iudeæ & Hierusalem; & accepit ab eis, urbem esse sine muris, & habitare in ea populum Dei in afflictione; nam per diem sustinebant impetum hostium, & noctibus intrabant latrunculi, & plateas implebant cadaueribus occisorum. Et fleuit Nehemias, & cibum desiderabilem non comedit, nocte & die clamans ad Dominum. Sciscitata tristitia causa rex, tempore reuertendi sibi constituto, dedit ei epistolam ad principes trans flumi-um, in qua mandauit de honore exhibendo Nehemiam tanquam duci, & legato misso de latere eius, & de impendiis vrbs reedificandæ. Et misit cum eo principes militum, & equites: Et transitum faciens per Babyloniam multos de filiis captiuitatis secum reduxit; & venit in Hierusalem vicesimo quinto anno Artaxerxis secundum Iosephum. Porro in Hierusalem summus erat sacerdos Elisaphat filius Eliachim. Et siluit Nehemias tribus diebus, & nocte confurgens cum paucis circuibat ruinas murorum, considerans qualiter reedificari possent, quarta die locutus est ad multitudinem. Venite & reedificemus muros Hierusalem & non sumus vltra in opprobrium gentibus. Et consummatum est opus per annos duos & quatuor menses, licet in multa angustia & plurimis impedimentis. Primo enim finitimæ nationes in manu forti aggrediebantur eos: Nehemias vero mediam partem populi armatam statuit extra ciuitatem, vt sustinerent impetum aggredientium: Alia vero media pars ædificabat, vna manu ponentes lapidem, & altera gladium tenentes. Porro secundum interuenit impedimentum, orta est enim fames in terra, & obligauit se populus debitis sub vfuris. Sed & agros & vineas & oliueta vendere compulsi sunt, tandem filios & filias. Præterea tertium habuit impedimentum, quod Principes trans flumi-um, qui inuidebant ei, corruperunt muneribus quosdam Seniorum, qui erant in Hierusalem, vt eum morte proderent: quod cum nequirent, variis eum terrebant rumoribus, & vt sic ab opere cessaret. Cumque multa fingerent in hunc modum non præualuerunt, quia manus Domini erat cum eo. Postquam autem ædificatus est murus, quia rari erant habitantes in Hierusalem: præcepit Nehemias vt clauderentur portæ ante solis occasum, nec aperirentur ante solis calorem.

*De Virginij
filia.
Perimit filia
Virginus.*

*Nehemias
concessa po-
testate re-
deundi, Iu-
daeos, qui
apud Baby-
lonem degunt,
secum redu-
xit.*

*Populum ad
restituenda
manu, &
templi hor-
tatur.*

*Hierosoly-
morū manu
absoluta.*

De lectione legis in festo Scenophegie.

CAP. XLVII.

Cumque immineret mensis septimus qui fere totus Capud eos sollemnis est, conuenerunt omnes in Hierusalem, quasi vir vnus; & percepit Nehemias, quod non habebant ignem de sublimi. Traditumque est ei à senioribus, quod Hieremias in diebus captiuitatis absconderat stipites, altarisque prunas in inferioribus terræ in valle Iosaphat. Cumque venissent ad locum eruderauerunt puteum, & inuenerunt stipites & prunas, & aquam crassam, & tollentes eas super struem lignorum, & hostias, quæ erant super altare proiecerunt, & erupit ignis; & orabant sacerdotes, Ionatha inchoante, ceterisque respondentibus. Nehemias quoque specialem edidit orationem.

Ignis sacrificij à Nehemias reperi-
tus.Comestor c.
9.
Praelectio legis
Mofaica.

Porro primo die Scenophegiarum dixerunt Esdræ vt afferret librum legis, & legeret coram populo, stetitque Esdras super gradum ligneum iuxta portam aquarum id est portam atrij, secus quam erant luteræ, & legit de mane vsque ad medium diem. Leuitæ vero 12. silentium faciebant in populo. Fleuit autem omnis populus; & dixit ad eos Esdras; Nolite contristari, quia sanctus dies Domini est. Cumque rediissent in diem secundum mandante Esdræ, egressi sunt, & tulerunt frondes arborum, & fecerunt sibi tabernacula in atrijs & domatibus suis, & in atrijs domus Dei, quæ non fecerant à diebus Iosue filij Nun; & obseruatum est deinceps in Israel. Dié vero octaua fecerunt collectam iuxta ritum statuentes vt quisque daret tertiam partem sili per annum ad oleum & panes propositionis & sacrificia. Post hæc iuxta legem separauerunt alienigenas ab ecclesia, & in emundatione sui statuerunt in crastinum generale ieiunium; vt affligerent animas suas, homines & iumenta vsque ad pueros septennes. Et conuenerunt octies ad audiendam legem quater in die, & quater in nocte. Lectione terminata, prosternebatur populus ad orandum, & fiebant preces super eum, & tandem benedictio sacerdotum. Ex his (vt dicit Beda) ecclesia traxit exemplum. Nam octies conuenimus ad ecclesiam, etsi non penitus eo modo quo illi. Semel enim in nocte surgimus ad nocturnas psalmodias, secundum illud: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi.* In die vero septies psallimus; secundum illud: *Septies in die laudem dixi tibi.* Singulis autem horis legitur lectio, quam capitulare dicimus; post quam prosternimur, ad preces in diebus profectis, & subditur oratio, pro benedictione.

De Muri adificatione.

CAP. XLVIII.

Porro videns Nehemias urbem fere vacuum habitantibus, rogauit optimates vt habitarent in Hierusalem & benedixit eis; qui se sponte obtulerunt: reliqua vero multitudo misit sortem, & decimum caput, super quod cecidit fors; fecit habitare Hierusalem. Post aliquot tempus congregati sunt in Hierusalem ad dedicationem muri, & ascenderunt Sacerdotes & Leuitæ, cantoresque cum musicis, & psallentes incedebant per muros, Esdras vero præcedebat, Nehemias autem & optimates cum eo super alteram partem muri incedebant psallentes: Reliqua vero multitudo sequebatur eos super terram & ducebant choros.

Comestor c.
10.

Muri dedicatione.

* Eusebius
habet. 32.
Mori Esdræ.

His expletis, rediit Nehemias ad regem, anno * 30. regni sui. Et mortuus est Esdras in senectute veneranda, & cum multa liberalitate sepultus est in Hierusalem. Hunc quidam Hæbreorum autumant fuisse Malachiam, sed Malachias post regressum captiuitatis natus est in Iudæa in Sophis. Quem quia vitæ optimæ fuit, & aspectu decorus, populus appellauit Malachim, id est Angelum. Tradunt etiam quod quæ propheticè dicebat, eadem die Angelus Dei apparens iterabat.

De spe resurrectionis, & gloriæ celestis, quæ reuelata sunt Esdræ.

CAP. XLIX.

A Vthor. Præter duos autem Esdræ libros, primum & secundum qui vulgati sunt apud nos; extant etiam alij scilicet tertius & quartus, nomine eiusdem intitolati, sed inter apocripha reputati. Ex quibus tamen quia veteres auctores videntur nonnulla sumpsisse testimonia, pauca hæc breuiter excerpsi.

Ex tertio libro Esdræ. Ego vobis in escam manna dedi, aquam de petra produxi, & propter astus, folijs arborum vos texi. Noluitis me audire, transferam me ad gentes alias, & dabo eis nomen meum. Rogavi vos vt pater filios, & vt mater filias, ita vos collegi vt gallina filios suos sub alas. Dies festos vestros & circumcisiones carnis repudiaui, generatio eorum dispergatur in gentes; annuncia populo meo quoniam dabo eis regnum Hierusalem, quod daturus eram Israel, & assumam mihi gloriam eorum, & dabo eis tabernacula æterna quæ præparaueram illis. Resuscitabo mortuos de locis suis, quoniam cognoui nomen meum in illis. Noli timere mater filiorum, quia te elegi, & paraui tibi arbores 12. grauatas variis fructibus, & totidem fontes fluentes lac & mel, & montes immensos 7. habentes rosam & lilium, in quibus gaudio replebo filios tuos. Orphanum tuere, nudum vesti, debilem cura, claudum iudicare noli, mortuum sepe- li, & dabo tibi primam sessionem in resurrectione mea; alij plorabunt, & tristes erunt, tu autem hilaris; & copiosa manus teget te, ne filij tui gehennam videant; filios tuos morientes memorare, quoniam educaui eos de latibulis terræ, & misericordiam cum illis faciam, quia misericors sum.

Ego Esdras accepi præceptum à Domino in monte Oreb, vt irem ad Israel, ad quos cum venirem reproba- uerunt me, & respuerunt mandatum Domini. Ideo vobis dico gentes, quæ intelligitis, expectate pastorem vestrum, requiem æternitatis dabit vobis, quoniam in proximo est ille, qui in fine sæculi adueniet. Parati estote ad præmia regni, quia lux perpetua lucebit vobis, per æternitates temporum; fugite umbram sæculi huius, accipite iocunditatem gloriæ vestræ: ego testor Saluatorem meum, commendatum Domini accipite & iocundamini, gratias agentes ei, qui vos ad cælestia regna vocauit. Surgite, instate, & videte numerum signatorum in conuiuium Domini, qui se de umbra sæculi transtulerunt, & splendidas tunicas à domino acceperunt. Recipe Syon numerum tuum, & concludite candidos tuos, qui legem Domini compleuerunt, filiorum tuorum quos optabas, plenus est numerus.

Ego Esdras vidi in monte Syon turbam magnā quam dinumerare non potui, & omnes canticis collaudabant Dominum; & in medio eorum erat statura iuuenis cel- sus eminentior illis omnibus, & singulis eorum capitibus imponebat coronas. Tunc interrogauit Angelum: Domine qui sunt hi? & respondit. Hi sunt qui mortalem tunicam deposuerunt, & immortalem sumpserunt. Confessi sunt nomen Domini, modo coronantur & accipiunt palmas. Et dixi: Ille iuuenis quis est; qui eis coronas imponit, & palmas in manus tradit? Qui respondit, Ipse est filius Dei quem in sæculo confessi sunt.

Querela Esdræ de afflictione bonorum, & de multitudine reproborum.

CAP. L.

EX lib. 4. Anno trigesimo ruinæ ciuitatis, eram in Babilone conturbatus super cubili meo recumbens, quia vidi desertionem Syon, & abundantiam eorum qui habitabant in Babilone; & capi loqui ad altissimum verba timorata, & dixi: Domine qui plantasti terram solus, & imperasti populis, dereliquerunt te qui habitant Hierusalem,

rualem, facientes sicut Adam, & tradidisti ciuitatem in manus inimicorum; & tunc dixi in corde meo, nunquid meliora faciunt, qui habitant in Babylone, & propter hoc dominabuntur Syon? Cumque venissem huc, vidi impietates, quarum non est numerus, & pepercisti impiis agentibus, & perdidisti populum tuum. Quæ enim gens alia cognouit te præter Israel? Homines quidem per nomina inuenies seruasse mandata tua, gentes autem non inuenies; & respondit Angelus ad me missus; cui nomen Vriel. Excedēs excessit cor tuum in hoc sæculo, & comprehendere cogitas viam altissimi; tu quæ tua sunt tecum cogita. Et dixi: Quid prodest in præfenti viuere in tristitia, & mortuos sperare punitiones? Quid prodest, si promissum est nobis immortale tempus, nos vero mortalia opera gerimus? & quoniam super stellas fulgebit facies eorum qui abstinentiam habuerunt, nostræ vero facies super tenebras nigræ erunt? Et respondit: Hoc est cogitamentum certaminis, ut si non vicerit homo, patiatur quod dixisti, si autem vicerit, recipiet quod dico. Quomodo autem dat terra multo magis, vnde fiat vas fictile: paruum autem puluerem, vnde fit aurum; sic pauci saluabuntur. Nam & agricola multa seminat super terram, & multa plantat, sed non omnia in tempore saluabuntur, vel radicabuntur. Tu autem pro te intellige, & de similibus tuis inquire gloriam. Vobis enim apertus est Paradisus, plantata est arbor vitæ, præparatum est futurum, præparata abundantia, ædificata est ciuitas, probata est requies, perfecta est bonitas; infirmitas extincta est à vobis & corruptio, in obliuionem transierunt dolores, ostensus est in finem thesaurus immortalitatis. Noli ergo addiscere inquirendo de multitudine eorum, qui perierunt. Nam & accipientes libertatem spreuerunt altissimum, & legem eius contempserunt, adhuc autem & istos conculcauerunt, & sicut vos suscipient, quæ prædicta sunt, sic eos cades & cruciatus quæ præparata sunt. Ex dixi, ecce Domine demonstrasti mihi signa quæ facies in nouissimis, sed non demonstrasti quo tempore. Et respondit: Tempus in quo incipiet altissimus visitare sæculum, quando videbitur in sæculo munitio locorum, turbatio populorum, inconstantia ducum; & omnis qui poterit effugere per opera sua, vel per fidem in qua credidisti, relinquetur de prædictis periculis, & videbit salutare meum in finibus meis: tunc mirabuntur, qui nunc vias meas abusi sunt, & in cruciamentis morabuntur. Quotquot enim non cognouerunt me viuentes, beneficia consecuti, & cum adhuc haberent in libertatem, & esset eis apertus penitentiæ locus, intellexerunt; sed spreuerunt; hos oportet post mortem in cruciamento cognoscere. Consideraui namque sæculum, & ecce perditum erat per orbem, & ecce erat periculum, & percipi eis vix valde, & saluaui mihi acinum de botro, & plantationes de tribu multa. Pereat ergo multitudo quæ sine causa nata est; & seruetur acinus meus, & plantatio mea, quia cum multo labore perfecisti hæc.

Quod in typo mulieris ostensa est ei desolatio & reedificatio vrbis.

CAP. LI.

ET profectus sum sicut dixit mihi in campum Ardad, & tedi ibi in floribus, & de herbis agri manducaui, & post 7. dies discumbente me, supra fenum, iterum sicut antea turbatum est cor meum. Cumque loquerer altissimo in corde meo, respexi & vidi mulierem in dextera parte dolentem & plorantem cum voce magna, cuius vestimenta discissa, & cinis super caput eius, & dixi ei, Vt quid fles? heu quid passa es? Respondit mihi: Sterilis fui Domine, habens maritum annis triginta, quibus nocte & die deprecante me Dominum, tandem exaudiuit me, & dedit mihi filium, & iocundata sum super eum valde, & nutriui eum, cum multo labore. Cumque creuisset, & uxorem accipere voluisset feci diem epuli, sed cum in thalamum suum introisset, cecidit & mortuus est; & surrexerunt omnes conciuēs ad me consolanda, & quicui

vsque ad aliam noctem. Tunc omnibus quiescentibus nocte surrexi, & veni in hunc campum, & fugi, & cogitavi non reuerti, sed consistere hic sine cibo & potu, lugere, donec moriar. Respondi ad eam cum ira, & dixi: Stultissima mulierum, nō vides quæ nobis contigerunt, quomodo Syon mater omnium nostrum humiliata est lugens validissime? & omnes lugemus & tristes sumus. Interroga enim terram, & dicet tibi quoniam hæc est quæ lugeat, quia ex ipsa omnes nati, & ecce omnes pene in perditionem. Quis ergo magis debet lugere, nisi hæc, quæ tantam multitudinem perdidit, quam tu, quæ pro vno filio doles? Nunc itaque contine dolorem tuum, & fortiter fer, qui tibi contigerunt casus, & ingredere ciuitatem ad virum tuum. Et dum loquebar ad eam, subito facies eius refulsit valde, ita ut pauerem, & emisit vocem magnam & terribilem, ita ut commoueretur terra à sono, & ecce mulier amplius non comparebat mihi, sed ciuitas ædificabatur, & timui vocem magnam, & cecidi quasi mortuus, & dixi vbi est Vriel? qui me fecit huc venire, & venit angelus, & confortauit me & ait, Mulier quæ tibi apparuit ipsa est Syon, super quam lugebas valde, quæ tribus annorum sæculi millibus sterilis, id est absque oblationibus fuit, & tempore Salomonis, qui ædificauit & obtulit, quasi filium peperit, qui in ruina Hierusalē quasi mortuus cecidit, nunc autem cōspicies eam quasi ciuitatem ædificatam, noli ergo timere, sed ingredere & vide splendorem, & ædificij magnitudinem: in nocte autem crastina ostendet tibi altissimus quæ faciet in nouissimis.

Reuelatio eiusdem de aduentu iudicis; & nouem tribubus.

CAP. LII.

Secunda etiam nocte vidi somnum, & ecce ascendebat Aquila de mari, cui alæ erant 12. & capita tria & extendebat alas suas in omnem terram, & omnes venti cœli insufflabant in eam & colligebantur, &c. Cumque visionis interpretationem requirerem, dixit ad me: Aquila, hæc est regnum quartum, quod ostensum est Danieli fratri tuo, vir autem, quem vidisti ascendentem de corde maris, ipse est, quem conseruauit altissimus multis temporibus, qui per semetipsum liberabit creaturam suam; & quoniam vidisti de ore eius exire spiritum, & ignem, & tempestatem, bellabit ciuitas contra ciuitatem, & gens contra gentem, & regnum aduersus regnum; & tunc reuelabitur filius meus, & colligetur in vnum multitudo innumera. Ipse autem stabit super cacumē Syon, & ostendentur omnia parata & ædificata, sicut vidisti motem sculpi sine manibus. Arguet impietates gentium quæ adueniunt impropere eis mala cogitamenta eorum, & cruciamenta eorum quibus inciperent cruciari; & quoniam vidisti eum colligentem ad se aliam multitudinem pacificam: Hæ sunt nouem tribus quæ captivæ ductæ sunt à Salmanasar, trans flumen. Sed dantes sibi consilium, ut derelicta multitudine gentium, proficiscerentur in vltiorem regionem nunquam ab hominibus inhabitatam; ibique seruaret legitima sua per angustos introitus fluminis introierunt, faciente altissimo tunc eis signa, & statuentē venas fluminis vsquequo transirent, & inhabitauerunt ibi vsque in nouissimo tempore. Et tunc iterum cum ceperint venire, statuet venas fluminis ut possint transire. Ideo autem vidisti virum ascendentem de corde maris, quia non potest quis scrutari, vel scire quid sit in profundo maris; sic non poterit super terram quisquam videre filium meum, vel eos, qui sunt cum eo, nisi in tempore dici. Tunc finientur tempora, quoniam tunc perdidit secundum iuuentutem suam, & quantum tunc inualidum fuerit à senectute, tantum multiplicabunt super inhabitantes mala. Nunc ergo dispone domum tuam, & corripe populum tuum, & consolare humiles eorum: & dimitte à te mortales cogitationes & proice abs te pondera humana: exue iam infirmam naturam, & festina transmigrare à temporibus his.

De his qua scripsit ex praecepto Domini.

CAP. LIII.

ET respondi, & dixi, Ecce Domine, abibo sicut praecepisti mihi, & corripiam praesentem populum. Qui autem iterum nati fuerint quis commonebit? positum est enim saeculum in tenebris, & qui habitant in eo, sine lumine sunt, quoniam lex tua incensa est, propter quod nemo fecit quae a te facta sunt, vel quae facienda. Si ergo inueni gratiam apud te immitte spiritum in me sanctum, & scribam omne quod factum est in saeculo: ab initio quod erat in lege tua scriptum, ut possint inuenire sententiam, & qui voluerint, viuent. Et dixit ad me. Vade congrega populum & dices eis, ut non querant te diebus 40. Tu autem prepara tibi buxos multos, & accipe tecum quinque viros scribas veloces, & venies huc, & ego incendam in corde tuo lucernam intellectus, quae non extinguetur quoad usque finiantur, quae incipies scribere. Congregavi itaque populum & dixi: partes nostri peregrinati sunt in Aegypto, & inde liberati acceperunt legem vitae, & data est nobis terra in sortem: & vos & patres fecistis iniquitatem, & abstulit a nobis in tempore, quod donauerat; & nunc si imperaueritis sensui vestro, & erudietis cor vestrum, viui, post mortem misericordiam consequimini. Iudicium enim post mortem veniet, quando reuiuiscemus, & tunc iustorum nomen apparebit, & impiorum facta ostendentur, nunc autem nemo accedat ad me diebus 40. & accepi viros sicut mandauit mihi; & profecti sumus in campum, & mansimus ibi. In crastino autem vox vocauit me dicens, Aperi os tuum, & bibe, & ecce calix offerebatur mihi plenus sicut aqua, color autem eius sicut ignis; & cum bibissem, cor meum ructabat intellectum, & apertum est os meum. Altissimus quoque dedit quinque viris intellectum, & sederunt 40. diebus, ac scribebant. Nocte autem manducabant panem: ego autem per diem loquebar, & nocte non tacebam. Scripti sunt enim 40. diebus libri noningenti 64. & dixit mihi ut quae prius scripseram, in palam ponerem, ut legerent digni & indigni, nouissima vero traderem sapientibus de populo, in his enim sapientiae fons.

De Hippocrate medico & Gorgia rhetore.

CAP. LIV.

EVsebius in chron. Anno Artaxerxis 35. Sophocles Democritusque Empedocles & Hippocras medicus, & Gorgias & Zeno & Parmenides Philosophi insignes habebantur. Euripides quoque tragoediarum scriptor.

Hippocras.

Author. De Sophocle & Democrito & Empedocle & Parmenide & Euripide iam supra diximus. De Zenone autem inferius; & nunc de ceteris dicamus.

Hier. in questionibus super Gen. Scriptum erat in libris Hippocratis, quod quaedam suspitione adulterij, fuerat punienda cum pulcherrimum peperisset, utriusque parentis generi dissimilem, nisi memoratus medicus soluisset quaestionem, monens quaerere, ne forte talis pictura esset in cubiculo: Qua inuenta, mulier a suspitione liberata est.

Gorgias
Epyrota
matre mortua
natus.

Author. Gorgias autem praefatus non est ille Gorgias Epyrota, de quo refert Valerius lib. 1. quod dum mater eius mortua, feretro portaretur, utero lapsus, inopinato vagitu ferentes stare coegit. Sed est Gorgias Leontinus de quo refert idem Valerius in lib. 8. quod sapientissimus sui temporis fuerit, & in concione, sella publice posita, proposuerit se omnibus quaestionibus respondurum. Vnde & cineres eius eodem honorem secuti sunt, quem oraculum delphicum, vel nemus dodoneum.

Plin. 7. c. 48.

De hoc refert Tullius in lib. de senec. quod magister Socratis fuerit, & quod centum & septem annos compleuit: nec unquam in suo studio ab opera cessauit. Qui cum ab ea quaereretur, cur tandiu vellet esse in vita, quia nihil inquit habeo quo accusam senectutem.

Hier. lib. 1. contra Iovin. Gorgias rhetor librum pulcherrimum de concordia (Graecis inter se dissidentibus) recitauit Olimpia. Cui Melancius inimicus eius: hic nobis inquit de concordia praecepit, qui se, & uxorem, & ancillam, tres in una domo, concordare non potuit, amulabatur quippe vxor eius ancillae pulchritudinem, & castissimum virum quotidianis iurgiis exagitabat.

De Prothagora sophista.

CAP. LV.

EVsebius. Eodem tempore claruit Prothagoras sophista, cuius libros Athenienses decreto publico combusserunt.

Author. De hoc refert A. Gellius in lib. 5. cap. 10. notitium atticarum, quod ei se in disciplinam dederit Euathlus adolescens ad discendam eloquentiam in causis perorandis: pepigitque pecuniam se grandem ei daturum, quo primum die causam apud iudices perorasset, & viceret. Cumque ille abunde profecisset in facundia, & causas non reciperet: Prothagoras ex pacto mercedem petere instituit, & litem cum Euathlo contestatur. Cumque ad iudices committenda causa gratia venissent, Prothagoras ait: Reddes mihi quod peto, siue contra te pronunciatum fuerit, siue pro te, nam si contra te, merces mihi ex sententia debetur, quia ego viceram. Si vero pro te, mihi merces ex pacto debetur, quia tu viceris. Cui Euathlus, Disce magister utroque modo fieri, utique non reddam quod petis: siue contra me pronunciatum erit, siue pro me. Nam si pro me, nihil tibi ex sententia debetur: quia ego viceram: Si autem contra me, nihil debeo, quia non viceram. Tunc iudices hoc inexplicabile rati, rem iniudicatam reliquerunt. Causamque in diem longissimam distulerunt.

Huius autem Prothagorae quare libri combusti sunt, non legi. Vide Diogenem.

Prothagora
& Euathli
pactio.Sophisticum
argumentum
Prothagorae.
Sic ab Adolescente discipulo magister suo sibi
argumento confutatus est.

De Socrate philosopho & eius studio ac libris.

CAP. LVI.

EVsebius in chron. Anno Artaxerxis quadragesimo Socrates plurimo sermone celebratur.

Socrates.

Aug. in lib. de ciuit. Dei 8. cap. 3. Socrates Archelai discipulus fuisse perhibetur qui primus vniuersam philosophiam ad corrigendos componendosque mores flexisse memoratur: cum ante illum omnes magis Physicis id est naturalibus rebus perscrutandis operam maximam impenderint: non mihi autem posse videtur ad liquidum colligi, utrum Socrates ut hoc faceret radio rerum obscurarum & incertarum, ad aliquid apertum & certum reperiendum, animum intenderit, quod esset beatae vitae necessarium: propter quam vitam omnium philosophorum inuigilasse ac laborasse videtur industria. An vero sicut de illo quidam beneuolentius suspicantur, nolebat in mundos terrenis cupiditatibus animos se extendere in diuina conari: quandoquidem ab eis causas rerum videbat inquiri, quas primas ac summas non nisi in vnius veri ac summi Dei voluntate esse credebatur: vnde nec eas putabat nisi munda & pura mente posse comprehendere, & ideo purgandae bonis moribus vitae censebat instandum, ut deprimentibus libidinibus exoneratus animus, naturali vigore in aeterna se attolleret, naturamque incorporei & incommutabilis luminis, ubi causae omnium factorum naturarum stabiliter viuunt, intelligentiae puritate conspiceret. Constat tamen cum imperitorum stultitiam se scire aliquid opinantium, etiam in ipsis moralibus quaestionibus: quo totum animum intendisse videbatur, vel confessi ignorantia sua, vel dissimulata scientia, lepore mirabili disserendi, & acutissima urbanitate agitalse, atque versasse: vnde & concitatis inimicitias calumniosa criminatione damnatus, morte mulctatus est. In quaestionum vero moralium disceptatione agitur de summo bono, sine quo fieri homo beatus non potest. Est autem

Socrates phi-
losophia mo-
ralis primus
seclator.Lactantius
in 2. suarum
Institutionum

finis boni, quo quis cum peruenerit beatus est. Quod in Socraticis disputationibus dum omnia mouet, aluit; destruit, quoniam non euidenter apparuit, quod cuique placuit successorum Socratis, inde sumserunt, & ubi cuique visum est, constituerunt finem boni. Aristippus enim summum bonum dixit voluptatem; Antisthenes virtutem.

Hugo lib. 3. Dydas. Ethicæ inuentor, Socrates fuisse dicitur, qui de ea 24. libros secundum positum iustitiam conscripsit.

De moribus eiusdem.

CAP. LVII.

Plato etiam in Dialogis indicat Socratem fuisse ridicula specie corporis.

Hiero. contra Ioni. libro 1. Socrates, Xantippen & Myron neptim Aristitis, duas habebat uxores, quæ cū crebro inter se iurgarentur, & ille eas solitus esset irridere: quod propter se fædissimum hominem, simis naribus, recalua fronte, pilosis humeris, repandisque cruribus disceptarent: Nouissime verterunt in eum impetum, & male mulctatum, fugientemque diu persecutæ sunt. Quodam autem tempore cum infinita conuitia ex superiori loco ingerenti Xantippæ restitisset, aqua perfusus immunda, nihil amplius respondit, quam capite deterfo, sciebam inquit futurum, ut ista tonitrua imber sequeretur.

Author. Idem interrogatus ab Alcibiade, cur Xantippen mulierem tam acerbam nō abigeret, quoniam, inquit, cum illam domi talem perpetior, insuesco, & exerceor ut ceterorum quoque foris pestilentiam, & iniuriam facilius feram. Idem interrogatus cui attentum se esse diceret, mundanum se inquit. Totius enim se mundi incolam & ciuē arbitrabatur, nihil autem se scire dicebat, nisi hoc ipsum quod nihil sciret. Dicit etiam Seneca hūc aliquando ab Archelao inuitatum, ut ad se veniret, quatenus eum honorare posset: Socratemque respondisse, ab eo nolle accipere beneficia, cui paria reddere non posset.

Cassianus in lib. collationum. Socratem quidam Chryfios nomine Zopirus intuens ait: oculi corruptoris puerorum. Cumque discipuli irruentes in eum, vltum vellent ire illatum magistro conuicium: hac sententia illos repressit. Quiescite o sodales, quiescite, etenim sum, sed me contineo.

A. Gellius lib. 2. Stare Socrates solitus dicitur pertinaci statu perditus, atque pernox, à summo lucis ortu, ad solem alterum orientem: incōniuens, immobilis, eisdem in vestigiis, & ore atque oculis eundem in locum directis cogitabundus, tanquam quodam secessu mentis, atque animi factō à corpore. Temperantia quoque eum fuisse tanta, traditum est, ut omnia fere vitæ suæ tempora, valetudine inoffensa vixeret.

Idem in eodem. Socrates dicebat multos homines propterea velle viuere, ut ederent & biberent, se autem edere, & bibere, ut viveret.

Lactantius in 2. suarum Institutionū.

Tertullianus in apologetico. Socrati dæmonium à pueritia adhaesisse dicitur. Philosophi secundum Deos dæmones deputant. Socratis vox est, si dæmonium permittat. Idem, & cum aliquid de veritate sapiebat Deos negans. Esculapio gallinacium piscari iam in fine iubeat, credo ob honorem patris eius, quia Socratem Apollo sapientissimum omnium cecinit: Apollo enim consideratum sapientiæ testimonium reddidit ei viro, qui negabat Deos esse. Idem etiam corruptor Adolescentium pronuntiatus est.

Hiero. contra Pelagium lib. 3. Eundem semper vultum habere non possumus, quod de Socrate falso philosophi gloriantur, quantomagis animum? multæ facies hominum, sic & corda diueria.

De dictis eius moralibus.

CAP. LVIII.

Seneca ad Lucillum. Dicebat autem Socrates: Quisque volet tibi contumeliam, faciet & iniuriam, tu tamen nihil patieris, si modo tecum erit virtus. Idem: Querenti cuidam, cur mutatio locorum nihil tibi prodesset ad depositionem vitiorum, ait: Quid miraris nihil tibi peregrinationis prodesse, cum te circumferas.

Author. Huius quoque sententiæ laudabiles inueniuntur tales.

Melius est cauere, quam pauere.

Qui multarum rerum potestatem habet, primum purgare conscientiam debet, ut qui delicta corrigit: non admittat.

Stultum est ut imperare quis aliis velit, cum sibiipsi imperare non possit.

Oriente sole consilium, occidente conuiuium cogitato.

Age sic alienum, ut tuum non obliuiscaris negotium.

Amico ita prodesto, ne tibi noceas.

Quod habes ita vttere, ut alieno non egeas.

In tuo quam in alieno labore sarcinam suscipe.

Pecuniæ querendæ, & tuendæ modum habere oportet.

Velox consilium sequitur penitentia.

Maxime contraria consilio sunt, festinatio & ira.

Cum amicis breues orationes, amicitias longas oportet habere.

Negat sibiipsi, qui quod difficile est, petit.

Malum alienum, tuum ne feceris gaudium.

Principium amicitiae bene loqui; exordium inimicitiarum, maledicere.

Amicus raro acquiritur, cito amittitur.

Multo turpius damnatur, cuius delictum cognoscitur.

Conscientiam, plusquam famam attende, fallere enim poteris famam, conscientiam vero nusquam.

Nulli imponas, quod ipse pati non possis.

Hoc exhibe, quod tibi optaueris exhiberi.

Præsentem laudare minime decet;

Sepultus apud te sermo sit, quem solus audieris.

Si bene egeris, ipse tibi personæ auctoritatem dabis.

Peccatum geminat, quem non pudet delicti.

Felicitas semper subiecta est aduersis.

Dammum nisi ex abundantia raro venit.

Quæ supra nos, nihil ad nos.

Valerius lib. 7. Socrates humanæ sapientiæ quasi quoddam terrestre oraculum, nihil ultra petendum à Diis immortalibus arbitrabatur, quam ut bona tribuerent: quia hi demum scirent, quid unicuique esset utile.

Idem: Socrates expedita & compendiarie via eos ad gloriam peruenire dicebat, qui id agerent, ut quales videri vellent, tales etiam essent.

Idem, Ab adolescentulo consultus utrum uxorem duceret, an se omni matrimonio abstineret, respondit: Vtrum eorum fecisset, acturum penitentiam: nam hic te, inquit, solitudo, ibi te orbitas excipiet, hic generis interitus, hic hæres alienus, hic perpetua sollicitudo, contextus querelarum, dotis exprobratio, affinium graue supercilium, garrula focus lingua, subsessor alieni matrimonij, incertus liberorum euentus.

Author. Hæc de gestis & dictis Socratis ex diuersis locis collegimus, cæterum de morte eiusdem inferius suo loco dicendum reseruamus.

De regno alterius Xerxis & Sogdianj Dary Nothi.

CAP. LIX.

Usebius in chronico. Post Artaxerxem regnauit Xerxes duobus mensibus Perfarum 8. Post quem 9.

Sogdianus

Vide Platonem in Alcibiade.

Potius virtus quæ eius umbra consistenda est.

Laert. in vita.

*Darius cognomen
Nothus,
3529.*

Sogdianus mensibus 8. cui successit Darius cognomen-
to Nothus. Cepit anno ætatis 5. 166. mundi vero 3529.
Et regnavit annis 19.

Author. Hic iam est tertius Darius à Dario Medo
Cyri avunculo : Nam secundus fuit Darius filius Hy-
staspis. Valerius autem 9. libro sic dicit : Ochus qui po-
stea Darius appellatus est, sanctissimo Persis iureiuran-
do obstrictus, ne quem ex coniuratione, quæ 7. Magos
cum eo opprimeret, aut veneno, aut ferro, aut vlla vi, aut
inopia alimentorum necaret : crudeliorem mortis ex-
cogitavit rationem, qua onerosos sibi non perrupto vin-
culo religionis tolleretur : septum enim parietibus altis lo-
cum, cinere complevit, superpositoque tigno promi-
nente, eos benigne cibo & potione exceptos, in eo col-
locabat, è quo somno sopiti in illam insidiosam congeri-
decidebant, Hæc Valerius. Quis autem sit iste Darius
ignoro, nam nec Darius iste legitur, nec Ochus alibi
nominatus, nec filius Artaxerxis Darius. Darius quoque
filius Hystaspis fuit vnus ex 7. Magis, quorum quinque
contra duos coniuraverunt, & ipse fuit vnus ex quinque,
qui duos opprimerunt. Quid ergo Valerius velit dicere
7. Magos à coniuratis cum Dario oppressos non bene
intelligo.

Orosius in 2. lib. cap. 18. His temporibus gravissimo ter-
ramotu concussa Sicilia, insuper exstantibus Ætnæ
montis ignibus fauillisque calidis, cum decremento plu-
rimorum agrorum ac villarum, vastata est. Tunc etiam
Atlante ciuitas Locris adhærens, terræ contigua, repen-
tino maris impetu abscissa atque in insulam desolata est.
Atheniensium quoque miserabiles reliquias pestis inua-
sit, diuque populata est.

De ortu Platonis.

CAP. LX.

*Plato nasci-
tur.*

Eusebius in chronicis. Anno sequenti terræmotum, qui
fuit annus quartus Darij Nothi, Plato nascitur scili-
cet anno ab ortu Socratis 44.

Hiero. contra Ioni. lib. 1. Speusippus sororis Platonis fi-
lius, & Cleantus in laude Platonis, & Anaxilides in 2. l.
philosophiæ. Periconnem matrem Platonis phantasma-
te Apollinis oppressam ferunt, & sapientiæ principem
non aliter nisi de partu virginis editum arbitrantur.

Valerius lib. 1. Dormienti Platoni in cunis, apes mel-
labellis paruuli inferebant, significantes singularis elo-
quij suauitatem.

Apuleius de vita & moribus Platonis. Plato prius Ari-
stocles nominatus est, pater eius Ariston de genere Ne-
ptuni fuit, mater eius Periconne à Solone sapientissimo
legum Atticarum fundatore traxit originem. Cum au-
tem Ariston pater Platonis deferret eum ad Socratem,
ut ab eo instrueretur; nocte præcedente somnium vide-
rat Socrates, quod in sinum eius aduolabat pullus colo-
ris candoris eximij, & vocis canore: de ara cupidinis in
academia, & de sinu suo cantando, volabat in cælum.
Cum igitur vidisset puerum Platonem à patre, ad se de-
ferri mox interpretationem somnij sui, dixit completam
esse.

De Alcibiade Socratico.

CAP. LXI.

*A facilitate
morum ap-
pellatur à
Plutarcho
Chamaeleon.*

Eusebius in chroni. Anno quinto Darij Nothi Alcibi-
ades Socraticus ab Atheniensibus propter inuidiam
profugit ad Lacedæmonios, qui erant hostes Athenien-
sum: sed iterum apud Lacedæmonios virtus eius plus
inuidiæ contraxit quam gratiæ. Quo cognito Alcibi-
ades per Timeam uxorem Agidis Regis, quam adulterio
cognouerat, ad Tyllaphernem præfectum Darij regis
profugit. Cui se celeriter officij gratia & obsequendi co-
mitate insinuauit. Erat enim & ætatis flore, & formæ ve-
neratione, nec minus eloquentia etiam inter Athenien-
ses insignis, sed & in conciliandis amicitijs quam in re-
tinendis vir melior.

Author. Hic est Alcibiades, de quo refert Boetius in
libro de consolatio. dixisse Aristotelem, quod si quis lin-
ceos haberet oculos; ut interiora corporis humani pos-
set inspicere, videret illud corpus Alcibiadis, quod in
superficie pulcherrimum erat, intus esse turpissimum.
De hoc quoque refert Valerius, quod discipulus Socra-
tis fuerit: de quo etiam dicit Augustinus, quod cum se
beatum putaret, quia videlicet diues, & pulcher, & elo-
quens erat: Socrates cum eo disputauit, & demonstra-
uit quam miser esset, quoniam stultus esset, & tantum
suis rationibus eum exagitauit, ut ipsum flere cogeret.

A. Gellius. Alcibiades Atheniensis cum apud Periclem
auunculum artibus liberalibus erudiretur, & accersiret
Pericles Antigenidam tibicinem, ut eum canere tibijs
(quod honestissimum tunc videbatur) doceret, tradi-
tasque sibi tibijs cum ad os adhibuisset, inflassetque, pu-
defactus oris deformitate, infregit, abiecitque. Ea res
cum percrebuisse, omnium tunc Atheniensium con-
sensu, disciplina tibijs canendi desita est.

Hieronymus contra Iovinianum. Alcibiades Socraticus vi-
ctis Atheniensibus fugit ad Pharnabazum, qui accepto
precio à Lyfandro Lacedæmoniorum principe, iussit
eum interfici. Cumque suffocato caput esset ablatum,
& missum Lyfandro in testimonium cædis expleta, re-
liqua pars corporis iacebat insepulta. Sola igitur con-
cubina Timandra contra crudelissimū hostis imperium,
inter extraneos, imminente discrimine funeri busta per-
soluit, mori parata pro mortuo, quem viuum dilexerat.

Author. Hæc Hieron. alij autem dicunt Alcibiadem
seipsum incendisse. Nam 30. tyranni Athenienses cum
comperissent eum fugisse in Persas, citato itinere mise-
runt qui eum interciperent, à quibus occupatus, cum
aperte occidi non posset, viuus in cubiculo, in quo dor-
miebat crematus est, ut aiunt Iustinus & Orosius.

Valerius 6. lib. Alcibiadem quasi duæ fortunæ sunt par-
titæ, altera quæ ei nobilitatem eximiam, abundantes di-
uitias, formam præstantissimam, fauorem ciuium pro-
pensum, summa imperia, præcipuas vires, flagrantissi-
mum ingenium assignaret: altera, quæ damnationem,
exilium, inopiam, odium patriæ, violentam mortem in-
fligeret, ne aut hæc, aut illa vniuersa, sed varia, perplexa,
freto æstuique simillima.

*De Eudoxo Astrologo, & theatro Heraclie, & Archelao
Macedone & Euripide.*

CAP. LXII.

Eusebius in chronicis. Anno præfati Darij 9. Eudoxus
Guidius clarus habetur.

Hic Eudoxus Astrologus fuit, qui excelsi montis ca-
cumina conscendit, ut æstorum cælique motus depre-
henderet.

Eusebius in chronicis. Anno sequenti Lacedæmonij ver-
sacrum destinantes Heracliam condunt. *Helianthus in
chronic. libro 16.* In Heraclia fuit theatrum illud mirabile,
quod inter 7. miracula mundi quintum ponitur, nam de
vno mōte marmoreo ita sculptum est, ut omnes cellulæ,
& mansiones, & muri, & antra bestiarum ex vno solido-
que lapide facta sunt. Est autem totum theatrum super
septem caneros de ipso lapide sculptos appendens, &
nemo in gyro ipsius tam secrete aut solus aut cum alio
loqui poterat, quin omnes qui in circuitu erant ipsum
audirent.

Eusebius in chronicis. Eo tempore Ægyptus à Persis re-
cessit, & rursus Ægyptiorum renascitur dinastia, Euripi-
des apud Archelam; & Socrates Athenis moritur.

Author. Hunc Archelam (quem regem Macedoniæ
dicit Seneca) quodam tempore cum solis facta est de-
fectio, ita timuisse, ut se intra regiam concluderet, & fi-
lium suum totonderit, & vestem lugubrem induerit, pu-
tans mundum defecisse. Ab eodem Archelao dicit ipse
Socratem aliquando inuitatum, ut ad se veniret, quate-
nus eum honorare posset: Socratem respondisse, se ab
eo nolle accipere beneficia, cui paria reddere nō posset.

*In vitæ &
virtutibus
nihil fuit
Alcibiade
excellens*

*lib. 15. cap.
17.*

*Alcibiadis
mors: Non
crematum.
scribit Pla-
tarch. sed
erupisse &
telorum co-
pia obrutum.
Plutarch. in
vita.*

Eudoxus.

*Quintum
miraculum
mundi.*

Hiero.

Hiero. contra Ion. l. 2. Euripides in Creta, Iouis prophetas non solum carnibus, sed & coctis cibis abstinuisse refert.

De Horestis Macedonia & 30. tyrannis Atheniensibus.

CAP. LXIII.

Heliandus ubi supra. Anno Darij Nothi decimo octavo: Macedonum 12. regnavit Horestes annis tribus, cuius anno secundo mortuus est Darius: sed annus (vt ait Iustinus & qui eum sequitur Orosius) insignis fuit expugnatione Athenarum, & morte Darij & exilio Dionysij tyranni: veruntamen Hieronymus dicit Dionysium in tyrannide perseuerasse vsque ad olympiadem 104. & tunc Sicilia pulsum esse.

His diebus illi 30. rectores quos superius à Lacedæmonis relictos memorauimus ad disponendam rempublicam Atheniensium, conuersi sunt ad tyrannidem. Adunatis sibi tribus millibus satellitum, & septingentis millibus de exercitu victoriæ.

Hiero. contra Ion. lib. 1. Trīginta Atheniensium tyranni cum Phidonem necassent in conuiuio. Filias eius virgines ad se venire iusserunt, & scortorum more nudari, ac super pauimenta patris sanguine cruentata, impudicis gestibus ludere, quæ paulisper dissimulantes dolorem, cum temulentos conuiuas cernerent quasi ad requisita naturæ egredientes, inuicem se complexæ, præcipitauerunt in puteum, vt virginitatem morte seruaerent.

De regno Artaxerxis qui & Assuerus, & de ascensu Cyri.

CAP. LXIV.

Ex chroni. Post Darium Artaxerxis, qui cognominatus est Mnemon, Darij filius, cepit anno quinta ætatis centesimo 85. mundi vero 3. millesimo, quingentesimo quadragesimo octauo, & regnavit annis quadraginta.

Comestor. Hic ab Heberis dicitur Assuerus, sub quo historia Hesther conscripta est. Regnavit autem hic Assuerus ab India vsque Æthiopiam, super centum vigintiseptem prouincias, & erat in Susis ciuitate solium regni eius.

Anthor. Iustinus & Pompeius Trogus dicunt Artaxerxem istum ex pellicibus 100. & 15. filios habuisse. Quod valde concordat libro Hesther, in quo legitur quod post abiectionem Reginæ Vasthi, per vniuersas prouincias quæsitæ sunt semel & secundo, puellæ speciosæ & virgines, & adductæ ad ciuitatem Susim, & traditæ sub manu Egei Eunuchi qui erat præpositus & custos mulierum regiarum.

Huius anno regni 8. annotatur in chronicis Eusebij Cyri Regis ascensus, quem scribit Xenophon, sed nec librum vquam illum vidisse me memini, nec quis ascensus iste fuerit vsquam legi. Hier. dicit quod Xenophon vitam Cyri in 8. voluminibus descripsit.

Tullius in lib. de senectute. Apud Xenophontem Cyrus Maior moriens dixit. Nolite arbitrari, o filij charissimi, me, cum à vobis recessero, nusquam aut nullum fore: nec enim dum essem vobiscum animum meum videbatis, sed cum esse in hoc corpore ex eis rebus quas gerebam, intelligebatis. Eandem igitur esse creditote etiam si nullum videbitis.

De inuentione Græcarum litterarum.

CAP. LXV.

Eusebius in chro. Anno Artaxerxis decimo Athenienses viginti quatuor litteris vti cæperunt, cum antea sedecim tantum haberent.

Isidorus libro 1. Græcarum litterarum vsum primi Phænices inuenerunt. Vnde Lucanus.

Phænices primi (sanna si creditur) ausi

Mensuram rudibus vocem signare figuris.

Hinc est quod Phæniceo colore capita librorum scri-

buntur, quia ab ipsis literæ initium habuerunt. Cadmus Agenoris filius Græcas litteras à Phænice in Græciā primus attulit septemdecim. A. B. Γ. Δ. Ε. Ζ. Ι. Κ. Λ. Μ. Ν. Ο. Π. Ρ. Σ. Τ. Φ. His Palamedes Troiano bello tres adiecit. Η. Χ. Ω. Post quem Simonides similiter tres alias addidit. Ξ. Θ. Υ. Pythagoras autem Samius, Υ, litteram inuenit, ad exemplum vitæ humanæ. Cuius virgula subterior primam ætatem signat incertam, quæ necdum se dedit aut vitæ aut virtutibus, biuium quod superest adolescentiæ significat, cuius dextera pars ardua, sed ad virtutem tendens: sinistra faciliior: sed ad labem interitumque deducens: de qua Persius.

Et tibi quæ Samios deduxit littera ramos.

Surgentem dextro monstrauit limite callem.

Quinque autem apud Græcos litteræ mysticæ sunt. Prima, Υ, quæ humanam vitam signat. Secunda, Θ, quæ mortem signat. Nam iudices eandem litteram apponebant, ad eorum nomina, quos supplicio afficiebant. Et dicitur Tetha, Θ, & Θάνατος. id est à morte: vnde & habet per medium, telum, hoc est mortis signum, de qua quidam.

O! multum ante alias infelix littera tetha.

Tertia est Thau, figurâ dominicæ crucis demōstrans, vnde & Hebraice signum dicitur interpretatum: de qua dicitur in Ezechiele. Transi per mediam ciuitatem, & signa Thau in frontibus virorum gementium & dolentium.

Reliquas duas summam & vltimam scilicet Α & Ω. sibi vendicat Christus. Ipse enim est principium, ipse est & finis, dicens: Ego sum Α & Ω.

De morte Socratis.

CAP. LXVI.

Eusebius in chroni. Anno vndecimo Artaxerxis Socrates venenum bibit.

Orosius l. 2. Socrates ille actor clarissimorum philosophorum, adactus malis, veneno sibi apud Athenienses vitam extorsit.

Anthor. Hæc Orosius. Ex quibus intelligi potest Socratem non expectasse, vt ei à carnifice venenum propinaretur, sed deceptus consilio familiaris sui dæmonis, quæ Apuleius Deū Socratis appellat, mortē sibi intulerit, aut amore popularis gloriæ, aut timore maioris pœnæ.

Tertullianus in apologetico. Socrates in contumeliā Deorum quercum, hircumque, & canem, deiecerat, sed dicitis propterea damnatus est, quia Deos destruebat: plane olim atque semper veritas odio est: tamen cum pœnitentia sententiæ Athenienses, & criminatores Socratis postea afflixerint, & imaginem eius auream in templo collocauerint, rescissa damnatio testimonium veritatis Socrati reddidit.

Valerius libro 7. Socrates cum Athenienses tristem de capite eius sententiam tulissent, fortique animo potionem veneni à manu carnificis accepisset, admoto iam labijs poculo, vxori Xantipæ inter fletum, & lamentationem vociferanti innocentem eum perimi. Quid ergo inquit, nocenti mihi mori satius esse duxisti: o immensam sapientiam, quæ nec in ipso vitæ quidem excessu obliuisci sui potuit.

Idem in lib. 8. cap. 7. Socratem constat ætate prouectum, fidibus tractandis operam dare cepisse: Tantis enim doctrinæ suæ diuitiis etiam musicæ rationis vtilissimū elementū accedere voluit. Cūque ad discendū semper pauperem se credidit, ad docendum locupletissimum fecit.

Ocium quidem industria studio maxime videtur contrarium: præcipue tamen subnecti debet, non quo euanescat virtus, sed quo recuperetur. Alterum enim inertibus est vitandum: alterum quoque strennuis interdum appetendum. Illis ne proprie vitam inertem exigant, his vt tempestiua laboris intermissione vegetiores ad laborandum fiant. Hominem quippe rerum natura continui laboris patientem esse non sinit. Id quidem vidit sapientissimus Socrates, ideoque non erubuit, cum interposita arundine cruribus suis cum paruulis filiis suis ludens ab Alcibiade derisus est. Homerus quoque non aliud

fenit

Socrates apoto veneno interit.

Socrates per canem & quercum in rano, canillo hoc ostendit Iouem quæ canem petraisse.

Laert. in vita.

Quod caret alterna requie durabile non est.

senit vehementissimis Achillis manibus canoras fides aptando, nisi ut eorum militare robur leui pacis studio relaxaret.

Isidorus 17. lib. Socrates cicutam in carcere bibit & exspiravit.

Author. Mortuus est autem anno ætatis sue 70. secundum chronicas.

Lactantius in lib. de falsa sapientia. Socrates se nihil scire dixit, nisi hoc ipsum, quod nihil sciret: huic Academiæ disciplina intonauit. Si tamen disciplina dici potest, in qua ignorantia & dicitur, & docetur.

De Xenophonte Socratico.

CAP. LXVII.

Uscius in chronicis. Eo tempore Xenophon Gribi filius, & Cresias, & ceteri Socratici clari habentur.

Author. De Xenophonte refert A. Gellius, lib. 13. cap. 3. quod quidam putauerunt inter ipsam & Platonem fuisse rancores & discordias, quia magis assensus est famam, & palmam eloquentiæ quam omnes alij Socratis discipuli post Platonem; & inter pares semper videtur esse quadam æmulatio. Huius dicitur esse illa sententia, quæ sibi maledicenti respondit, tu inquit maledixisti, ego conscientia teste didici maledicta contemnere.

Valerius lib. 5. cap. 10. Xenophon cum sacrificaret, maiorem de duobus filiis in prælio perisse cognouit, nec ideo cultum Deorum dimitendum putauit; sed tantummodo coronam deponere contentus fuit, quam ipsam, percunctatus quonam modo cecidisset, ut audiuit fortissimè pugnantem interisse, capiti reposuit: numina quibus sacrificabat testatus: maiorem se de virtute filij voluptatem, quam ex morte sentire amaritudinem.

Hieron. contra Ioni. lib. 2. Xenophon (ut dictum est) vitam Persarum 8. voluminibus describens, polenta & cardamo & sale ac pane Persas asserit victitare.

De Diogene & secta Cynicorum.

CAP. LXVIII.

Uscius in chroni. Anno Artaxerxis tertio decimo Diogenes Cynicus: & Eudoxus Astrologus agnoscuntur.

Aug. de ci. Dei. l. 14. cap. 20. Canini illi, id est Cynici philosophi proferebant contra humanam verecundiam quid aliud quam caninam? hoc est: immundam impudentemque sententiam: ut scilicet quoniam iustum est, quod fit in vxore: palam non pudeat id agere: nec in vi-co, nec in platea coniugalem cõcubitum deuitare. Vicit tamen pudor naturalis opinionem huius erroris. Nam & si perhibent hoc fecisse Diogenem: à posteris tamen Cynicis fieri cessatum est: pluique valuit pudor, ut erubescerent homines hominibus, quam error, ut homines affectarent similes esse canibus.

Author. Tullius dicit Cynicos ab Aristippo primum capisse: qui propterea virtutem censebat esse laudandam, quod efficiens erat voluptatis, sed his inquit obfolens floret Epicurus eiusdem fere adiutor, authorque sententiæ.

Macrobius in Saturnaliis. Diogenes Cynicus ex libertate in seruitutem venum ierat, quem cum emere vellet Xenias Corinthius, quid artificij nouisset percunctatus est: Noui inquit hominibus liberis imperare: miratus responsum Xenias, statim eum emisit manu, filiosque suos ei tradens: accipe inquit liberos meos, quibus imperes.

Helinandus 17. l. De hoc etiam Diogene refertur, quod cum aliquando sederet ad solem in crepidine viæ, & eum quidam cæcus cum baculo offenderet. Ait ad eum, tolle, inquit, oculum tuum, baculum eius oculum ipsius appellans. Cumque ille quæreret, quid ibi faceret, respondit, in venatione sum, & quos capio, non habeo, quos autem non capio, hos habeo, pediculos enim in vesti-

mento quærebat, & quia quos capiebat obtinebat: ideo dicit se captos non habere, non captos autem habere. Huius autem Diogenis dicitur esse illa sententia: superat conscientia, quicquid mali confinxerit lingua: de hoc Diogene pulchre ait Seneca: potentior erat Diogenes omnia possidente Alexandro, plus enim erat quod iste noller accipere, quam quod ille posset dare.

Valerius 4. lib. cap. 3. Alexander cum ad Diogenem Cynicum accessisset in sole sedentem: hortareturque eum, ut si qua sibi præstari vellet, indicaret, mox, inquit, de ceteris: interim velim à sole non mihi obstes.

Idem libro 5. cap. citatis. Diogenes Syracusis cum olenti lauanti Aristippus dixisset: si Dionysium adulare velles: ista non esses: immo, inquit si tu ista esse velles: Dionysium non adulares.

Tertullus in apologetico. Diogenes lutulentis pedibus superbos Platonis thoros alia superbia conculcat.

De eodem & morte eius.

CAP. LXIX.

Hieron. lib. 2. contra Ioni. Antisthenes cum gloriose docuisset rhetoricam, audissetque Socratem dixisse ad discipulos suos, abite & magistrum vobis quærite. ego enim iam recedam, statimque venditis quæ habebat, & publice distributis, nihil sibi plus quam palliolum referuauit: paupertatisque eius, & laboris Xenophon testis est in Symposio; & innumerabiles libri eius, quorum alios philosophico, alios rhetorico genere scripsit. Huius Diogenes ille famosissimus sectator fuit, potentior Rege Alexandro, & humane naturæ victor: nam cum discipulorum Antisthenes nullum reciperet, & perseverantem Diogenem remouere non posset, nouissime claua minatus est, nisi abiiret. Cui ille caput subiecit dicitur, atque dixisse: nullus tam durus baculus erit, qui me possit à tuo separare obsequio.

De hoc Diogene refert Satyrus, quod duplici pallio usus sit propter frigus, peram pro cellario habuit: claua ob corpusculi fragilitatem, qua iam senex membra sustentare solitus erat; & quod Emrobios vulgo appellatus sit in præsentem horam poscens à quolibet, & accipiens cibum, habitauit autem in portarum vestibulis, & in porticibus ciuitatum. Cumque se contorqueret in dolio, volubilem se habere domum iocabatur, & se cum temporibus commutantem, frigore enim os dolij vertebat in meridiem, æstate ad septentrionem, & ubicumque se sol inclinauerat: Diogenes simul prætorium vertebatur. Quodam vero tempore habens ad potandum canthum ligneum, vidit puerum concaua manu bibere & elisuisse fertur illud ad terram, dicens: nesciebam & quod natura poculum haberet. Virtutem autem eius & continentiam mors quoque indicat. Nam cum ad agonem olympicum (qui magna frequentia Græciæ celebrabatur) iam senex pergeret, febre in itinere dicitur apprehensus, accubuisse in crepidine viæ. Volentibus autem eum amicis aut in iumentum, aut in vehiculum tollere, non acquieuit: sed transiens ad arboris umbram locutus est eis dicens: abite quæso, & spectatum pergit, hæc me nox aut victorem probabit, aut victum: si febre vicero, ad agonem veniam: si me vicerit febris, ad inferna descendam, ibique per noctem eliso gutture, non tam mori se ait, quam febre morte excludere.

Fulgentius in lib. mythologiarum 2. Diogenes Cynicus cum dolore graui torqueretur, & vidisset homines ad amphitheatrum concurrentes, aiebat: Qualis hominum stulticia, currunt spectare feris homines repugnantes, & me prætereunt cum naturali dolore certantem.

Plut. de exilio Cic. Tul. scul. 3.

** lutiatis Diogeni calcanti culicem Platonis, cui dixisset, calco Platonis fastidium respondit. Plato: calcas quidem, sed alio fastidio. Antisthenes Synica secta princeps.*

Satyrus scripsit illustri virorum historiæ.

** festinans dolium medicum prætorium vocat. * aliastatuentem.*

** nomine Gryllum. Laert. in vita.*

Facetæ respōsio.

De Speusippo Platónico: & primo de bello Carthagenensi.

C A P. LXX.

Autor. Anno Artaxerxis decimoquarto Speusippus insignis habitus est. Hic fuit nepos Platonis ex forore. Huius legitur illa esse sententia, quam in laudantem se protulisse fertur: Adulator, inquit, desine utrosque fallere, nihil proficis cum te intelligam. Quidam vero hanc sententiam Speusippi dicunt non esse, sed alterius cuiusdam philosophi nomine Diosippi.

Anno sequenti secundum chronicam, Carthagenensium bellum famosissimum fuit.

Iustinus lib. 18. Carthagenenses dum diu in Sicilia feliciter dimicassent, translato in Sardiniam bello amissa exercitus maiore parte, gravi bello victi sunt: propter quod ducem suum * Maleum, cuius auspicijs & Sicilia partem domuerant, & aduersus Afros magnas res gesserant, cum parte exercitus, quæ superfuera, exulare iusserunt, * qui ciuitatem cum armis repetentes, obsederunt, dicentes se non expugnatam, sed recuperatam patriam venisse, ostensurosque ciuibus suis, non sibi virtutem in priori bello, sed Fortunam defuisse. Prohibitis ergo comiteatibus, urbem in summam desperationem adduxerunt. Interea Carthalo Malei exulis ducis filius, cum præter castra patris à Tyro quo decimas Herculis ferre ex præda Siciliensi, quæ pater eius ceperat à Carthagenensibus, missus fuerat, reuerteretur: accersitusque à * patre esset, prius se publice religionis officia executurum, quæ priuata pietatis, respondit: quam rem Maleus indignè ferens, non tamen vim religioni inferre ausus est. Interiectis autem diebus Carthalo petito comiteatu à populo, reuertitur ad patrem, ornatus purpura, & infulus sadorij. Cui in secretum adducto, ait pater: Ausus ne es, nefandissimum caput, purpura ornatus, & auro, in conspectu tot miserorum ciuium venire? Statuam in te exemplum, ne quis posthac filius infelicitus patris miserijs illudat, atque ita eum cum ornatu suo in altissimam crucem in aspectu vrbis affigi iussit. Non multo post Carthagenem capit: punitique auctoribus exilij sui & sociorum suorum, urbem legibus suis reddidit: interfectis decem senatoribus, non multo post affectati regni accusatus, occisus est.

Author. Hæc dicit Orosius Cyri temporibus contigisse. Maleo autem (vt itidem refert Iustinus 19. libro) successit Imperator Mago, qui primus omnium (vt ait Iustinus) ordinata disciplina militari, pænorum imperium non minus bellandi arte, quam virtute firmavit.

De gestis Hasdrubalis & Hamilcaris.

C A P. LXXI.

Hic decedens duos reliquit filios, Hasdrubalem & Hamilcarem. His ducibus Sardinia bellum illatum est, ubi Hasdrubal grauiter vulneratus occubuit, cuius mortem dictaturæ 11. & triumphus quatuor, insignem fecere, in cuius locum successit Hamilchar eius frater, qui in bello Siciliensi occisus est, relictis tribus filijs Imilcone, Hannone, Gisgone. Huic * Amilcar (vt ait Valerius) cum obsideret Syracusas, dictum est per somnum futurum, vt proxima die in eadem vrbe caneret, quod in crastinum fecit, non victor, sed captiuus. Huius Amilcaris tempore (vt ait Iustinus) legati à Dario Persarum Rege Carthagenem venerunt, afferentes edictum, quo Pæni humanas hostias immolare, & canina carne vesci prohibebantur; iubebanturque mortuorum corpora cremare potius, quam terra obruere, petentes simul auxilia aduersus Græciam, cui Darius bellum illaturus erat: sed Carthagenenses auxilia negantes, propter assidua finiti-

morum bella, cæteris, ne per omnia contumaces viderentur, cupide paruere.

Hasdrubali autem par numerus filiorum fuit, Hannibal Hasdrubal, & Sappho, in Sicilia in locum Amilcaris successit Imilco qui cum nauali terrestrique prælio secunda prælia fecisset, repente vi pestilentis lyderis exercitum amisit. Nam mox (vt ait Orosius lib. 4.) morbis populo cateruatim cadente, cito quifque correptus, mox mortuus, iam nec sepeliebatur. Huius mali nuntius cum attonitam Carthagenem repleisset, mox omnia vlulatibus personarunt, quasi capta ciuitas esset, clausæ vbiq; sunt ianæ. Cuncta publica priuataque officia damnata sunt; vniuersi ad portum recurrerunt, paucosque qui cladi superfuerant egredientes de nauibus de suis percunctabantur. Quibus tacentibus toto litore plæctus & vlulatus matrum infelicium auditi sunt. Inter hæc proceditque ipse de nauis sua Imperator sordida seruilique tunica discinctus. Ad cuius conspectum plangentium iunguntur agmina. Ipse quoque manus ad cælum tendens, nunc suam, nunc publicam infelicitatem accusat, & deflet. Ad postremum vociferans super vibem tandem ingressus domum, cunctos qui lachrymantes eum persequiebantur, dimisit, ac demum obsecrans ianuam exclusisque etiam filijs, gladio, dolorem, vitamque, finiuit.

Helianthus. Hæc Orosius dicit gesta fuisse temporibus Darij, nec dicit cuius Darij. Sed Hieron. temporibus artaxerxis: hoc est enim bellum famosissimum, quod fuisse dicit anno Artaxerxis 15. famosum autem dictum est non propter virtutem Carthagenensium, sed propter mirabile pestis infortunium quod repente vniuersum consumpsit exercitum.

De Dionysio Sicilia tyranno.

C A P. LXXII.

Ieronimus in chronicis. Hoc tempore Dionysius in tyrannide perseuerat.

Iustinus 20. lib. Hic Dionysius fugatis à Sicilia Carthagenensibus, totius Sicilia occupauit imperium, & copias suas in Italia traiecit, & aduersus Græcos (quæ proxima Italici maris littora tenebant) prima bella habuit, quibus deuictis, finitimis quosque aggressus est, & præcipue omnes Græci nominis Italiam possidentes, sed eum ab Italia reuocauit aduentus Carthagenensium, qui bellum, quod deseruerant auctis viribus, repetebant duce Hannone. Cuius inimicus Suniatus Pænorum potentissimus cū odio eius, Dionysio tyranno aduentum exercitus & segnicem ducis Græcis litteris familiari secreto pronunciauit, sed comprehensis epistolis proditoris damnatus est; decreuitque Senatus consultum, ne quis postea Carthagenensis aut litteris Græcis aut sermoni studeret; ne aut loqui cum hoste aut scribere sine interprete posset.

Valerius lib. 4. cap. 1. Syracusanus à Dionysio tyranno pulsus. Megaram petijt, ubi cum Theodorum eiusdem vrbis principem domi conuenire vellet, nec admitteretur, multum diuque ante fores retentus, comiti suo patienter hoc ferendum esse ait. Forsitan enim & nos cum in gradu nostræ dignitatis essemus, aliquid tale fecimus; quæ tranquillitate consilij placidiorem sibi reddidit conditionem exilij.

Idem lib. 6. cap. 9. Dionysius cum hereditatis nomine à patre Syracusanorum ac penè totius Sicilia tyrannidem accepisset, maximarum opum dominus, exercituum dux, rector classium, potens equitatum, tandem propter inopiam literas puerulos Corinthi docuit, eodemque tempore tanta mutatione maiores natu, ne quis nimis Fortunæ crederet, magister ludi factus ex tyranno monuit.

Idem lib. 1. Dionysius mensas argenteas, & aureas & fanis sustulit, quodque in his more Græciæ

Miror quid venerit in mentem Iustino cur Hannibal filium Hasdrubalis dicat, cum omnes historia secus habeant. Infortunium Imilco.

Imilco miser se occidit.

Plutarch. in vita.

Cicero Tus.

scriptum erat, bonorum Deorum eas esse, ut se eorum bonitate predicavit.

Idem lib. 1.
cap. 7.

Dionysio adhuc intra priuatum habitum se continente, Hymera quidam mulier per somnium cœlum ut sibi videbatur, conscendit, ibique lustratis sedibus Deorum omnium, vidit terribilem virum ad pedes Iouis iacere ligatam. Interrogato illo, qui eam dicebat, quis nam esset? audiuit eum Sicilia & Italia dirum esse fatum; solumque vinculis, multis urbibus exitio futurum, quod somnium postero die diuulgauit. Cumque postmodum ille tyrannidem exercere cepisset, Hymera turbam ad eius spectaculum intrantem, ut aspexit: Hunc esse, quem in quiete viderat vociferata est: Id tyranno cognitum curam tollendæ mulieris dedit.

Iterum de eodem.

C A P. LXXIII.

Valerius
cap. 1. lib. 1.

Ex Cicerone
de natura deo-
rum lib. 3.

Author. De hoc quoque Dionysio refert Valerius quod sacrilegia sua ioco condierit, nam detracto Ioui aureo amiculo, & iniecto ei laneo, ioco dixit: Ætate grauem esse aureum amiculum, hyeme frigidum; laneum autem ad vtrumque tempus aptum. Idem etiam coronas & pateras Deorum tollens à simulacris, in quibus scriptum erat, bonorum Deorum, non tollere ea, sed accipere se dicebat; stultum esse dicens; A quibus bona precamur, ab his porrigentibus nolle sumere. Idem barbam auream detraxit Æsculapio dicens: Non conuenire ut Apollo pater eius imberbis esset, & filius barbatus.

Huius Dionysij cum omnes Siracusani interitum optarent, quædam vltimæ senectutis scæmina sola quotidie matutino tempore Deos orabat, ut incoluntis ac sibi superstes esset. Quod audiens Dionysius admiratus interrogauit causam, at illa: Puella inquit cum essem, & grauem tyrannum haberem, carere eo cupiebam, successit peior illo, quo etiam cum carere cuperem, tertium te importuniorem cæteris cepimus habere. Timens ergo deteriorem tibi succedere, caput meum pro tua salute deuoueo; tam faciam audaciam punire Dionysius erubuit: hæc Valerius.

Huius Dionysij magister fuit Plato, sicut refert Tullius. Epaminondam inquit Thebanum erudiuit Lysias Pythagoricus; Syracusanum Dionysium, Plato. Porro sicut scribit Valerius adeo honorifice Platonem suscepit Tyrannus, ut ei iret obuiam cum ingenti multitudine & nauibus, velis candidis adornatis.

Conscientia
mala semper
timida.

Idem quoque Valerius scribit, quod adeo suspiciosus erat & meticulosus Tyrannus iste, sciens se odio ab omnibus habitum, quod submotis amicis, in eorum locum ferocissimos barbaros quibus latera sua committeret, substituit, & etiam tonforum metu, filias suas tondere docuit, quibus & ipsis adultis non ausus est ferrum committere, sed instituit ut candentium gladium etiam nuctum putaminibus, barbam sibi, & capillum adterent, nec securiorem maritum egit quam patrem. Duarum enim simul scilicet Aristomaches Syracusanæ & Doridis locrensis matrimonijs illigatus neutrius vnquam nisi excusæ complexum petijt. Lectum quoque quasi castra lata fossa cinxit, in quem se ligneo ponte recipiebat interioremque forem diligenter obserabat.

De Platone & moribus & studijs illius.

C A P. LXXIII.

Eusebius in chron. Eo tempore Plato philosophus claruit, scilicet anno Artaxerxis 17.

Hieronymus contra Iou. Plato cum dines esset, & thoros eius Diogenes lutolis pedibus conculcaret, ut posset vacare philosophiæ, elegit Academiam, vil-

iam ab vrbe procul, non solum desertam: sed & pestilentem, ut cura & assiduitate morborum, libidinis impetus frangeretur. Vnde & plures eius discipuli oculos sibi effoderunt.

Valerius lib. 4. cap. 1. Plato cum aduersus serui delictum vehementius exarsisset, veritus ne vindictæ modum excederet, Speusippo amico suo castigationis arbitrium mandauit.

Idem. Ipse quoque Plato difficillime criminationes recipiebat. Aliquando enim Xenocratem discipulum suum audierat de se multa impia fuisse locutum; respuitque criminationem; instabat criminator, querens cur sibi non crederetur, adiecit, non esse credibile, ut quem tantopere amaret, ab eo inuicem non diligeretur, volente criminatore ad iusiurandum prodire, affirmauit nunquam ea Xenocratem dicturum fuisse, nisi expediri sibi ea dici iudicasset.

Seneca in lib. 6. de benef. cap. 18. Plato cum flumen transisset naue, nec ab illo portitor quicquam exegisset, hoc honori suo datum credens, dicit positum illi esse apud Platonem officium: deinde paulo post, cum alium atque alium gratis eadem sedulitate transueheret, negauit illi iam apud Platonem positum officium.

Author. Hæc Seneca; & addidit: Nam ut tibi debeam aliquid pro eo, quod præstas, deberes non tantum mihi dare, sed etiam tanquam mihi, non potes enim ob id quenquam appellare, quod spargis in populum: Ad hoc potest Seneca responderi: Quid si Plato erat ignotus portitori, & alij noti & familiares, aut aliquo iam eum beneficio obligauerant? Sed & eadem ratione Deo nil deberemus pro communibus beneficijs.

Valerius lib. 8. Plato patriam Athenas præceptorem Socratem sortitus est, & locum & hominem doctrinæ fertilissimum. Cumque iam omnium sapientissimus haberetur, & à studiosis iuuenibus certatim Athenæ Platonem doctorem querentibus peterentur. Ipse Nil fluminis inexplicabiles ripas, & vastissimos campos effusamque barbariem Ægyptiorum senum discipulus peragravit; & à sacerdotibus illius gentis Geometriæ multiplices numeros, atque cœlestium rationum observationem percepit. In Italiam quoque ingressus est, ut ab Archita Tarentino & Arione, Pythagoræ præcepta susceperet: tanta enim copia literarum vndique colligenda erat, ut inuicem per totum terrarum orbem dispergi posset, ac dilatari.

Laertius in
vita.

Opiniones eius de Deo.

C A P. LXXV.

Tertullianus in Apologetico. Plato imperium summæ dominationis dixit esse penes vnum; officia eius penes multos; Iouem magnum in cælo comitatum exercitu describens Angelorum, pariter & Dæmonum, & ideo oportere procurantes, & præfectos & præsidēs pariter suscipi: Sed capitale facinus admittit, qui aliquem de principibus cæsaris, cæsarem appellat.

Idem in eodem. Plato affirmat factitatorem vniuersitatis, neque inueniri facilem, & inuentum enarrari in omnes difficilem.

Augustinus de ciuitate Dei lib. 8. cap. 4. Plato cum discipulos suos ingenio mirabili anteiret, parum putans perliciendæ Philosophiæ sufficere seipsum, ac Socraticam disciplinam quam longè lateque potuit peregrinatus est, quaquauersum eum alicuius nobilitate scientiæ percipiendæ fama rapiebat. Itaque in Ægypto & Italiæ partibus ubi Pythagoreorum fama celebrabatur, didicit quæcunque illic magna habebantur & docebantur. Cumque studium sapientiæ in actione & contemplatione versetur, vnde vna pars eius actiua, altera contemplatiua dici potest: quarum actiua ad agendum vitam id est ad mores instruendos pertinet, contemplatiua autem ad conspiciendas naturæ causas, &

* Alii à
Socratica di-
sciplina qua-
si post per-
ceptam à So-
crate disci-
plinam A-
thenis.

since-

Philosophia
triplex.

lincerissimam veritatem. Socrates in actiua excelluisse memoratur: Pythagoras vero magis contemplatiuæ quibus potuit viribus instituisse. Proinde Plato vtrâque iungendo, philosophiam perfecisse laudatur: quam in tres partes distinguit: In moralem, quæ in actione versatur: In naturalem, quæ contemplationi deputata est: Tertiam rationalem, qua verum discernatur à falso, quæ licet vtrique sit necessaria, contemplatio tamen sibi perfectionem vendicat veritatis.

Aug. ut su-
pra cap. 19.

Quidam putant Platonem, quando perrexit in Ægyptum, Hieremiam prophetam audisse, sed diligenter computata ratio temporum secundum chronicam historiam indicat Platonem à tempore, quo prophetauit Hieremias 100. fere annos postea natum fuisse. Potuit tamen esse, ut homo acerrimi ingenij, sicut Ægyptias ita & Hebræas scripturas per interpretem didicerit quod ideo potest opinari, quia in Tymeio Platonis, quæ ipse scripsit de mundi constitutione; dicit Deum in illo opere terram primo, ignemque iunxisse, quæ sententia simillima est illi principio Genesis. *In principio creauit Deus celum & terram.* Deinde illud, quod Plato dicit amatorem Dei esse philosophum: Nihil sic in literis illis flagrat, & maxime illud quod & me plurimum adducit, ut plene assentiar Platonem illorum librorum expertem non fuisse, quod Plato illa verba domini ad Moysen: *Ego sum, qui sum* vehementer tenuit, & diligentissime commendauit.

Manifestum
est autem
quod igni
tribuit cali-
locum, nam
Plato calorem
ignem esse
putauit.

Iterum de eodem.

CAP. LXXVI.

Seneca lib. 6. epistolarum. Quæcunque videmus aut tangimus, Plato in illis non numerat quæ esse proprie putat, fluunt enim & in assidua diminutione atque adiectione sunt, hoc est quod ait Heraclitus. In idem flumen bis descendimus, & non descendimus. Nam per idem fluminis nomen, aqua transmissa est.

Author. Hæc Seneca. Ex his potest intelligi quomodo accipiebat Plato Deum appellari Toon id est ens, vel quod est, videlicet per excellentiam. Errauit autem valde, cum Deum posuit in diuisione existentium, cum aliter dicatur esse creator, aliter creatura; non enim hoc nomen ens vniuoce prædicatur de Deo & de cæteris rebus, quare Deus non potest poni in diuisione eorum, quæ sunt.

Augustinus, ubi supra, cap. 4. Illa autem tripartitio Platonis, qua Philosophiam diuidit in naturalem, rationalem, & moralem, non est contraria illi distinctioni, qua intelligitur omne studium sapientiæ, in actione, & contemplatione consistere. Quid autem in his vel de his partibus Plato senserit id est ubi finem omnium actionum, ubi causam omnium naturarum; ubi lumen omnium rationum esse cognouit, vel credidit, differendo explicare & longum esse arbitror, & temerè affirmandum esse non arbitror: fortassis enim qui Platonem acutius & veracius intellexisse, & secuti esse laudantur, aliquid tale de Deo senserunt, ut in illo inueniatur & causa subsistendi; & ratio intelligendi, & ordo viuendi. Quorum trium vnum ad naturalem, alterum ad rationalem, tertium ad moralem partem pertinere intelligitur. Si enim homo ita creatus est, ut per id quod in eo præcellit, attingat ad illud, quod cuncta præcellit, id est vnum verum optimum Deum, sine quo nulla natura substat, nulla doctrina instruit, nullus usus expedit, ipse quærat ubi nobis secunda sunt omnia. Ipse cernatur, ubi nobis certa sunt omnia. Ipse diligatur, ubi nobis recta sunt omnia.

Aug. ut su-
pra cap. 5.

Si ergo Plato Dei huius imitorem, cognitorem, amatorem dixit esse sapientem, cuius participatione sit beatus, quid opus discutere cæteros, quorum nulli nobis qui isti propius accesserunt.

Idem in lib. 9. cap. 16. Deum omnium summum creatorem quem nos verum Deum dicimus, sic à Platone

Speculum Histor.

prædicari Apuleius asseuerat. Quod ipse sit solus, qui non possit penuria sermonis humani, quauis oratione vel modice comprehendere, vix autem sapientibus viris cum se vigore animi quantum licuerit à corpore remouerint, intellectum huius Dei id quoque interdum velut in altissimis tenebris rapidissimo coruscamine lumen candidum intermicare.

De Libris Platonis & eius sententia de
immortalitate animæ.

CAP. LXXVII.

Helinandus. Fuit autem consuetudo Platonis libros suos intituere nominibus magistrorum suorum, vel eorum qui magistros docuerant, ut maiorem ex eorum nominibus auctoritatem verbis & rationibus suis acquireret. Hinc sunt libri eius appellati Tymæus, Phædon, Gorgias, Pythagoras, quorum primum & vltimum trāstulit Cicero in Phædonis dialogo; ubi post disputationem de immortalitate animæ, distinguit loca quæ hanc vitam relinquentibus ea lege debentur, quam sibi quisque viuendo sanxerit. Similiter in Gorgia post peractam pro iustitia disputationem, differit de habitu post corpus animatum; hæc duo seruauit in libris de republica, prius enim principatum dedit Iustitiæ, postea differuit quo anima post corpus euadat, vel vnde ad corpus veniat, per illam fabulam, quam narrat de quodam Pamphilio, nomine Er miles officio. Qui cum multis vulneribus in prælio acceptis mortuus videretur, & inter mortuos iaceret, 12. demum die (ut ait Macrobius super somnium Scipionis lib. 1. cap. 1.) cum inter cæteros vna peremptos, vltimo esset igne cremandus, vel vrendus; subito seu recepta, seu retenta anima, quicquid emensis inter vtramque vitam diebus egerat, viderat, & tanquam publicum professus indicium humano generi nunciavit. Hunc Erum dicit Cicero excitatum fuisse, non reuixisse, Valerius tamen sic ait; Plato scribit Pamphiliū 10. diebus inter eos qui in acie ceciderant iacuisse, postea rogo impositum reuixisse.

Macrobius
de somno
Scipionis lib.
1. cap. 1.Er post 12.
diem reuixit
a mortuis.De appetitu mortis ob desiderium immorta-
litas.

CAP. LXXVIII.

Macrobius de somnio Scipionis lib. 1. cap. 13. Plato in Phædone definit hominem non esse sua sponte moriendum, sed in eodem iterum dialogo idem dicit, mortem Philosophantibus appetendam; & ipsam philosophiam esse meditationem moriendi, hæc sibi contraria esse videntur; sed non est ita. Nam Plato duas mortes hominis nouit, quarum vnā naturā, alteram virtutes præstant, homo enim moritur cum anima corpus relinquit solutum, lege naturæ; mortem etiam dicitur cum anima adhuc in corpore constituta, corporis illecebras Philosophia docente contemnit, & cupiditatum dulces insidias, reliquasque omnes excutit passionēs, & hanc mortem dicit Plato sapientibus appetendam. Illam vero, quam omnibus natura constituit, cogi, vel inferri, vel accersiri vetat.

Hominis du-
plex mors: se-
cundum
Platonem
& quæ ha-
rēt appeten-
da, quæ non
accersenda.

In eodem lib. 2. cap. 13. In Phædone Platonis, quem transtulit Cicero, validissimis argumentis, animæ immortalitas asseritur, & potest omnis ratiocinatio in vnus syllogismi compendium ita redigi; anima ex se mouetur, quod ex se mouetur, principium motus est, quod autem principium motus est, natum non est, & quod natum non est, immortale est, anima igitur immortalis est. Sciendum autem quod immortalitas duobus modis accipitur, siue intelligitur, aut enim ideo est immortale quid, quia per se non est capax mortis, aut quia procuratione alterius à morte defenditur.

Platonico-
rum ratioci-
nationes de
immortalita-
te animæ.Immortalitas
duplex.

Author. Legitur quod Theobrotus Ambracienſis cum legiſſet librum Platonis de immortalitate animæ, è muro ſe præcipitem dedit præ deſiderio vitæ melioris.

Hæc quoque verba ſunt Platonis in Phædone: donec habemus corpus, permixtusque ſit tali malo noſter animus, nunquam nos id, quod iam olim concupiſcimus, ſatis conſecuturi ſumus, id eſt veri ſcientiam. Inſinitas enim occupationes aſſert corpus, quibus conterimur ob victum quotidianum, morbis etiam & cupiditatibus & timoribus innumerabilibus variarum rerum, appetitionūque viſionibus corpus oneratur, ut præ illo ne ſapere quidem in vlla re poſſimus: deſunctorum autem animus liber eſt, & à corpore ſolutus. Eo igitur tempore quo viuimus, ita demum appropinquabimus veritati, appropinquabimurque ſcientiæ, ſi nihil aut quam minimum corpore utamur, nec in ſocietatem eius, niſi quatenus neceſſe eſt, animum demittamus: ita enim minime replebimur vitioſa turbulentaque natura corporis, ſed puri à contagione eius, incorrupti, ſincerique digrediētes ad omnia incorrupta ſinceraque veniemus.

De quibusdam dictis Platonis.

C A P. LXXIX.

D Vos autem mundos eſſe aſſeruit Plato, vnum intelligibilem, in quo ipſa veritas habitaret. Iſtum ſenſibilem, quem manifeſtum eſt, nos viſu tactuque ſentire; itaque illum verum, iſtum veri ſimilem ad imaginem illius factum, & ideo de illo in ea quæ ſe cognosceret anima voluit expoliri, ac ſerenari veritatem: de hoc autem in ſultorum animis non ſcientiam, ſed opinionem poſſe generari.

Idem dicebat idæas eſſe in mente diuina, ideam ſic diſtiniens, *Idea eſt eorum quæ ſunt exemplar æternum.* In hoc autem errauit, quod idæas aliud eſſe quam ipſam Dei mentem putauit.

Multa quoque leguntur alia egregie dicta à Platone ut eſt illud, quod ait Boetius, illum dixiſſe, beatas fore res publicas, ſi aut eas ſapientes regerent, aut earū rectores ſapientiæ ſtuderent, & illud quod Tullius cum dixiſſe aſſerit, eſcam malorum eſſe voluptatem, quia ſcilicet ea capiuntur homines, ſicut hamo piſces.

Platonis quoque dicta ſunt hæc: Si ſapientiæ forma oculis videri poſſet, maxime ad amorem ſui omnes excitaret.

Non poteſt comprehendi forma Iuſtitia, niſi prius diſcutiatur ſeries iniuſtitia.

Anima eſt eſſentia ſe mouens.

Non ſolum ſcientia, quæ remota eſt à iuſtitia, calliditas potius quam ſapientia appellanda eſt, verum etiam animus paratus ad periculum, ſi ſua cupiditate non omnium vtilitate impellitur, audaciæ nomen habet, potius quam fortitudinis.

Illa eſt Iuſtitia veriſſima, quæ erga inferiores ſeruatur.

Triumphus eſt innocentia, non peccare, ubi licet poſſe. In quem plus poteſ, peccare deſine.

Mors philoſophantibus appetenda eſt, ipſaque philoſophia eſt meditatio moriendi.

Totius philoſophia robur patientia eſt.

Idem ut dicit Hieronymus ſuper Matthæum, duas corporis ſummitates docuit non eſſe velandas; nec aſſueſcere debere mollicie, capitis ſcilicet & pedum; cum enim habuerint firmitatem, cætera robuſtiora ſunt.

Hic, ut refert Helinandus, cum vidisset Dionysium Sicilia tyrannum corporis ſui circumſeptum cuſtodi- bus: Quid tantum malum inquit feciſti, ut à tam multis neceſſe habeas cuſtodiri?

Hæc de dictis Platonis ex diuerſis locis excerpta col- legi, quæ & hic inferere volui.

De Archyta Tarentino & dictis eius.

C A P. LXXX.

P Atet autem his temporibus Architam Tarentinum floruiſſe, cuius Plato legitur auditor fuiſſe.

Tullius in lib. de ſenectute. Archita Tarentinus cum eius

ſermoni Plato Athenienſis intereſſet, nullam capitalio- rem peſtem quam voluptatem corporis dicebat homi- nibus à natura datam: Cumque nil mente præſtabilius Deus dediſſet homini: huic diuino muneri nihil tam inimicum eſſe, quam voluptatem, quod ut magis intelli- gi poſſet, ſingebat animum tanta incitatum corporis voluptate, quanta poſſet percipi maxima, nemini cenſe- bat fore dubium, quin tam diu dum ita gauderet, nihil agitare mente; nihil cogitatione, nihil ratione conſequi, poſſet.

Idem in lib. de amicitia. Natura nihil ſolitarium amat, vnde verum eſt, quod ab Archyta Tarentino (ut opi- nor) dici ſoluit à ſenibus noſtris audiui: Si quis in cælum aſcendiſſet, naturamque mundi & pulchritudi- nem ſyderum aſpexiſſet, inſuauem illi ſine amico & ſo- cio adminiſtrationem fore, quæ tamen iucundiſſima foret, ſi aliquem, cui intimaeſſet, habuiſſet.

Valerius libro 4. cap. 1. Tarentinus Archyta villico ſuo ait; ſumpſiſſem à te ſupplicium, niſi tibi iratus eſſem: maluit enim impunitum relinquere, quam propter iram iuſto punire grauius.

A. Gellius in lib. noctium Atticarum. cap. 12. Phauorinus philoſophus aſſeruit ſimulachrum columbæ è ligno ratione quadam & diſciplina mechanica, factum ab Archyta volaſſe.

Author. Huius ſententia de anima hæc eſt; anima ad exemplum vnius composita eſt, quæ ſic illocaliter do- minatur in corpore, ſicut vnum in numeris.

Idem. Nulla peſtis capitalior quam voluptas corporis, cuius auidæ libidines temere, & effrenate ad potiendum incitantur, hinc patriæ proditiones, hinc rerum publica- rum euersiones; nullum denique ſcelus, nullū facinus eſt, ad quod ſuſcipiendū non libido voluptatis impellat.

De obſidione Romani Capitoli per Gallos.

C A P. LXXXI.

E Vſebius in chronica. Anno Artaxerxis decimoſepti- mo, Senones Galli Romam inuaſerunt, excepto Capitolio.

Iſido. 12. lib. Ethim. Gallorum aſcenſus in Capitolio, Anſeris clangore deprehenſus eſt: nullum enim animal ita odorem hominis ſentit ut Anſer.

Ambr. in Hexameron lib. 5. Merito debes Anſeribus Roma quod regnas, Dij tui dormiebant & Anſeres vi- gilabant, illis potius debes ſacrificare, quam Ioui. Ce- dant enim Dij veſtri Anſeribus, à quibus ſe ſentiunt eſ- ſe deſenſos, ne & ipſi ab hoſte caperentur.

Oroſius lib. 2. cap. 19. Galli Senones Duce Brenno, exercitu copioſo, robuſtoque nimis, dum urbem * Clu- ſim quæ nunc Tuſcia dicitur, obſiderent, legatos Ro- manorum qui (tunc componēda inter eos gratia pacis venerunt) in acie aduerſum ſe videre pugnantem; qua in- dignatione permoti, Cluſini oppidi obſidione dimiſſa, totis viribus Romam contendunt; hos ita irruentes Fa- bius cum exercitu conſul excepit, nec tamen obſtitit, immo potius hoſtilis ille impetus, quali aridam ſegetem ſuccidit, ſtrauit, & tranſijt. Teſtatur hanc Fabij cla- dem, fluuius Alia, ſicut Cremera Fabiorum. Non enim facile aliquis ſimilem Romanæ militiæ ruinam recenſe- ret, etiam ſi Roma inſuper incenſa non eſſet. Patentem Galli urbem penetrant, trucidant rigentes ſimula- chrorum modo in ſuis ſedibus Senatores; eoſque incendio domorum concremantem, lapſu culminum ſuorum ſepeliunt, vniuerſam reliquam iuuentutem, quam conſtabat, vix mille hominum tunc fuiſſe, in arce Capitolini montis latitantem, obſidione concludunt, ibique infelices reliquias fame, & peſte, deſperatione, formidine terunt, ſubigunt, vendunt, nam mille libris aut diſceſſionis pretium paſciſcuntur, non quod apud Gallos Roma parui nominis fuerit, ſed quod illam ſi- cut iam ante detruierint, ut amplius tunc valere non poſſit: poſt illam cladem Romani immutari ſedes co- gitauerunt, aliud oppidum incolere, & altero nomine cenſeri.

Voluptas cor- poris capita- lis peſtis ho- minis.

Natura nil ſolitarium amat.

Cic. Tuſc. 4.

Columba li- gnea volatus

** Oroſio hic ſuam ſectio- nem reddi- dimus, ve- rum hoc op- pidum ab alijs Cluſim appellatur.*

Urbs à Gallis capta & vaſtata.

Author. Hæc Orosius, Valerius autem dicit quod in illa Capitoli obfisione, cum Romani fame arctaretur, panes è compluribus locis iacere caperunt. Quod videntes Galli putantes eos abundare victualibus, obfisionem dimiserunt. Addit etiam Vegetius in libr. 4. de re militari, quod cum machinarum bellicarum funes putrefacti essent, Matronæ omnes crines suos absciderunt ad machinas reparandas, & viros liberandos.

De Aristotele & dictis eius.

C A P. LXXXII.

Vfeli in chronis. Anno Artaxerxis tricesimotertio, Aristoteles 18. agens annum Platonis auditor fuit.

Aug. de ciuitate Dei lib. 8. Aristoteles discipulus Platonis vir excellentis ingenij & eloquio quidem Platoni non impar, sed multos facile superans, sectam peripateticam condidit, quod deambulando disputare consueuerat, plurimosque discipulos præclara fama excellens, viuo adhuc præceptore in suam hæresim congregauit.

Seneca in epist. 65. Aristoteles putat causam tribus modis dici, Materiam, opificem, & formam, quæ vnicuique operi apponitur, & hanc vocat Idos; quartam quoque adijcit propositum artificis, id est illud quod inuitauit Artificem ad hoc faciendum sicut pecunia, vel gloria, vel religio, quintam addit Plato exemplar, scilicet quod ipse idæam vocat: Sex ergo causas dicit esse, id ex quo, id est materiam, sicut æs; id in quo, id est formam quæ scilicet aptatur æri, id ad quod, scilicet exemplar, id propter quod, id est facientis propositum, id quod ex his est, id est ipsum opus, id à quo ipsum operans est, id est ipse artifex.

Valerius libro 7. cap. 2. Aristoteles in neutram partem de semetipso loqui debere prædicabat, quoniam laudare se vani, vituperare se stulti esset.

Author. Dicebat etiam Aristoteles, vt legitur, solum se incommodum paupertatis pati, quod non posset egentibus subuenire; sciscitante autem Alexandro, quo docente profiteretur se scientem? rebus inquit ipsis, quæ non nouerunt mentiri.

Huius quoque sententiæ istæ sunt: Nunquam verecundiores esse debemus, quam cum de Dijs agitur.

Viri boni est, nescire vel pati, vel iniuriam facere.

Iniuria iniuste irrogata, eius est infamia qui facit.

Si lynceis oculis homines vterentur, vt eorum visus obstantia penetraret; nonne inspectis visceribus etiā pulcherrimum corpus turpissimum videretur?

Hoc verbum Boetius in 3. lib. de consolatione recitans, addidit, te igitur pulchrum videri, non tua natura, sed spectantium oculorum facit infirmitas.

Idem Aristoteles aduersum inimicos inquit; intra parietes nostros victoria querenda est: dicebat autem animam esse *endelectiam*, id est actum corporis.

Idem, vt ait Tullius, rhetoricam artem ampliauit. Valerius in libr. 7. cap. 2. Aristoteles ait, vtilissimum præceptum est, vt voluptates abeuntes consideremus, quas quidem sic ostendendo minuit; fessas enim pœnitentiæque plenas, animis nostris subiicit, quo minus cupidè repetantur.

Idem lib. 5. cap. 6. Aristoteles supremæ vitæ reliquias senilibus, ac rugosis membris, in summo literarum ocio vix custodiens; adeo valenter pro salute patriæ incubuit, vt eam ab hostilibus armis solo æquatam in lectulo Atheniensium, iacens, Macedonum de manibus, quibus obiecta erat, eriperet: itaque vrbs Stagira non tam euerfa Alexandri, quam restituta Aristotelis notum est opus.

De secta Peripateticorum, cuius author ipse fuit.

C A P. LXXXIII.

Augustinus lib. 9. de ciuit. Dei. Deturbationes animi quidam dicunt cadere in sapientem: Sed eas moderatas rationique subiectas, vt eis leges quodammodo, quibus ad necessarium redigantur, modum dominatio mentis imponat. Hæc sentiunt Platonici sine Aristotelici & Peripatetici. Stoici vero nullas omnino in sapientem cadere putant. Cicero autem dicit Stoicos in hoc loco aduersus peripateticos verbis magis, quam rebus contendere: quod ex verbis A. Gellij probatur, qui sic se scribit, nauigasse aliquando cum quodam philosopho nobili Stoico, qui cum illud nauigium horribili tempestate cœli, & mari periculosissime iactaretur, vi timoris expalluit: Id animaduersum est ab eis, qui aderant, quamvis in mortis vicinia curiosissime attentis; vtrumne Philosophus animo turbaretur. Deinde, tempestate transacta, mox vt securitas præbuit colloquendi, vel etiam gaudiendi locum, quidam ex his, quos nauis illa portabat, diues luxuriosus Asiaticus philosophum compellat, illudens quod extimuisset atque palluisset, cum ipse mansisset intrepidus, in eo quod impendebat exitio: at ille Aristippi Socratici responsum retulit: Qui cum in re simili eadem verba audisset, respondit, illum pro anima nequissimi nebulonis merito non fuisse sollicitum; se autem pro Aristippi anima timere debuisse, ac illo diuite responsione depulso; postea quæsiuit A. Gellius à philosopho, non exagitandi animo, sed discendi; quænam illa ratio esset pavoris sui? qui statim protulit de sarcinula sua Stoici Epicteti librū, in quo scripta erant, quæ congruebant decretis Zenonis & Crisippi, qui fuerunt principes Stoicorum, in eo lib. se legisse dicit A. Gellius, hoc Stoicis placuisse, quod cum animi visa quæ appellant phantasias, nec in potestate est, vtrum & quando incidant animo; cum veniant ex terribilibus & formidabilibus rebus, necesse est etiam vt Sapientis animum moueant: ita vt paulisper vel pauescat metu, vel tristitia contrahatur, tanquam his passionibus præuenientibus mentis & rationis officium: nec ideo tamen in mente opinionem fieri mali, nec approbati ista, eisque consentiri. Hoc enim esse volunt in potestate, idque interesse censent inter animum sapientis, & stulti; quod stulti animus eisdem passionibus cedit, atque accommodat mentis assensum: Sapientis autem quamuis eas necessitate patiatur, retinet tamen de his, quæ appetere vel fugere rationabiliter debet, veram & stabilem inconcussa mente sententiam.

De libris Aristotelis.

C A P. LXXXIII.

Jeronymus contra Ioni. Scripserunt Aristoteles, & Seneca (nisi fallor) de matrimonio libros, amboque in amorem formæ inuehunt in hunc modum: amor formæ, rationis obliuio est, & insanix proximus, fædum minimeque conueniens animo sapientum, turbat consilia, altos & generosos spiritus frangit, à magnis cogitationibus ad humillimas detrahit, querulosos, iracundos, temerarios, dure imperiosos; seruiliter blandos facit, & cum fruendi cupiditate insatiabiliter flagrat, plura tempora suspicionibus, lachrymis, quæstionibus, perdit, odium facit sui, & ipsa nouissime odium est.

Author. Scripsit enim Arist. de arte logica librum categoriarum, id est, prædicamentorum (& secundum quosdam librū sex principiorum. Libros quoque Perihermenias, & libros Analyticorū, Priorū & Posteriorū Topicorū etiā & Elenchorū. Porro de Phisica, i. naturalis sciētia, libros edidit, de phisico auditu, & generatione &

Controversia inter Peripateticos & Stoicos.

Cicero de finibus.

Diffa Aristotelis.

His hic lectio addis, vt hoc opus ab Clusio notatur.

Gallus & A.

Vt in hystoriarum 3.

Huius operis non meminit Laertius nisi forte sentit de æconomicis vbi tradidit officia maritorum & uxorum.

Libri Aristotelis.

corruptione, de anima; de sensu & sensato; de memoria; de reminiscencia, de somno, & vigilia, de morte & vita; de vegetabilibus; & etiam de animalibus secundum quosdam, de quatuor elementis. Libros quoque Metheororum, & Metaphysicorum: extat etiam liber, qui dicitur perspectiva Aristotelis; & alius, ut fertur, qui dicitur Rhetorica eiusdem; & est ipsius epistola ad Alexandrum de dicta seruanda.

De his autem ipsius libris excerpti plurima in prima & secunda parte istius operis: præter hos etiam scripti libros Ethicorum quatuor, quorum flores morales in hoc loco inferere volui in hunc modum.

Flores eiusdem morales ex Ethicis.

C A P. LXXXV.

Quid bonum.

Perfectius est quod per se est assequendum.

Aristo. in lib. Ethicorum. 1. Omnis ars & omnis doctrina, similiter autem & operatio boni alicuius operatrix esse videtur. Ideoque optime enunciant, bonum quod omnia appetunt, omnis cognitio & electio bonum aliquod exoptat. Optimus est, qui à seipso omnia intelligit: bonus autem & rursus ille qui benedicti hæc audit, quæ aut neque ipse intelligit, neque alium audiens in mente iacit, hic inutilis videtur. Quidam vitam pecudum eligentes, adipiscuntur tamen gloriam; quia quidam magistrantium similia patiuntur, ut Sardanapalus. Perfectius dicimus quod per se est persequibile quam quod propter aliud est eligibile; tale autem felicitas maximè esse videtur: hanc enim semper eligimus propter se & numquam propter aliud. Pluribus quidem delectabilia aduersantur, quia non natura hæc sunt, diligentibus autem bonum delectabilia sunt: quia bona sunt: tales autem sunt quæ secundum virtutes sunt operationes, quare & delectabiles secundum se non quasi adiuncto aliquo: habent enim delectationem quandam in seipsis. Quis prohibet felicem dicere eum, qui secundum virtutem operatur perfectam, & exterioribus abundat sufficienter: pronepotum fortunas, & amicorum omnium conferre in nihilum valde inimicabile videtur: felicitas est actus animæ secundum virtutem perfectam, omnia honesta concordant rationi.

De eodem.

C A P. LXXXVI.

Speculatio virtutis non efficit virtutem, sed eiusdem executio in opere.

Idem in secundo. Denique neque natura neque præter naturam fiunt virtutes, sed innatum est nobis quidem suscipere eas, per assuetudinem perfectis. Ex similibus actibus fiunt similes habitus, & secundum actuum differentias sequuntur habitus. Non parum igitur differt sic vel sic assuesci, à iuuentute magis autem omnes; Non ut sciamus, quid est virtus scrutamur, sed ut boni fiamus. Quæcumque natura nobis adueniunt virtutes eorum primitus ferimus, postea autem operationem, & actum tradimus. Qui de singularibus sermo est, non habet certitudinem, neque enim sub arte; neque sub ratione incidunt; & circa quæ est virtus, nata sunt à superfluitate & indigentia corrumpi. Qui enim omnia fugit & timet, timidus: qui autem nihil omnino timet, audax est. Similiter autem qui omnem voluptatem habet & à nulla semotus est, incontinens: qui autem omnes fugit, est insensibilis. Corruptitur enim castitas & fortitudo, à superfluitate, indigentia à medietate autem saluatur. Signum autem oportet facere habituum, voluptatem, vel tristitiam in operibus. Quicumque remouetur à corporalibus, & hoc ipso gaudet, castus: qui autem tristatur, incontinens, & quisque suffert pericula & gaudet & non tristatur, fortis: qui autem tristatur, timidus. Circa enim voluptates & tristitias, est consuetudinalis virtus: Nam medicinæ quædam sunt virtutes: medicinæ autem per contraria nata sunt fieri. Tribus existentibus, quæ in voluptatibus, & tribus, quæ in fugis; bono conferente delectabili; & tribus contra-

rijs malo in conferente tristi, circa hæc quidem omnia bonus directus est, malus autem peccans: magis autem circa delectationem, quia ex pueritia nobis committitur, ideo difficillimum est hanc passionem repellere, contemperantiam vitæ, quemadmodum dicit Heraclitus, circa difficillimum autem semper & ars fit, & virtus. In his quæ secundum virtutes fiunt, requiritur qualiter habens operatur; primum quidem si sciens, deinde si volens; præter hæc autem tertium, si firmè & immutabiliter operatur: hæc autem ad habendum alias artes non connumerantur præter scire. Ad habendum igitur virtutes, scire quidem parum aut nihil prodest, ad alia non parum, sed omne: sed multi hæc quidem quæ secundum virtutes sunt non faciunt, ad rationem autem confugientes existimant philosophari & esse boni, simile aliquid facientes ægrotantibus: qui medicos audiunt quidem studiose, & ipsi nihil faciunt operandum: igitur nec illi bene habebunt corpus, nec isti animam sic philosophantes. Quoniam autem ea, quæ sunt in anima, tria sunt: passionem, potentiam, habitum: horum aliquid erit virtus: passionem quidem non sunt neque virtutes neque malitiæ, quia secundum passionem non dicimur boni vel mali, neque laudamur vel vituperamur: secundum virtutes autem & malitias boni vel mali dicimur, & secundum eas laudamur vel vituperamur: & passionem quidem ut ira & timor inuoluntariè, virtutes autem, & voluntate vel non sine voluntate. Propter hæc autem eadem, neque potentia sunt: neque enim boni vel mali dicimur: quia possumus pati simpliciter, neque laudamur neque vituperamur, & adhuc potentes quidem sumus natura, boni autem non sumus natura: relinquitur ergo eas habitus esse: omnis virtus cuiusque fuerit, & id bene habens, perficit: & opus eius bonum reddit.

Adhuc de eodem.

C A P. LXXXVII.

In omni continuo & discreto est accipere, hoc quidem plus, hoc vero minus, hoc vero æquale, & hoc autem, aut secundum rem, aut secundum nos: dico aut rei medium, quod æqualiter remouetur ab utraque extremitate, quod est vnum & idem omnibus. Ad nos autem quod neque superabundat, neque deficit, sed non est idem omnibus: nam Miloni quidem comedere sex minas parum est, dominatori autem gymnasiorum multum. Sic utique omnis sciens superfluitatem & deficientiam fugit, medium autem querit, & hoc vult medium non autem quod rei, sed quod ad nos. Sic ergo boni artifices ad medium respicientes operantur. Virtus autem omni arte certior est, & melior, quemadmodum & natura, medijs utique erit inspectrix. Adhuc peccare quid est multis modis: dirigere autem vno modo, ideo & hoc quidem facile: hoc vero difficile: facile quidē diuertere à signo, difficile autē inuenire, & propter hoc malitiæ quidem superfluitas & indigentia: virtutis autem medietas, boni quidem simpliciter, mali autem omnifariam. Est igitur virtus habitus voluntarius in medietate existens, quo ad nos determinata ratione, ut sapiens determinabit. Medietas autem duarum malitiarum, huius quidem secundum superfluitatem: huius vero secundum indigentiam, est enim virtus circa passionem & operationem, in quibus superfluitas vitiatur, & defectus vituperatur, medium autem laudatur & diligitur. Nam neque omnis operatio, neque omnis passio suscipit medietatem: quædam enim mox nominata coniuncta sunt cum malo, ut inuidia, adulterium, furtum, & similia, quæ dicuntur esse ipsa mala, non eorum superfluitates & deficientiæ. Non est igitur vnquam circa hoc dirigere, sed semper peccare. Fortitudo est medietas circa timores & audacias. Liberalitas est medietas circa dationem pecuniarum, & acceptionem. Magnanimitas est medietas circa honorem & inhonorem. Ad quæ ipsi magis innati sumus, hæc

magis

Sciens, volens & immutabiliter est, qui operatur secundum virtutes.

Potentes sumus natura, sed non boni natura.

Virtus omni arte melior.

Quid virtus.

Res que suo tenet eligenda

Difficile est
bonum esse.

Qui diri-
gunt vitam
ad regulam
virtutis; di-
rigunt tor-
tuosa ligna.

Vile est fa-
ctum turpi-
ssimum ob mo-
dicum vel
nullum bo-
num.

Irā et acri-
tatem forti-
tudini.

Res quaque
suo tempore
eligenda.

magis contraria medio videntur, verbi gratia, magis in-
nati sumus ad delectationem, ideo habiliores facti su-
mus ad incontinentiam, quam ad decorem, ideo diffici-
le est bonum esse. In vnoquoque enim medium acci-
pere difficile est, verbi gratia, circuli accipere medium
non omnis, sed scientis est. Sic utique & irasci facile &
dare pecuniam, sed cui, quantum, & quando, & cuius
gratia, & qualiter non omnis; neque facile est, quod est
bonum, & rarum, & laudabile: & ideo oportet eum,
qui intendit, ad medium prius segregari à magis con-
trario, & in contrarium trahere oportet: multum
enim seiungentes nos à peccato, in medium venimus,
quod qui tortuosa lignorum dirigunt, faciunt. In
omni autem magis cauendum, & delectabile & dele-
ctatio: non enim iudicamus eam indecepti. Quod igitur
plebis senes passi sunt ad Helenam: hoc oportet
nos pati ad delectationem. Sic enim eam proijcientes
minus peccamus.

Idem ex eodem.

C A P. LXXXVIII.

Idem in tertio. In voluntarijs laus & vituperatio fit.
Turpissima sufferre, pro nullo bono, vel modico,
mali est. Videtur violentum esse, cuius principium ex-
terius est, nihil conferente vim passo. Voluntas finis est:
electio autem eorum quæ ad finem. Simpliciter qui-
dem & secundum veritatem bonum est per se volun-
tarium, vnicuique autem quod videtur: studioso id est
bono quidem secundum veritatem est, malo autem
quodcumque, sicut in corporibus eis, quæ bene dispo-
sita sunt, sana sunt, quæ secundum veritatem talia sunt,
infirmis autem alia. Bonus enim singula recte iudicat,
& in singulis verum ei appareret, regula & eorum men-
sura existens. Malis autem deceptio propter delectatio-
nem fit: non enim existens bonum eis videtur, sed vo-
lunt delectabile, ut bonum; tristitiam autem ut malum
fugiunt.

Idem in 3. Mollicies est fugere laboriosa. Furorem
autem super fortitudinem inferunt: fortes enim esse
videntur etiam ij qui ira concitati tanquam belluæ in
eos irruunt, quos vulnerant, quoniam fortes sunt et-
iam iracundi, maximum enim ad pericula adeunda
calcar ira admouet: vnde Homerus: *vires addidit ira:*
— *bilem concituit & iram:* — *Acri per nares subijt fu-*
ror: — *roto feruebat corpore sanguis.* Difficilius est tristitia suf-
ferre, quam à delectationibus abstinere.

Flores eiusdem de eligendis ex Topicis.

C A P. LXXXIX.

Quod diuturnius vel certius est, magis est eligen-
dum, eo quod minus est huiusmodi: & quod ma-
gis eligit prudens vel bonus vir, vel lex recta, vel studio-
si circa singula dicta in eo quod tales sunt: omnia bo-
num appetunt. Quod propter se eligendum, eo quod
propter aliud magis est eligendum. Et quod propin-
quius est fini, & omnino quod ad finem vitæ appetibi-
lius. Et possibile impossibile. Et cui consequens est ma-
ius bonum vel minus malum: amplius plura bona pau-
cioribus, ubi alterum propter alterum, ibi nihil magis
eligendum, utraque quam vnum. Vnumquodque in
quo tempore magis valet, in hoc etiam magis eligen-
dum, ut prudentia in senectute: nemo enim iuuenes eli-
git duces, eo quod non constet prudentes esse. Tempe-
rantia autem in iuventute: magis enim iuuenes quam
senes concupiscentijs molestantur. Quod proximum
est bono, melius est, & magis eligendum. Et quod si-
milis est bono; & quod meliori est similis: si tamen
illi simile sit, in eo quod melius. Considerandum est
enim, & si in ridiculioribus sit simile; ut Simia ho-
mini, quam Equus: non enim melior Simia quam E-
quus, licet similior homini. Item quod difficilius, magis

Speculum Histor.

enim amamus, cum habemus quod non facile est sume-
re: aliquando autem meliora non etiam magis eligen-
da: non enim si meliora, necessario & magis eligenda:
nam philosophari melius quam ditari est, sed non ma-
gis eligendum indigenti necessarijs. Quod ad omnia
vel plura utile est, magis eligendum erit, quam quod
non sic. Et quod propter melius est, ut quod propter
virtutem, quam propter delectationem. Similiter au-
tem & in fugiendis: nam magis fugiendum est, quod
magis impedit virtutem.

Idem in lib. 8. Prauus est socius, qui impedit commune
opus. Qui litigatorie interrogat, prauè disputat, & qui
in respondendo non concedit, quod videtur.

Author. Hæc de Aristotele & Peripateticis, quorum
author fuit, & de libris eiusdem ad præsens dicta suffi-
cient.

De pestilentia Romana, & de morte Artaxerxis.

C A P. XC.

EO tempore ut testatur Orosius lib. 3. cap. 4. ingens
vniuersam Romam pestilentia corripit, non ut in-
sperata de Calabris saltibus aura corrumpens, repenti-
nos acutarum infirmitatum afferret transcursus, sed gra-
uis & diuturna, in nulloque dispar sexu, in nulla ætate
dissimilis generali, cunctos per biennium iugiter tæbe
confecit, ut etiam quos non egit in mortem, turpi ma-
cie exinanitos afflictosque dimiserit.

Anno proximo terra medio vrbs loco dissilijt, in
quod abruptum Marcus Curtius vir eques armatus
sponte profiliuit.

Iustinus lib. 10. Artaxerxi autem Persarum Regi ex
pellicibus 115. filij fuere, sed tres tantum iusto matri-
monio suscepti, Darius, Ariarates, & Ochus; ex his Da-
rius contra morem Persarum, apud quos Rex non nisi
morte mutatur, per indulgentiam pater viuus fecerat
Regem; sed Darius pro tanti remuneratione beneficij,
scelus patricidij in patrem cogitauit, & ad societatem
facinoris quinquaginta fratres assumpsit. Causa vero
patricidij scelerator ipso patricidio fuit. Nam Rex Ar-
taxerxes Aspasiæ Syri fratris sui pellicem in matrimo-
nium receperat, hanc partem cedere sibi sicuti regno
Darius postulauerat, quod quidem Artaxerxes primum
promisit, deinde pænitentia ductus, ut honeste negaret;
quod temere promiserat: Solis eam sacerdotio præfe-
cit, quo perpetua illi ab omnibus viris pudicitia impe-
ratur; huic exacerbatus iuuenis coniurat contra pa-
trem; sed deprehensus cum socijs deletus est, coniuges
quoque omnium cum liberis interfectæ. Posthac Ar-
taxerxes morbo ex dolore cōtracto decedit, Rex quam
pater felicior, hæreditas regni Ocho traditur, qui ti-
mens parem coniurationem, regiam cognatorum, cæde
& strage principum replet, nulla non sanguinis, non se-
xus, non ætatis misericordia permotus, atque ita veluti
pacificato regno bellum Cadusiis infert, in quo bello
aduersus procuratorem hostium Codomanus quidam,
cum omnium fauore processit, & hoste cæso victoriam
suis obtinuit, ob quod Armeniis præfectus est, deinde
post mortem Ochi ad memoriam pristinae virtutis Rex
à populo constitutus est, & Darius cognominatus est:
hic est Darius, quem vicerat Alexander.

De Regno Ochi & oratore Demosthene.

C A P. XCI.

EX Chron. Igitur Persarum 12. Artaxerxes, qui &
Ochus capit anno quintæ ætatis 225. Mundi vero
tertio millesimo quingentesimo 88. & regnauit annis
26. Huius temporibus Demosthenes orator agnoscitur.
Valerius 8. lib. cap. 7. Demosthenes cum primam
literam artis rhetoricæ proferre non posset propter vo-
cis exilitatem, oris sui vitium tanto studio expugnauit,
ut nullus expressius quod volebat proferret. Idem

Magis utile
magis eli-
gendum.

Ingens terra
vniuersa Ro-
ma.
Orosius lib.
3. cap. 4.
Vide Plutar-
chum.

Confilium
occidentis
patri Ochi
aguisse scri-
bit Plutar-
chus.

Vide Pla-
tarchum.

Ochus 3588.

Cicero de
fin. 5.Dicitur fuit
lex ne pecu-
nia alteri
sine altero
numeretur.
Isidorus lib.
1. Etymolog.
cap. 39.Silentium
venale.Gloria po-
pularis per se
expetenda
non est.Æschines
orator.Ornamenta
eloquentia.

gracilem nimis vocem continua exercitatione ad gra-
tum auribus sonum perduxit. Idem ob lateris infirmita-
tem discutiendam; multos versus vno impetu comple-
tebatur eosque ad diuersa loca celeri gradu scandens,
pronunciabat, ac vadolis littoribus insilens, declama-
tiones fluctuum fragoribus obsistentibus edebat; ore
quoque calculis insertis, multum ac diu loqui erat solus,
quo vacuum promptius esset & solutius. Hic est
Demosthenes, qui stomachum Laydis nobilissima
meretricis iocando suppalpans & queritans; hoc quan-
tum? cum illa diceret mille denariis; respondit, ego per-
nitere tanti non emo. Duo hospites cuidam ancillæ pe-
cuniam deposuerunt, ea conditione, vt eam simul vtri-
que redderet. Interiecto tempore alter squalore obsitus
tanquam mortuo socio, omnes nummos ea decepta
abstulit: superuenit deinde alter, & depositum petere
cepit, quæ cum angeretur: Demosthenem patronum
petijt, qui ait: hæc parata est depositum reddere, sed
nisi locum reduxeris, hæc facere non potest.

Isid. in lib. 1. ethymo. Demosthenes orator fabula vsus
est aduersus Philippum: qui cum ab Atheniensibus po-
stularet, vt sibi decem oratores darentur, & discederet:
saxit ille hanc fabulam, qua dissuaderet, dicens: Lupos
aliquando pastoribus, quorum diligentiam decipere
voluissent, suasisse, vt in amicitiam conuenirent: ea ta-
men conditione, vt sibi canes, in quibus erat causa iur-
giorum, ob vitæ securitatem traderentur, annuerunt
pastores; & in spe securitatis dedere canes; quos ouium
suarum vigilantes custodes habebant: tunc lupi adem-
pta omni formidine: omnem gregem, non pro satietate
tantum, verumetiam pro libidine lacerauerunt: Sic
Philippus sublati oratoribus in populo facturus erat.

Helinandus lib. 11. Demosthenes cum Aristodeinium
auctorem fabularum interrogasset; quantum merce-
dis, vt id ageret, accepisset; & respondisset talentum,
at ego, ait Demosthenes, plus accepi, vt tacerem, ita
Causidicorum lingua damnificata est, nisi eam (vt dici
solet) funibus argenteis vincias: Apud Aduocatos igitur
& ipsum silentium venale est.

Idem Demosthenes cum à senatu Atheniensium in
patrocinium peteretur: contra Philippum Regem Ma-
cedonum: simulata infirmitate (vt aiunt) lecto decubuit,
& respondit his, qui ad se conuenerant, se pati morbum
finantem: cui à quodam exnuncijs mordacissime res-
ponsum est: certe non finantem pateris; immo argi-
nantem.

Tullius in Tuscul. lib. 5. Leuiculus sane noster Demo-
sthenes, qui illo susurro delectari se dicebat aquam fe-
rentis mulierculæ, vt mos est in Græcia: insusurrantil-
que alteri. Hic est ille Demosthenes: quid hoc leuius?
At quantus orator sed apud alios videlicet loqui didi-
cerat: non multum ipse secum.

Author. Huius Demosthenis legitur esse illa senten-
tia, liberi seruique personam, veritas separat: serui libe-
rique mendacium miscet.

De Æschine oratore.

CAP. XCII.

Hic autem constat, Æschinem discipulum Socra-
tis contemporaneum fuisse: qui legitur cum eo in
perorando certamen habuisse.

Plinius de historia naturali li. 7. Æschines Atheniensis
summus orator, cum accusationem qua fuerat vsus
Rhodi legisset: legit & defensionem Demosthenis, qua
in illud depulsus fuerat exilium, mirantibusque eum,
magis fuisse miraturos dixit: si ipsum orantem audi-
uissent.

Valerius lib. 8. cap. 9. Eloquentiæ ornamenta in pro-

nunciatione apta & in conueniente corporis motu con-
sistunt: Quibus cum ipsa se instruxerit, tribus modis ho-
mines aggreditur, scilicet aures eorum penetrando, ocu-
los demulcendo: animos inuadendo: recte itaque Æs-
chines cum propter iudicalem ignominiam Rhodum
petisset; & ibi rogatu ciuitatis, suam prius in Ctesi-
phontem: deinde Demohenis pro eodem orationem
clarissimam recitasset: mirantibus cunctis eloquentiam
vtriusque, sed aliquanto magis Demosthenis; Quid si
inquit ipsum audissetis? tantus orator & modo tam in-
infestus aduersarius sic inimici vim ardoremque dicen-
di suspexit: vt se scriptorum eius parum idoneum lecto-
rem esse predicaret, expertus acerrimum vigorem ocu-
lorum, terribile vultus pondus, accomodatum singulis
verbis sonum vocis, efficacissimos corporis motus: &
si igitur illius operi nihil adijci potest, tamen in Demo-
sthene pars magna Demosthenis abest, quod legitur
potius quam auditur.

Seneca de beneficijs lib. 1. cap. 8. Socrati cum ceteri dis-
cipuli plura offerrent: Æschines pauper, se solum obtu-
lit, dicens: quicquid melius habebat se, illi obtulisse:
ceteros autem cum pauca ei dederint, plura sibi & me-
liora retinuisse: vnde ait, te obsecro, vt hoc munuscu-
lum paupertatis meæ excolas; & tua diligentia & sedu-
litate melius & ornatus reddas. Cui respondit Socra-
tes: se ab illo munus maximum suscepisse, nisi se ipsum
paruo aestimaret; & libenter daturum operam vt eum
faceret meliorem.

Tullius in lib. de republica. Æschines cum adolescens
tragediam actitasset, rempublicam capeffuit, & Athe-
nas sub arbitrio versauit, & egit, adeo potens erat in
eloquentia.

De Annone Carthagenensi.

CAP. XCIII.

Orosius in lib. 4. cap. 6. His temporibus apud Car-
thaginem Anno quidam vir priuatis opibus vires
Reipublicæ superans, animo inuadendæ dominationis
auxit cupiditatem. Cui rei consilium vtile ratus est: vt
simulatis vnica filia nuptijs, omnes senatores (quorum
dignitatem obstaturam inceptis suis arbitratur) inter
pocula veneno necaret: quæ res per ministros prodita,
sine vltione vitata est, ne in viro tam potenti plus nego-
cij faceret res cognita, quam cogitata. Hoc consilio
elusus Anno; alio machinamento facinus aggredi parat:
Seruitia concitat, quibus repente incautam urbem op-
primeret: sed cum ante constitutam cadibus diem pro-
ditum se, & præuentum sentiret, castellum quoddam
cum 20. millibus seruorum armatis occupauit. Ibi dum
Afros Regemque Maurorum concitat, captus est; ac
primo virgis caesus est: deinde effossis oculis, & mani-
bus cruribusque fractis, velut à singulis membris exige-
retur pœna, in conspectu populi necatus est; corpus
eius verberibus laceratum cruci est affixum: filij cogna-
tique omnes supplicio traditi, ne quis eum eiusdem fa-
milie vnquam aut imitari aut vlcisci meditaretur.

Idem lib. 3. cap. 7. Eo quoque tempore legati à Carthagi-
ne Romam missi sunt; & fœdus cum Romanis pepige-
runt, quem ingressum Carthagenensium in Italiam, ma-
lorum grandinem consecuturam, continuarumque mi-
seriarum tenebras iuges; historiarum fides, locorumque
infamia, quibus ea gesta sunt, protestantur. Tunc nox
vsque ad plurimam diei partem tendi visa est; & saxea
grando de nubibus descendens, vetis terram lapidibus
verberauit 25. diebus: quibus diebus etiam Alexander
magnus, ille gurgis miseriarum, atque atrocissimus
turbo totius orientis est natus.

Cicero de
orat. 3.Æschines
obtulit sei-
psum Socra-
ti loco mu-
neris.Annonis
conspiratio
prodita.Lege Diado-
rum.
Anno ca-
ptus & vir-
gis casus, a-
lijs tormentis
affectus.Fœdus Ro-
manorum
cum Car-
thagenensi-
bus.Lege Lini-
um
lib. 7.
Alexander
magnus na-
tus circa
tempus quo
prodigia illa
enauerunt.